

● ถ้ายอมรับความจริงได้

ไม่โทษกษลอกลวงตัวเอง

เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว

ก็จะรู้ชัดเจนตัวเองว่า

“เราคือใคร?”

เป็น **“คนพาล”** หรือ **“บัณฑิต”**

คนพาล

- กำจัดมาร ๑๓
- คนถ้อย ๓๔
- คนพาลติดสุข ๒๒
- ความทมนเวียนแห่งกรรม ๒๙
- ใจฟู - ใจแปบ ๒๐
- ชื่นชมหนัก ๑๔
- ตัดตนเองด้วยปาก ๓๐
- ติดใจรสอาหาร ๒๖
- ทางของคนเลื่อม ๓๒
- ที่ลับไม่มี ๒๓
- บ่วงแห่งกาม ๑๑
- บาบทวนกลีบ ๑๙
- บาบให้ผล ๑๘
- ผลเดี๋ยวจิต ๒๕
- มีตโกนหาบน้ำผึ้ง ๑๖
- ไม้เข้าดีกว่าบุตรพาล ๒๔
- ไม้สู้สิกตัว ๑๗
- ยากจะเกิดเป็นมนุษย์ ๒๗
- ลืมสติได้เพียง ๓๑
- โลก - โกรธ - หลง ๑๐
- สนิมในใจ ๒๘
- หลงทมนกมุ่นกาม ๑๒
- เห็นสภปรกเป็นสวยงาม ๑๕
- ฆ่าชาติภัยอยู่ด้วย ๒๑

บันทึก

- กรรมผูกไว้ _____ ๕๐
- กรรมสูงสูดของพรหม _____ ๑๒๔
- กล่าววาจา ๔ _____ ๑๐๓
- กั้นกระแสโลก _____ ๙๘
- กามทุกข์มีมากอย่างนี้ _____ ๘๐
- กามไม่มีอ้อม _____ ๗๙
- กำลังปัญญา _____ ๙๗
- เกื้อกูลโลก _____ ๗๖
- ขันติอย่างยิ่ง _____ ๕๖
- เข้าใจภาษิตได้พิสดาร _____ ๑๐๙
- คนประเภทนี้ _____ ๙๕
- คนมีคุณธรรม _____ ๙๖
- คนไม่ขัดสน _____ ๗๗
- คนไม่จน _____ ๗๘
- คนสงบ _____ ๗๕
- คบคนชวนให้ถึงธรรม _____ ๑๑๔
- คบไปไร่ประโยชน์ _____ ๑๒๒
- ครบง่ากิเลสทุกทิศ _____ ๕๒
- คवरคบสัตบุรุษ _____ ๑๑๙
- ความชรา - ความตาย _____ ๖๙
- ความไม่ประมาท _____ ๖๓
- ความสำรวม _____ ๑๒๘
- ความเห็นที่เร็วที่สุด _____ ๕๑
- เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ _____ ๕๑
- ใครไม่ชอบพระสารีบุตร _____ ๙๙
- เจรจกักับหญิง _____ ๘๓
- ใจกับกามคุณ ๕ _____ ๘๑
- ฉลาดตอบปัญหา _____ ๑๐๑
- ชนะสองโลก _____ ๑๓๖
- ขีวิตบริสุทธิ์ _____ ๔๙

● ตีแต่พูด	๑๐๕
● ตีเลวเสมอกัน	๗๔
● ต้องการบัณฑิต	๑๐๐
● ทรมานตนได้	๕๕
● ทางแห่งความตาย	๖๕
● ท้าทาน - การรบ	๔๔
● ทุกข์ในชั้น ๕	๖๖
● ธรรมชาติของคนมีสัมมาทิฐิ	๑๓๕
● ธรรม-บาป-ศีล	๑๑๒
● ธรรมบท	๔๕
● นิพพานสุขยิ่ง	๔๖
● นี้เป็นศัตรู	๗๒
● แนวทางปฏิบัติ	๑๓๘
● บทธรรมชั้นเลิศ	๑๑๓
● บัณฑิตได้ยศ	๙๒
● บัณฑิตบริบูรณ์	๑๓๙
● บัณฑิตเสพศบ	๑๑๖
● บัณฑิตหญิง	๘๗
● ปกปิดความลับ	๘๕
● ปรรณาคความสุข	๘๘
● เป็นการสั่งสอน	๑๐๔
● เป็นของสุญทั้งนั้น	๙๔
● เป็นบัณฑิต	๑๓๐
● เป็นผู้วิเศษ	๑๓๒
● ผู้กลัวทำบาป	๖๑
● ผู้ตัดสินคดีความ	๑๐๒
● ผู้บอกรุณมาทวิชัย	๑๑๕
● ผู้ไม่ประมาททำบุญ	๔๓
● ผู้รู้แจ้งถึงธรรม	๖๒
● ฝึกฝนตน	๕๓
● พรหมของบุตร	๑๒๓
● พังธรรมผ่องใส	๑๑๑
● ภิกษุเป็นบัณฑิต	๑๒๙
● มิตรของใคร	๑๐๖

● มุ่งแต่หนีพพาน	๕๗
● ไม่ขึ้นๆลงๆ	๙๓
● ไม่ควรอยู่	๗๓
● ไม่ตระหนี่ให้ทาน	๕๒
● ไม่ทิ้งธรรม	๕๘
● ไม่โลภ – ไม่แข่งดี	๕๘
● ไม่วิวาทกัน	๑๐๘
● ไม่สะทกสะท้าน	๗๑
● ไม่หวั่นไหว	๗๐
● ไม่อिम	๑๑๐
● ราคะเป็นทางผิด	๘๖
● รู้แจ้งสักกธรรม	๑๒๐
● รู้ประมาณในการกิน	๕๕
● ล้วนไม่ดี	๕๗
● ละธรรมดำ	๑๒๗
● เลิศแห่งกุศลธรรม	๖๕
● เลี้ยงดูผู้มีศีล	๙๐
● วิทยา	๖๘
● เว้นทางขรุขระ	๖๐
● ศีลเป็นความงาม	๘๙
● ศึกษาบุญ	๕๐
● สมาคมสัปปุรุษ	๑๑๗
● สละกามทั้งหมด	๘๒
● สัปปุรุษ	๑๑๘
● สวัสดิมงคล	๑๔๑
● หยิ่งหลายใจ	๘๕
● เห็นพระอริยะ	๑๓๕
● ให้สุกเอง	๙๑
● อย่างขนขวายบูชาสิริระตถาคต	๖๗
● อย่างดูหมิ่นว่าเล็กน้อย	๑๒๖
● อย่างพูดเกินเวลา	๑๐๗
● อะไรเป็นฐล	๕๙
● คันตราขของพรหมจรรย์	๑๒๕
● คาบน้ำต้วไม่เป็ยก	๑๒๑

คณพาล ๓๐๖ ข้อ บัณฑิต

- กิเลสเจริญ ๒๐๐
- เกิดในสกุลต่ำ ๑๕๘
- คณพาลถาม-ตอบ ๑๖๘
- คณพาลทุกข์เสียใจ ๑๙๐
- คณพาลไปนรก ๑๕๖
- คณพาลไม่เห็นโทษ ๑๘๘
- คนเลวทราม ๑๙๘
- คนอกตัญญู ๑๖๒
- เคารวะร้ายใหญ่หลวง ๑๖๐
- ดีใส่ตัว - ชั่วให้ผู้อื่น ๑๖๖
- ตระหนี่เหนียวแน่น ๑๔๘
- อุกกำจัด ๑๗๐
- ไปเกิดซ้ำ ๑๕๔
- ผู้ใหม่ใช้มิตร ๑๗๖
- พาล ๔๐ ประการ ๑๘๔
- ภูมิเด็ก ๑๔๖
- มิตรเทียม ๑๘๐
- ไม่ชอบใจคณพาล ๑๖๔
- ไม่ตั้งมั่นในศีล ๑๕๒
- ไม่ประพฤติพรหมจรรย์ ๒๐๒
- รับประทานอาหาร ๑๗๔
- ลักษณะคณพาล ๑๗๒
- รยาตุมหินบาป ๑๕๐
- ชาติบุรุษ(คณพาล) ๒๐๖
- ชาติบุรุษ(คนมีจาทิสฺส) ๒๐๔

- กิเลสไม่เจริญ ๒๐๑
- เกิดในสกุลสูง ๑๕๙
- บัณฑิตถาม-ตอบ ๑๖๙
- บัณฑิตสุขเบิกบานใจ ๑๙๑
- บัณฑิตไปสวรรค์ ๑๕๗
- บัณฑิตเห็นโทษ ๑๘๙
- คนประเสริฐ ๑๙๙
- คนกตัญญู ๑๖๓
- โศคติใหญ่หลวง ๑๖๑
- ชั่วใส่ตัว - ดีให้ผู้อื่น ๑๖๗
- ไม่ตระหนี่ให้ทาน ๑๔๙
- ไม่ถูกกำจัด ๑๗๑
- ไปเกิดดี ๑๕๕
- ผู้ใหม่เป็นมิตร ๑๗๗
- บัณฑิต ๔๐ ประการ ๑๘๕
- ภูมิคนแก่ ๑๔๗
- มิตรแท้ ๑๘๑
- ชอบใจนักปราถญา ๑๖๕
- ตั้งมั่นในศีล ๑๕๓
- ประพฤติพรหมจรรย์ ๒๐๓
- ชาติที่ควรซ้ำ ๑๗๕
- ลักษณะบัณฑิต ๑๗๓
- รยาตุมหินบุญ ๑๕๑
- ชาติบุรุษ(บัณฑิต) ๒๐๗
- ชาติบุรุษ(คนสัสมาทิสฺส) ๒๐๕

ทั้ง คนพาล ทั้ง บัณฑิต

- กรรมเป็นที่หมาย _____ ๒๓๓
- กลัวยากจน _____ ๒๑๗
- กลิ่นติดใจ _____ ๒๔๕
- การคบค้าสมาคม _____ ๒๔๗
- กำลัฏ ๘ ประการ _____ ๒๕๖
- เกิดจากคนพาล _____ ๒๖๑
- ขัดแย้งกับชาวโลก _____ ๒๒๑
- คบภักษานมิตร _____ ๒๔๒
- คบใครเป็นเช่นนั้น _____ ๒๔๖
- คนพาล / คนปราชญ์ _____ ๒๔๔
- ควรทำกับไม่ควรทำ _____ ๒๓๘
- ความถือตัว _____ ๒๕๙
- ความลับไม่มีในโลก _____ ๒๖๐
- เครื่องจองจำ _____ ๒๕๒
- โง่มียศ กับ ฉลาดจน _____ ๒๒๘
- โจร – สมณะ _____ ๒๖๓
- ชัยชนะของบัณฑิต _____ ๒๕๕
- เชื้อคนต่ำ _____ ๒๕๐
- ใช้เพื่อนหรือไม่ใช้ _____ ๒๔๘
- ทนวิญรุ่มได้ _____ ๒๕๓
- ทะเลาะกัน _____ ๒๕๔
- ทำคนพาลเป็นบัณฑิต _____ ๒๔๑
- ทำตามได้แสนยาก _____ ๒๑๘
- ธรรมของสมณะ _____ ๒๖๒
- ธรรมที่ไกลกันแสนไกล _____ ๒๒๐

- ข้าเป็นที่สุด _____ ๒๓๖
- ปรีกษาหาธรรมา _____ ๒๕๗
- ปัจจัยเฉพาะหน้า _____ ๒๖๔
- ปัญญาดีกว่าทรัพย์ _____ ๒๒๗
- เป็นแก่นสาร _____ ๒๕๑
- เป็นพาลแท้ _____ ๒๔๐
- เป็นศัตรูกับตัวเอง _____ ๒๓๔
- ผู้ไม่ติดภามคุณ ๕ _____ ๒๒๒
- พร่อง - เต็ม _____ ๒๑๙
- ไม่ประมาทเป็นทรัพย์ _____ ๒๓๒
- ไม่รู้อันตราย _____ ๒๒๓
- รองเท้าที่ทำไมดี _____ ๒๓๕
- ร่ำไห้ไร้ประโยชน์ _____ ๒๒๕
- รู้ว่าเป็นขันธ์ _____ ๒๕๘
- ไร้สหาย _____ ๒๔๙
- ล้วนต้องตาย _____ ๒๒๔
- ละเมอ _____ ๒๓๗
- สมบัติกับชีวิต _____ ๒๒๖
- อะไรประเสริฐกว่า ? _____ ๒๓๑
- อากาณเฏยงคฺคฺคา _____ ๒๑๖
- อุดมมงคล _____ ๒๔๔

คนพาล

คนโง่ในธรรม

คนโง่เขลา

คนเกเรชั่วร้าย

ฉลัชชี

ฉลัตบุรุษ

คนตระหนี่

คนเลื่อม

คนถ้อย

ฯลฯ

โลภ - โกรธ - หลง

● **ความโลภ - ความโกรธ - ความหลง**

ทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้น

ทำจิตให้กำเริบ

เป็นภัยเกิดขึ้นในภายใน

คณพาลย่อมไม่รู้ลึกถึงภัยนั้น

ย่อมไม่รู้เห็ดทาสาระ

ย่อมไม่เห็นธรรม

เมื่อความโลภ - ความโกรธ - ความหลง

ครอบงำผู้ตนในขณะใด

ความมืดตึ๋มย่อมมีขึ้นในขณะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๙ "สุตตปิฎกสุตตนิเทศ" ข้อ ๗๒๘)

บ่วงแห่งกาม

● กามทั้งหลายไม่เที่ยง

เป็นของว่างเปล่า เลื่อนหายไปเป็นธรรมดา
ลักษณะของกามเป็นดังนี้

กามได้ทำความล่อลวง

เป็นที่บ่งคิดถึงของคนพาล(คนโง่ในธรรม)

กามทั้งที่มีในภพนี้ ทั้งที่มีในภพหน้า

และกามสัญญา(ความทรงจำเรื่องกาม)

ทั้งที่มีในภพนี้ ทั้งที่มีในภพหน้า

กามทั้ง ๒ อย่างนี้ เป็นบ่วงแห่งมาร(กิเลส)

เป็นแดนแห่งมาร เป็นเหยื่อแห่งมาร

เป็นที่หากินของมาร

ในกามนี้ย่อมมีอกุศลลามกเหล่านี้เกิดที่ใจ

คือ อภิขณา(โลภเพ่งเล็งอยากได้ของเขา)บ้าง

พยาบาท(ติดแค้นในใจ)บ้าง

สาร์มภะ(ชิงดีชิงเด่น)บ้าง

กามนั้นเองย่อมเกิดเพื่อ *เป็นอันตราย*

*แก่จริยสาวก*ผู้ตามศึกษาอยู่ในธรรมวินัยนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ "คานฺเหญชลฺปิปปายสูตฺร" ข้อ ๘๑)

หลงหมกมุ่น काम

- **कामทั้งหลายอันเป็นขของสูญเปล่า**
มีความหน่ายยินดีน้อย มีความคับแค้นมาก
 कामนั้นเผ็ดร้อนเปรียบด้วยฉนวนพิษ
 ทำให้คณพาลหลงหมกมุ่นอยู่
 คณพาลจึงต้องถึงทุกข์ เดือดร้อน
 ยัดเยียดอยู่ในนรกตลอดกาลนาน
 และเป็นเหตุทำให้ **คณพาล**ที่มีความรู้ซ้าว
 ไม่สำรวมกาย-วาจา-ใจ ทำความชั่วต่างๆ
 ต้องเสร้างโศกในอบาย(ความฉิบหาย)ทุกเมื่อ
 ทำให้ **คณพาล**มีปัญญาทราวม ไร้ความติด
 ยินดีในทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์ ไม่รู้จักฉริยสัง
 ไม่รู้จักธรรมที่พระฉริยเจ้าแสดงอยู่

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “สุเมธาเถรีคาถา” ข้อ ๔๗๔)

กำจัตมาร

- การยินดีในความป็นสาวมีรูปงาม
ที่เจ้าพุดถึงอยู่หั้น ไม่มีแก่เราแล้ว
เรากำจัตความเพลิตเพลินในกามทั้งปวงแล้ว
ทำลายกองแห่งความมืด(อวิชชา)ได้แล้ว
ดูก่อนมารใจบาป เรากำจัตเจ้าแล้ว
แต่ชวคคณพาล ไม่รู้ตามความเป็นจริง
พากันกราบไหว้ดวงดาวทั้งหลาย
บูชาไฟเป็นลัทธิชยในป่า
แล้วสำคัญว่า เป็นความบริสุทธี
ส่วนเรากราบไหว้พระลัมมาลัมพุทธเจ้า
ผู้เป็นอุตมบุรุษ(บุรุษผู้เลิศเยี่ยมสูงสุด)
กระทำตามคำสั่งสอนของพระศาสดา
จึงพ้นได้แล้วจากทุกข์ทั้งปวง

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “เขมาเถรีคาถา” ข้อ ๔๕๓]

ชื่นชมหนัก

- ไปที่ป่าช้าเห็นซากศพหญิงคนหนึ่ง
มีหมूंทนต์นรุมกัตกินอยู่
จงดูร่างกายฉันกระสับกระส่าย
ไม่สะอาด เป็นของเปื้อยเน่า
มีของโสโครกไหลเข้าไหลออกอยู่
ฉันหมूंคณพาลพากันชื่นชมหนัก
จงใช้แวนทีอธรรมะส่องดูเถิด
ร่างกายนี้ไร้ประโยชน์ทั้งภายในและภายนอก
ร่างกายเรานี้เป็นฉันทิ
ซากศพก็เป็นฉันทิ
ซากศพนั้นเป็นฉันทิ
ร่างกายเราก็เป็นฉันทิ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ "กุลลเถรคาถา" ข้อ ๓๕๐)

เห็นสกปรกเป็นสวยงาม

● กายนี้ประกอบด้วยกระดูกและเอ็น
 ฉาบด้วยหนังและเนื้อ ปกปิดด้วยผิว
 เต็มไปด้วยไส้และอาหาร
 มีก้อนตับ มูตร(น้ำปัสสาวะ)
 หัวใจ ปอด ม้าม ไต
 น้ำมูก น้ำลาย เหงื่อ มันทัน
 เลือด ไขชัณ ดิ เปลมัน
 ซึ่งปุถุชนคนพาลย่อมไม่เห็นตามความเป็นจริง
 ว่าของสกปรกย่อมไหลลลอกจาก
 จากช่องทั้ง ๔ ของกายนี้ทุกเมื่อ
 คือ ชี้อาจากตา ชี้อูจากหู
 และน้ำมูกจากจมูก
 บ้างก็สำรอกน้ำดีและเสลดออกจากปาก
 เหงื่อและหนองผิ้ออกจากกาย
 ฉะนั้น! ฉะนั้นวิเศษนี้เป็นโพรง เต็มด้วยมันสมอง
 แต่คนพาลถูกอวิชชา(ความหลงไม่รู้กิเลส)หุ้มห่อแล้ว
 กลับสำคัญกายนี้เป็นของสวยงามไป

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ "วิษยสูตร" ข้อ ๓๑๒)

มิตโกนฉาบน้ำผึ้ง

● ร่างกายนี้เต็มไปด้วยหนอง เลือด
และซากศพเป็นอันมาก
ภายในเต็มไปด้วยของสกปรกตุงถึงซี่
แต่ภายนอกดูจนายช่างผู้ฉลาดทำให้
ให้เป็นของเกลี้ยงเกลาวิจิตรงดงาม
ฉะนั้นคณพาล(คนโง่เขลา) จึงไม่รู้สึกร่าง
ร่างกายนี้เป็นของเผ็ดร้อน เป็นทุกข์
แต่คิดว่ามีรสหวานเป็นที่ยินดี
แล้วเกี่ยวพันไว้ด้วยความรัก
ฉาบไล้ร่างกายด้วยสิ่งที่น่าชื่นใจ
ตุงมิตโกนฉาบทาด้วยน้ำผึ้ง ฉะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ "ปาราสริยเถรคาถา" ข้อ ๓๘๖)

ไม่รู้สีกตัว

● วันตื่นยอมผ่านพ้นไป

ชีวิตยอมดับไป

อายุของสัตว์ทั้งหลายยอมสิ้นไป

เหมือนน้ำในลำธารไหลยอมแห้งไป

เมื่อเป็นเช่นนั้น

คณพาลทำบาปอยู่ยอมไม่รู้สีกตัว

ต่อมารายทลิ่ง

เขาจึงได้รับทุกข์อันเผ็ดร้อน

เพราะบาปกรรมนั้นมิผลเลวทราม

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “เทรัญญิกานีเภรคาถา” ข้อ ๒๗๐]

บาปให้ผล

- ตลอดเวลาที่บาปยังไม่ให้ผล
คณพาล ย่อมสำคัญบาปเป็นตุงน้ำหวาน
แต่บาปให้ผลเมื่อใด
คณพาลย่อมเข้าถึงทุกข์เมื่อئั้น
บาปกรรมย่อมตามเผา *คณพาล*
เหมือนไฟที่ซีเฝ้ากลบไว้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “ตถาถรรรมบทพาลวรรคที่ ๕” ข้อ ๑๕)

บาปทวนกลับ

● บุคคลใดประทุษร้ายแก่ผู้ไม่ประทุษร้าย

ซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส

บาปย่อมทวนกลับมาถึงบุคคลนั้นผู้เป็นพาลแท้

ตุงดวงตุลิละเฉียดที่ซัดไปทวนลม ฉะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ "สุตตนิสสูตร" ข้อ ๕๙)

ใจฟู - ใจแปบ

● **คณพาลไม่พิจารณาเห็นตามความเป็นจริง**

ย่อมเดือดร้อนด้วยเหตุ ๒ อย่าง คือ

๑. มีใจฟูขึ้นเพราะเหตุแห่งสุข
๒. มีใจแปบลงเพราะเหตุแห่งทุกข์

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “โคทัตตเถรคาถา” ชัฏ ๓๘๒)

อย่าอาศัยอยู่ด้วย

● ไม่ควรอาศัยอยู่กับคน ๒ จำพวกนี้ คือ

๑. **พวกอลัชชี** (คนหน้าด้าน ไม่ละอาย กล้าทำชั่วทั้งที่รู้)

๒. **พวกพาล** (คนเกรงกลัวร้าย คนโง่เขลาในธรรม)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๘ “เอกุตตริกะ” ข้อ ๙๕๐)

คนพาลติดสุข

- ๑. คนพาลบางคนในโลกนี้มาสัตว์
แล้วทำตนให้ถึงความสุข ให้เฉิบฉิมอยู่
- ๒. คนพาลบางคนในโลกนี้
ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้
แล้วทำตนให้ถึงความสุข ให้เฉิบฉิมอยู่
- ๓. คนพาลบางคนในโลกนี้กล่าวคำเท็จ
แล้วทำตนให้ถึงความสุข ให้เฉิบฉิมอยู่
- ๔. คนพาลบางคนในโลกนี้
เป็นผู้เขี้ยบบรรันมาเรออยู่ด้วยกามคุณ ๕
แล้วทำตนให้ถึงความสุข ให้เฉิบฉิมอยู่

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ "ปาสาทิกสูตร" ข้อ ๑๑๔)

ที่ลับไม่มี

● **ขึ้นชื่อว่าที่ลับ ย่อมไม่มีในโลก**

แก่ตนผู้กระทำบาปกรรม

ต้นไม้มที่เกิดอยู่ในป่า ก็ยังมีคนเห็น

แต่**คณพาล** ยังสำคัญการทำบาปนั้นว่า **เป็นที่ลับ**

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สิลวิมังสชาดก” ข้อ ๕๑๘)

ไม้เท้าดีกว่าบุตรพาล

● เราชื่นชมและปรารถนาความเจริญแก่บุตร
 บุตรเหล่านั้นคบติดพันกับภรรยา มารู่ว่าเรา
 ดุจดั่งฝูงสุนัขจรูมเห่าสุกร ฉะนั้น
 พวกมันเป็น **ฉลิตบุรุษ(คนมีจลาทิสฺ)** ลามก
 ร้องเรียกเราว่า พ่อ...พ่อ.....
 แต่พวกมันประดุจยักษ์แปลงมาเป็นบุตรเรา
 ละทิ้งเราผู้ล่วงเข้าสู่วิชชาแล้ว
 พวกมันกำจัดคนแก่ผู้ไม่มีสมบัติ
 ให้ออกจากที่อาศัยอยู่กิน
 ดั่งม้าแก่ที่เจ้าของปล่อยให้
 บิดาของ **บุตรพาล** จึงต้องไปอยู่ในเรือนผู้อื่น
 ได้ยินว่า **ไม้เท้าของเรา** ยังจะดีกว่า
พวกบุตรที่ไม่เชื่อฟัง จะดีอะไร
 เพราะไม้เท้ายังป้องกันได้ หรือสุนัขขุดได้
 ในที่มืด ยังใช้ยื่นไปข้างหน้าได้
 ในที่ลึก ยังใช้หยั่งดูได้
 พลาดแล้วยังยังอยู่ได้ด้วยฉันทานุภาพไม้เท้า

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ "มหาสาฬหสูตร" ข้อ ๖๙๐)

ผลเผ็ดร้อน

● คนใดกล่าวอย่างนี้ว่า

๑. อะไรๆล้วนไม่มีเหตุ
๒. พระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก
๓. สุขและทุกข์เกิดเพราะกรรมเก่าที่ทำมา
๔. ชีวิตนี้ขาดสูญ
๕. ม่าบิดามารดากระทำได้

**คนนั้นเป็นฉลิตบุรุษ(คนมีความเห็นผิด)
เป็นคณพาล(โง่ในธรรม) แต่สำคัญตนว่า
เป็นบัณฑิต(ฉลาดในธรรม)ในโลก**

คนเช่นนั้นพึงกระทำบาปเองก็ได้

พึงชักชวนผู้อื่นให้กระทำบาปก็ได้

ฉะนั้นการตลกตลึงกับคณพาล มีทุกข์เป็นที่สุด

มีผลเผ็ดร้อนเป็นกำไร

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๘ "มหาโพธิชาดก" ข้อ ๖๔]

ติดใจรสอาหาร

● คนพาล(คนโง่เขลา)นั้นแล

ผู้กินอาหารด้วยความติดใจรสเบื่องตันในโลกนี้
ทำกรรมลามก(เลวทราม)ไว้ในโลกนี้ เสียตายไปแล้ว
ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของสัตว์ดิรัจฉานเหล่านี้

๑. สัตว์จำพวกมีหญ้าเป็นอาหาร

ใช้ฟันและเล็บกินหญ้าสด

คือ พวกรม้า โด ลา แพะ หนैंอ ฯลฯ

๒. สัตว์จำพวกมีคูด(อุจจาระ)เป็นอาหาร

พอได้กลิ่นคูดแต่ไกลๆแล้ว

ย่อมวิ่งไปด้วยหวังว่า

จะกินตรงนี้... จะกินตรงนี้...

คือ พวกรไก่อ หมู สุนัขบ้าน สุนัขป่า ฯลฯ

๓. สัตว์จำพวกเกิด - แก่ - ตายในที่มืด

คือ พวกรตักแตน มอด ไม้เตี๊ยน ฯลฯ

๔. สัตว์จำพวกเกิด - แก่ - ตายในน้ำ

คือ พวกรปลา เต่า จระเข้ ฯลฯ

๕. สัตว์จำพวกเกิด - แก่ - ตายในช่องโสโครก

คือ พวกรที่เกิดแก่ตายในปลาเน่าก็มี ในศพเน่าก็มี

ในขนมกุมมาสเน่า(ขนมสดที่บูด)ก็มี

ในน้ำคร่ำก็มี ในหลุมโสโครกก็มี

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ "พาลบัณฑิตสูตร" ข้อ ๔๗๑ - ๔๘๐)

ยากจะเกิดเป็นมนุษย์

- มีทุนเป็นบ่วงรูเตียวลฉยฉยู่ในมหาสมุทร
ทู่ญกถลมพัดไปทิศนี้ทิศนี้ตลอดเวลา
เต่าตาบอดตัวหนึ่งฉยู่ในมหาสมุทร
๑๐๐ ปีฉย่โผล่ขึ้นสู่ผิวหน้าสักครั้ง
เต่าตาบอดฉย่ตาฉย่ฉย่มเข้ารูทู่ญได้ ฉย่จะเร็วกว่า
ส่วนคณพาลผู้ไปสู่วินิบาต(ญกถลมาฉ)ตราวหหนึ่ง
ฉย่ฉย่จะขี้งได้เกิดเป็นมนุษย์ ฉย่จะยากกว่านั้น
เพราะตัวคณพาลนี้ฉย่ไม่มีความประพฤติธรรม
ไม่มีความประพฤติสงข
ไม่มีการทำกุศล ไม่มีการทำบุญ
มีแต่การกินกินฉย่เอง การเป็ยดเป็ยนคณฉย่ฉย่ฉย่

[พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ "พาลบัณฑิตสูตร" ข้อ ๔๘๑]

สนิมในใจ

● คนตระหนี่นั้นแหละเป็นคนพาล(คนโง่เขลา)

เพราะคนตระหนี่กลัวภัยโต

แล้วไม่ให้ทาน

ภัยนั้นย่อมมีแก่คนตระหนี่นั้น

คนตระหนี่กลัวความทิวกระหายโต

แล้วไม่ให้ทาน

ความทิวกระหายนั้นย่อมเกิดแก่คนตระหนี่นั้น

ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

ฉะนั้นใครๆก็ควรกำจัดความตระหนี่

อันเป็นสนิมในใจไปเสีย แล้วให้ทาน

เพราะบุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลาย

ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “มัจฺจริยสูตร” ข้อ ๘๘)

ความหมุนเวียนแห่งกรรม

- ผู้จะแย้งซึ่งเขาได้
ก็ชั่วเวลาที่ยังพอแย้งซึ่งสำเร็จได้
แต่เมื่อใดผู้อื่นเขามาแย้งซึ่งบ้าง
เมื่อئ้นผู้แย้งซึ่งก่อนย่อมถูกเขาแย้งซึ่งกลับ
เพราะ **คณพาล** สำคัญว่า แย่งมาได้เป็นสุข
ตราบเท่าที่บาปยังไม่ส่งผล
แต่บาปส่งผลเมื่อใด
คณพาลย่อมเข้าถึงทุกข์เมื่อئ้น
ผู้ม่ายย่อมได้รับการม่ายตอบ
ผู้ชนะย่อมได้รับการชนะตอบ
ผู้ต่ำย่อมได้รับการต่ำตอบ
ผู้โกรธย่อมได้รับการโกรธตอบ
เพราะความหมุนเวียนแห่งกรรม
ผู้แย้งซึ่งย่อมถูกเขากลับแย้งซึ่งคืน

[พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “ทุติยสังคมาภัตตสุตฺต” ๕๖ ๓๗๕]

ตัดตนเองด้วยปาก

- **คนพาลเมื่อกล่าวคำเป็นทฤษฎาษิต(คำชั่ว)**
ชื่อว่ายอมตัดตนเองด้วยศัสตรา(ของมีคม)
ก็ศัสตรานั้นยอมเกิดในปากของเขา
คนใดสรรเสริญผู้ที่ควรถูกตี
หรือตีผู้ที่ควรได้รับคำสรรเสริญ
คนนั้นชื่อว่า **สังสมโทษด้วยปาก**
เพราะโทษนั้น เขาย่อมไม่ประสบความสุข
คนที่กล่าววาจาด้วยตั้งใจชั่วไว้
มักตีเทียบพระฉริยเจ้า(พระโศดาลัยถึงพระฉริยกันต์)
ยอมเข้าถึงนรก(เร่าร้อนใจ)แสนยาวนาน
(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ "ตฤพรมสูตร" ข้อ ๕๙๗)

ลิมสติโต้เถียง

- ภิกษุมีเสียงดัง(โต้เถียง) เป็นเสียงเดียวกัน
จะได้สำคัญตัวว่า “**เป็นพาล**” ไม่มีเลยสักรูปเดียว
ยิ่งเมื่อสงฆ์แตกกันก็ไม่ได้สำคัญที่เหตุอื่น
นอกจาก**ลิมสติ** สำคัญตัวว่า “**เป็นบัณฑิต**”
ช่างพูด เจ้าคารม พูดไปตามที่ปรารถนาจะยื่นปากพูด
ไม่รู้ลี้กว่า **ความทะเลาะเป็นเหตุชักพาไป**

(พระไตรปิฎกเล่ม ๕ “โกสัมพินธ์กะ เวรุปสมตาคา” ข้อ ๒๔๗)

ทางของคนเลื่อม

● **เหล่านี้เป็นทางของคนเลื่อม** คือ

๑. ไตรเกลียดธรรมเป็นคนเลื่อม

ไตรไตรธรรมเป็นคนเจริญ

ไตรรู้ธรรมได้ยากเป็นคนเลื่อม

ไตรรู้ธรรมได้ง่ายเป็นคนเจริญ

๒. ชอบใจธรรมของฉลิตบุรุษ

มีฉลิตบุรุษเป็นที่รัก

ไม่คบฉลิตบุรุษให้เป็นที่รัก

๓. เกียดคร้าน ชอบหลับ

ชอบคุย โกรธง่าย

๔. เป็นคนมีความสามารถ

แต่ไม่เลี้ยงดูบิดามารดาผู้แก่เฒ่า

ซึ่งผ่านวัยหนุ่มสาวไปแล้ว

๕. พุดจาหลอกหลวงสมณพราหมณ์

หรือแม้กระทั่งกับขอทานอนิพก

๖. มีทรัพย์สิ้นเงินทองมาก

มีของกินเหลือเฟือ

แต่กินของอร่อยเพียงคนเดียว

[ต่อ]

๗. ทิ้งเพราะชาติ
ทิ้งเพราะโคตร
ทิ้งเพราะทรัพย์
จึงดูหมิ่นญาติของตน
๘. เป็นนักเลงหญิง
เป็นนักเลงสุรา
เป็นนักเลงการพนัน
ผลาญทรัพย์สมบัติที่ตนหามาได้
๙. ไม่เพียงพอในภรรยาของตน
ไปคบชู้กับภรรยาของคนอื่น
เหมือนไปเที่ยวหญิงแพศยา ฉะนั้น
๑๐. ชายแก่ได้สาวรุ่นเป็นภรรยา
ย่อมนอนไม่หลับเพราะความหึงหวง
๑๑. แต่งตั้งชายหรือหญิงที่สุรุ่ยสุร่าย
ให้เป็นใหญ่
๑๒. เกิดในสกุลกษัตริย์ แต่มีทรัพย์น้อย
จึงมักใหญ่ใฝ่สูงปรารถนาราชสมบัติ
นี่เป็นทางของ *คนเลื่อม*

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “ปาราภาสุตต” ข้อ ๓๐๔)

คนถ้อย

● **ท่านรู้จักคนถ้อยหรือไม**

รู้จักสิ่งทีกระทำให้เป็นคนถ้อยหรือไม

๑. คนมักโกรธ ผูกโกรธ ลบหลู่เขา

เห็นผิดเป็นถูก มีมายา(เล่ห์หลวง)

พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อย**

๒. คนที่เบียดเบียนสัตว์ทั้งทลายในโลก

ไม่มีความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง

พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อย**

๓. คนที่เบียดเบียนผู้อื่น

เที่ยวจี้ปล้นฆ่าชาวบ้านชาวเมือง

พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อย**

๔. คนที่ลัทธิทรัพย์ของผู้อื่น

ซึ่งเขาทรงแทนไม่อนุญาตให้

แม้ในบ้านหรือในปากก็ตาม

พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อย**

๕. คนที่กู่ทนั่นี่มสินเขามาใช้จ่าย

พดผูกทวง กลับกล่าวว่า

ไม่ได้เป็นหนี้เขา แล้วหนีไป

พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อย**

(ต่อ)

๖. คนที่ดัดจริตทำร้ายตนเดินทาง
ซึ่งเอาทรัพย์ของเขาเพราะอยากได้
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๗. คนที่เป็นพยาน พดถูกถาม
ก็กล่าวคำเท็จ เพราะเหตุแห่งตน
เพราะเหตุแห่งผู้อื่น เพราะเหตุแห่งทรัพย์
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๘. คนที่ประพฤติน่าเกลียดกรายของญาติหรือของเพื่อน
ด้วยการข่มขืนหรือด้วยการยินยอมกันก็ตาม
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๙. คนที่มีความสามารถอยู่
แต่ไม่เลี้ยงดูบิดามารดาผู้แก่เฒ่า
ซึ่งผ่านวัยหนุ่มสาวไปแล้ว
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๑๐. คนที่ทุบตีว่าบิดามารดา พี่น้อง
พ่อตาแม่ยาย พ่อพี่แม่พี่
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๑๑. คนที่ถูกถามถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์
กลับบอกสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์
พูดกลบเกลื่อนไปเสีย
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**

๑๒. คนที่กระทำบาปกรรมชั่วแล้ว
ปรารถนาอย่าให้ใครรู้ จึงปกปิดไว้
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๑๓. คนที่ไปบ้านอื่นแล้ว
เขาค้นรับด้วยอาหารอย่างดี
แต่พอเขามาที่บ้านตน
กลับไม่ต้อนรับตอบแทนเขาอย่างดีบ้าง
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๑๔. คนที่พูดจาหลอกลวงสมณพราหมณ์
หรือแม้กระทั่งขอทานวณิพก
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๑๕. คนที่ตำว่าสมณพราหมณ์
ไม่ให้อาหารเมื่อเวลาท่านมาบิณฑบาต
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๑๖. คนที่ถูกความหลงผิดครอบงำ
จึงพูดจาผิดในสิ่งที่ตนไม่มี
เพียงแต่ปรารถนาของเล็กหยอเท่านั้น
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**
๑๗. คนที่เลวทรามมีภัยกตন
แล้วดูหมิ่นเขาด้วยมานะ(ความถือตัว)ของตน
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนต่ำ**

(ต่อ)

๑๘. คนที่ขุ่นเคียว กระด้าง

มีความปรารถนาลามก ตระหนี่ ใจฉวัด
ไม่ละอาย(ทำบาป) ไม่สะดุ้งกลัว(ทำบาป)
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อย**

๑๙. คนที่ติเตียนพระพุทธรูปเจ้า

ติเตียนสาวกของพระพุทธรูปเจ้า
ติเตียนคฤหัสถ์ของพระพุทธรูปเจ้า
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อย**

๒๐. คนที่ไม่เป็นพระอรหันต์

แต่ปฏิบัติตนว่า เป็นพระอรหันต์
พึงรู้ว่า **นี่เป็นคนถ้อยต่ำช้าที่สุด**
เป็นโจรทั้งในมนุษยโลกทั้งในพรหมโลก

เหล่านี้แลเป็นคนถ้อยทั้งสิ้น

ฉะนั้นบุคคลไม่เป็นคนถ้อยเพราะชาติ(สกุล)

ไม่เป็นเพราะกรรม(ผู้ประเสริฐ)เพราะชาติ(สกุล)

แต่เป็นคนถ้อยเพราะกรรม (การกระทำ)

เป็นเพราะกรรมเพราะกรรม (การกระทำ)

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “วสทสูตร” ข้อ ๓๐๖]

บัณฑิต

นักศีกษา

นักปฏิบัติ

นักปราชญ์

คนไม่จน

คนสงบ

ผู้ฝึกฝนตน

ผู้ชี้โทษภัย

ผู้กตัญญูกตเวที

ผู้มีศีล

ผู้มีปัญญา

ผู้ฉลาดในธรรม

ผู้รู้แจ้ง

ผู้วิเศษ

วิญญูชน

สัตบุรุษ, สัปบุรุษ

พรหมจารีบุคคล

พรหมมณี

สมณะ, ภิกษุ

อริยสาวก

ศึษาบุญ

● **บัณฑิตผู้ใคร่ต่อประโยชน์**

พึงศึษาบุญ (เครื่องขำระกิเลส) อันสูงสูด

ซึ่งมีความสุขเป็นกำไร คือ

๑. ทำทานมากขึ้น

๒. ประพฤติธรรมทำความสงบ (จากกิเลส)

๓. ตั้งจิตเมตตา

ถ้าปฏิบัติมากขึ้นในธรรม ๓ อย่างนี้

อันเป็นเหตุเกิดแห่งความสุขแล้ว

ย่อมเป็นสุขเข้าถึงโลกที่ไม่มีการเบียดเบียน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “บุญญสูตร” ข้อ ๒๐๐)

เครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจ

● **ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจในโลก (สังคหวัตถุ ๔)**

เป็นเสมือนสลักกรวยที่กำสั๊กแน่นไปอยู่ คือ

๑. ทาน การให้แบ่งปันกัน

๒. ปิยวาจา เจรจาคำน่ารัก

๓. อัตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์

๔. สมนัตตตทา ทำตนเสมอสมานเข้ากันได้

เพราะพิจารณาเห็นธรรมเหล่านี้โดยถูกต้อง

บัณฑิตทั้งหลายจึงถึงความยิ่งใหญ่

เป็นผู้ที่หมู่ชนสรรเสริญทั่วหน้า

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ “สังคาถกสูตร” ข้อ ๒๐๕)

ไม่ตระหนี่ให้ทาน

- บุคคลผู้ไม่ตระหนี่ให้ทาน
ย่อมเป็นที่รักของคนเป็นอันมาก
คนทั้งหลายย่อมคบหาผู้นั้น
เขาย่อมได้รับเกียรติ
ได้รับยศและความเจริญ
เป็นผู้ไม่เก้อเขินกล้าเข้าสู่บริษัท
บัณฑิตผู้หวังความสุข
จงขจัดมลทินคือความตระหนี่ไปเสีย
แล้วให้ทาน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๒ “สุตฺตสุมฺม” ข้อ ๓๔)

ผู้ไม่ประมาททำบุญ

- ผู้ปรารถนาอายุ ความไม่มีโรค
วรรณะ(ผิวพรรณ) สวรรค์(สภาวะสุขสบาย)
ความเกิดในตระกูลสูง
และความยินดีอันโอฬารต่องๆไป
พึงเพิ่มพูนความไม่ประมาท
บัณฑิตสรรเสริญความไม่ประมาทในการทำบุญ
ผู้ไม่ประมาทย่อมยึดประโยชน์ทั้งสองไว้ได้
คือ ประโยชน์ในภพนี้(ปัจจุบัน)
และ ประโยชน์ในภพหน้า(อนาคต)
เพราะสามารถยึดประโยชน์ทั้งสอง
ผู้มีปัญญาเห็นจึงได้ชื่อว่า บัณฑิต
(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “ปฐมคัมภีร์มหาตสุตตร” ข้อ ๓๘๐)

ทำทาน – การรบ

- ทานทำประโยชน์ให้สำเร็จได้เสมอ
แม้เมื่อของมีอยู่น้อย
ทานก็ทำประโยชน์ให้สำเร็จได้
ทานที่ให้แม่เป็นเพียงความศรัทธา
ก็ทำประโยชน์ให้สำเร็จได้
นักปราชญ์(บัณฑิตผู้มีปัญญา)ทั้งหลายกล่าวว่า
การทำทานเสมอด้วยการรบ
พวกวีรบุรุษแม่มีน้อย
แต่ชนะคนขลาดที่มีมากได้
ฉะนั้นถ้าผู้ใดเข็ดอัมน์ในการทำทานอยู่
ย่อมให้ได้แม้สิ่งของจะมีน้อย
ผู้ให้หั้นย่อมเป็นผู้มีความสุขในโลกหน้า

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “สาธตสูตร” ข้อ ๙๗)

ธรรมบท

- การทำทานอันบัณฑิตสรรเสริญแล้ว
โดยส่วนมากโดยแท้ก็มีแต่ธรรมบท (บทธรรมที่เข้าถึงนิพพาน)
นี้แหละประเสริฐกว่าทานทั้งปวง
เพราะสัตบุรุษทั้งหลายผู้มีปัญญา
แม้ในกาลก่อนๆโน้นก็ตาม
ก็ได้บรรลุธรรมถึงนิพพานแล้วแท้จริง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “สารสูตร” ข้อ ๑๐๑)

นิพพานสุขยิ่ง

- ไฟเสื่อมด้วยยราคะ ไม่มี
โทษเสื่อมด้วยโทสะ ไม่มี
ทูกข์เสื่อมด้วยเบญจกันธ์ ไม่มี
สุขยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี
ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง
สังขารเป็นทูกข์อย่างยิ่ง
บัณฑิตรู้ความจริงอย่างนี้แล้ว
ย่อมทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน
เพราะนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท สุขวรรคที่ ๑๕” ข้อ ๒๕)

มุ่งแต่หนีพพาน

● บัณฑิตทั้งหลายย่อมไม่ให้อ่าน

เพราะเหตุแห่งสุขอันก่อให้เกิดกิเลส

แต่บัณฑิตย่อมให้อ่าน

เพื่อความหมดสิ้นกิเลส

เพื่อหนีพพาน (ดับกิเลสสิ้นหน)

อันไม่มีภพ (ความเกิดกิเลส) ต่อไป

บัณฑิตทั้งหลายย่อมไม่เจริญฌาน

(ฌาน = อากาโรจิตแนวแน่สงบจากกิเลส)

เพราะเหตุแห่งสุขอันก่อให้เกิดกิเลส

แต่บัณฑิตย่อมเจริญฌาน

เพื่อความหมดสิ้นกิเลส

เพื่อหนีพพานอันไม่มีภพต่อไป

บัณฑิตย่อมมุ่งแต่หนีพพาน

มีจิตเอนไปในนิพพาน

น้อมจิตไปในนิพพานจึงให้อ่าน

บัณฑิตเหล่านั้นเป็นผู้มีนิพพานเป็นเบื้องหน้า

เหมือนแม่น้ำทั้งหลายไหลไปสู่ทะเล ณะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๙ “อรรถกถาสุตตนิเทศ” ข้อ ๘๒๕)

ไม่ทิ้งธรรม

- บัณฑิตย่อมไม่ประพาศิทธิกรรมอันเป็นบาป
เพราะเหตุแห่งความสุขของตน
เมื่อถูกทุกข์กระทบเข้าแล้ว
แม้จะพลาดพลั้งไป ก็สงบอยู่ได้
ไม่ละทิ้งธรรมเพราะรักหรือขัง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สุริปัญหชาดก” ข้อ ๑๔๖๗)

ชีวิตบริสุทธิ์

● **ชนทั้งหลายย่อมบริสุทธิ์ด้วยธรรม ๕ อย่างนี้ คือ**

๑. **กรรม** (การกระทำ)

๒. **วิชา** (ความรู้แจ้ง)

๓. **ธรรม** (ทรงความดีไว้)

๔. **ศีล** (ปกติละชั่ว)

๕. **ชีวิตอุตม** (ดำรงชีวิตให้ประเสริฐสูงสุด)

ไม่ใช่บริสุทธิ์ด้วยโคตร(เผ่าพันธุ์) ด้วยทรัพย์

เพราะฉะนั้นผู้เป็นบัณฑิตเมื่อสังเกตเห็นประโยชน์ตน

พึงเลือกเฟ้นธรรมโดยแบบคายน

จะบริสุทธิ์ในธรรมนั้นได้ ด้วยอากาโรอย่างนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “อนาถปิณฑโกวิทสูตร” ข้อ ๗๓๘)

กรรมผูกไว้

● บัณฑิตทั้งหลายมีปกติเห็น

ปฏิจจสมุปบาท (สภาพอาศัยเหตุต่อเนื่องกันเกิดขึ้น)
ผลตาดีในกรรม (การกระทำ) และวิบาก (ผลของการกระทำ)
ย่อมเห็นกรรมนั้นแจ้งชัดตามความเป็นจริงอย่างนี้ว่า
โลกย่อมเป็นไปเพราะกรรม
หมู่สัตว์ย่อมเป็นไปเพราะกรรม
สัตว์โลกทั้งปวงผูกผูกไว้ด้วยกรรม
เสมือนลิ่มสลักของรถที่กำลังแล่นไป ฉะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ “วาเสฏฐสูตร” ข้อ ๗๐๗)

ความเห็นที่เร็วที่สุด

● ผักกัมพลที่ทำด้วยผสมมนุษย์

บัณฑิตกล่าวว่า

เร็วกว่าผ้าทูกขนิดที่ช่างทอ

เพราะใช้ในฤดูหนาวก็เย็น

ใช้ในฤดูร้อนก็ร้อน

สีก็น่าเกลียด กลิ่นก็เหม็น

สัมผัสไม่นุ่มสบาย ฉันทใด

ฉันทนั้นเหมือนกัน

บัณฑิตกล่าวว่า

เร็วกว่าความเห็นของนักบวชทุกพวก

ก็คือความเห็นของโมชบุรุษ(คนไร้คุณประโยชน์)

ที่มีความเห็นอย่างนี้ว่า

กรรมไม่มี กิรยาไม่มี ความเพียรไม่มี

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “เกสกัมพลสูตร” ข้อ ๕๗๗)

ครอบงำกิเลสทุกทิศ

- ผู้มีความเพียร มีเรี่ยวแรง มีปัญญาเพ่งพินิจ
มีสติคุมครองอินทรีย์ (ร่างกายและจิตใจ)
สามารถครอบงำ (กิเลส) ทุกทิศ
ด้วยอัปมาณสมาธิ (จิตตั้งมั่นอย่างหาประมาณมิได้)
ประพฤติทั้งอริศีล (ศีลขั้นสูง)
อริจิต (จิตขั้นสูง) อริปัญญา (ปัญญาขั้นสูง)
เมื่อก่อนฉันใด ภายหลังก็ฉันนั้น
กลางวันฉันใด กลางคืนก็ฉันนั้น
ผู้ประพฤติเช่นนั้นบัณฑิตกล่าวว่า
เป็นนักศีกษา เป็นนักปฏิบัติ เป็นนักปราชญ์
เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยดี
เป็นผู้รู้แจ้งได้ถูกต้อง
เป็นผู้ถึงที่สุดของการปฏิบัติในโลก

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “ติกาสูตรที่ ๒” ข้อ ๕๓๐)

ฝึกฝนตน

- บัณฑิตพึงตั้งตนอยู่ในคุณอันสมควรก่อน
แล้วพรั่สอนผู้อื่นในภายหลัง
จึงจะไม่เค้รำหมอง
หากว่าทำตนเหมือนที่พรั่สอนผู้อื่น
จะมีตนฝึกดีแล้ว พึงฝึกเถิด
เพราะได้ยินว่า ตนแลฝึกได้ยาก
ตนแลเป็นที่พึ่งของตน
ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้
เพราะผู้ฝึกฝนตนดีแล้ว
ย่อมได้ที่พึ่งอันได้โดยยาก

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท อุตตวรรคที่ ๑๒” ข้อ ๒๒)

รู้ประมาณในการกิน

● อริยสาวก (สาวกผู้ใจสูงประเสริฐ) ได้ชื่อว่า
เป็นผู้รู้ประมาณในการกิน

คือพิจารณาโดยแยบคายแล้วกินอาหาร

ไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อมัวเมา

ไม่ใช่เพื่อความผ่องใส ไม่ใช่เพื่อความงดงาม

แต่เพียงเพื่อความดำรงอยู่แห่งกายนี้

เพื่อให้กายนี้เป็นไปได้

เพื่อบำบัดความหิวอาหาร

เพื่ออนุเคราะห์แก่การประพฤติพรหมจรรย์

ด้วยคิดว่า จะกำจัดเวทนาเก่าด้วย

จะไม่ให้เวทนาใหม่เกิดขึ้นด้วย

เพื่อความเป็นไปแห่งอริยาบถ

เพื่อความเป็นผู้ไม่มีโทษ

เพื่อความเป็นผู้ผาสุกจะมีแก่เรา

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ “เสขปริภทาสูต” ข้อ ๒๙)

ทรมานตนได้

- คนทนต์น้ำ ย่อมซ้กน้ำไปได้ ฉันทไต
ซ้กซ้ร ย่อมดัดดลูกซ้รได้ ฉันทไต
ซ้กถาก ย่อมถากไม้ได้ ฉันทไต
บิณฑิิต ย่อมทรมานตนได้ ฉันทไน้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ “อ้งคูลิมาลลุตตร” ซ้๑ ๕๓๔)

บัณฑิตอย่างยิ่ง

- ประโยชน์ทั้งหลายมีประโยชน์ตนเป็นอย่างยิ่ง
ประโยชน์ตนที่ยิ่งกว่าขันธ์ (ความอดทน) นั้นไม่มี
ผู้ใดมีกำลังอดทนสิ้นสุดผู้ทรพลง (ผู้อ่อนแอ) ได้
บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า
ความอดทนของผู้นั้นเป็นบัณฑิตอย่างยิ่ง
มิใช่ให้ผู้อ่อนแอจำต้องอดทนเสมอไป

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “เวปจิตตสูตร” ข้อ ๘๗๕)

ล้วนไม่ดี

- ศฤทธิ์ศฤผู้ครองเรือนหากเกียจคร้าน ก็ไม่ดี
พระราชินีไม่ทรงใคร่ครวญก่อนแล้วทำ ก็ไม่ดี
บัณฑิตมีความโกรธเป็นเจ้าเรือน ก็ไม่ดี
บรรพชิตหากไม่สำรวม ก็ไม่ดี

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “มณิกุณฑลชาดก” ข้อ ๗๐๕)

ไม่โลภ – ไม่แข่งดี

- บุคคลผู้ไม่โลภ ไม่แข่งดี
ไม่ถูกความโลภครอบงำย่ำยีจิต
ไม่ถูกความแข่งดีครอบงำย่ำยีจิต
เขาย่อมไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์
ไม่คบชู้ ไม่พูดเท็จ
ไม่ชักชวนผู้อื่นเพื่อความเป็นอย่างนั้น
เขาย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล
เพื่อความสุจริตตลอดกาลนาน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “มหาวรรคที่ ๕” ข้อ ๑๙๓)

อะไรเป็นฐิติ

- รากะเรากล่าวว่า เป็นฐิติ
โทสะเรากล่าวว่า เป็นฐิติ
โมหะเรากล่าวว่า เป็นฐิติ
มิได้กล่าวละเองว่า เป็นฐิติ
คำว่า ฐิติ เป็นชื่อของรากะ-โทสะ-โมหะ
บัณฑิตทั้งหลายละฐิตินี้แล้ว
อยู่ในศาสนาของพระพุทธเจ้าผู้ปราศฐิติ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๙ “สังยุตตสูตรตนิเทศ” ข้อ ๙๘๐)

เส้นทางขรุขระ

- บัณฑิตพึงละเว้นบาปทั้งหลายในสัตว์โลก
เหมือนคนตาดีมีทางอื่นที่จะก้าวไป
ย่อมหลีกเลี่ยงเส้นทางที่ขรุขระเสีย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “สุภังคปริตร” ข้อ ๑๑๔)

ผู้กลัวทำบาป

- ผู้ใดไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย
ไม่ทำบาปเพราะกลัวคนอื่นติเตียน
บัณฑิตย่อมสรรเสริญผู้กลัวการทำบาปนั้น
ไม่สรรเสริญผู้กลัวทำบาปเลย
เพราะสัตบุรุษ (คนที่มีสัมมาทิฐิ) ทั้งหลาย
ย่อมไม่ทำบาปเพราะกลัวถูกติเตียน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “อาทิตตชาดก” ข้อ ๑๑๘๕)

ผู้รู้แจ้งถึงธรรม

- บุคคลไม่เป็นผู้รู้แจ้งถึงธรรมด้วยความเป็นผู้หนึ่ง
นั้นเป็นแต่เพียงผู้เปล่าเท่านั้น ไม่ใช่ผู้รู้
ส่วนบุคคลใดเป็นบัณฑิต (ผู้ฉลาดในธรรม)
ถือธรรมอันประเสริฐ ละเว้นบาปทั้งหลาย
บุคคลนั้นชื่อว่า เป็นผู้รู้แจ้งถึงธรรม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๙ “มหาวิทยาลัยตตนิเทศ” ข้อ ๖๙๗)

ความไม่ประมาท

- แม่น้ำใหญ่สายใดสายหนึ่ง
แม่น้ำใหญ่เหล่านั้นทั้งหมด
ย่อมเป็นสายน้ำไหลไปสู่มหาสมุทร
มหาสมุทรนั้นโลกกล่าวว่
เป็นยอดแห่งแม่น้ำใหญ่เหล่านั้น
แม้ดินใดก็ดินนั้นเหมือนกัน
กุศลธรรมเหล่าใดเหล่าหนึ่ง
กุศลธรรมเหล่านั้นทั้งหมด
มีความไม่ประมาทเป็นมูล (ที่ตั้ง)
ประจวบลงในความไม่ประมาท
ความไม่ประมาทบัณฑิตกล่าวว่า
เป็นยอดของกุศลธรรมเหล่านั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ “อัปมาทสูตร” ข้อ ๑๕)

เลิศแห่งกุศลธรรม

- รอยเท้าของสัตว์ทั้งหลาย
ที่สัญจรไปบนแผ่นดิน
รอยเท้าทั้งหมดรวมลงในรอยเท้าช้าง
เพราะเป็นรอยใหญ่ บัณฑิตตกลงว่า
รอยเท้าช้างเลิศกว่ารอยเท้าทั้งหมด
กุศลธรรมทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน
มีความไม่ประมาทเป็นมูล(ที่ตั้ง)
รวมลงในความไม่ประมาท บัณฑิตตกลงว่า
ความไม่ประมาทเลิศกว่ากุศลธรรมทั้งหมด

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๙ “ปทสูตร” ข้อ ๒๕๓)

ทางแห่งความตาย

- ความไม่ประมาทเป็นทางถึงอมตนิพพาน
ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย
ผู้ไม่ประมาทย่อมไม่ตาย
ผู้ประมาทแล้วย่อมเหมือนคนตายแล้ว
บัณฑิตทั้งหลายทราบเหตุในความต่างกัน
จึงตั้งอยู่ในความไม่ประมาท
ย่อมบันเทิงในความไม่ประมาท

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท ฉบับมหาวรรคที่ ๒” ข้อ ๑๒)

ทูกษ์ในขันธ ๕

● เมื่อใด...บัณฑิต (คนฉลาดในธรรม)

กำหนดรู้ทูกษ์ในขันธ ๕

(รูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร, วิญญาณ)

ที่ปุ่ฤษนท้งหลายไม่รู้แจ้งว่า

ความแก่และความตายนี้เป็นทูกษ์

ย่อมเป็นผู้มีสติเพ่งพินิจอยู่

เมื่อั้น...บัณฑิตย่อมไม่ยินดีในขันธ ๕

ยิ่งไปกว่าความยินดีในวิปลสนา

(ฝึกอบบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง)

และในมรรคผล

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “สุตเถรคาถา” ข้อ ๓๖๙)

อย่าชวนขวายนุชาสิริระตฤาคต

● ภิกษุทั้งหลาย

พวกเธอจงอย่าชวนขวายนุชา

เพื่อขวายนุชาสิริระตฤาคตเลย

จงสืบต่ออุปายยามในประโยชน์ของตนๆเถิด

จงเป็นผู้ไม่ประมาทในประโยชน์ของตนๆ

มีความเพียร มีตนส่งไปดีแล้วอยู่เถิด

เพราะกษัตริย์ผู้เป็นบัณฑิต

ศฤหบดีผู้เป็นบัณฑิต

และพราหมณ์ผู้เป็นบัณฑิต

ซึ่งเสียมใส่ยิงในตฤาคตมีอยู่

พวกเขาทั้งหลายจะกระทำการขวายนุชาสิริระตฤาคตเอง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๐ “มหาปรินิพพานสูตร” ข้อ ๑๓๓)

วิยชรา

- บัดนี้ท่านเข้าสู่วิยชราแล้ว
เตรียมจะไปยังสำนักพญายม
ที่พักระหว่างทาง ท่านยังไม่มี
เสบียงเดินทาง ท่านก็ยังไม่
ทำนุบำรุงที่พึ่งแก่ตนเถิด
จงรีบเร่งพยายายม
จงเป็นบัณฑิต (ผู้ฉลาดในธรรม)
เป็นผู้กำจัดมลทินของตนแล้ว
ไม่มีกิเลสตรึงเหน็บ
จะไม่เข้าถึงชาติ (ความเกิด) และชราอีก

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ “คาถาธรรมบท มควรรคที่ ๑๘” ข้อ ๒๘)

ความขรา – ความตาย

- ภูเขาใหญ่ด้วยก้อนศิลาสูงจรดท้องฟ้า
กลิ้งบดสัตว์มาโดยรอบทั้ง ๔ ทิศ ดันใต้
ความขราและความตายก็ดังนี้
ย่อมครอบงำชนทั้งหลาย คือ
พวกกษัตริย์(นักบริหาร) พวกพราหมณ์(นักบวช)
พวกแพศย์(พ่อค้า) พวกศูทร(กรรมกร)
พวกจัณฑาล(ชนชั้นต่ำสุดถือเป็นคนต้องห้าม)
คนเทมุลล์อย ฯลฯ
ไม่ละเว้นใครๆไว้เลย ย่อมย้ายเสียสิ้น
ณ ที่นั้นไม่มีสนามรบสำหรับพลข้าง พลม้า
ไม่มีสนามรบสำหรับพลรถ
ไม่มีสนามรบสำหรับพลราบ
และไม่อาจเอาชนะได้ด้วยอาวุธรบ
ด้วยมนต์ หรือด้วยทรัพย์
เพราะฉะนั้น**ผู้เป็นบัณฑิต** มีปัญญา
เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ของตน
พึงตั้งศรัทธาไว้ในพระพุทธเจ้า
ในพระธรรม และในพระสงฆ์
ผู้ใดมีปกติประพฤติธรรม ด้วยกาย-วาจา-ใจ
บัณฑิตย่อมสรรเสริญผู้นั้นในโลกนี้เทียว
ผู้นั้นละโลกนี้ไปแล้ว
ย่อมบันเทิงในสวรรค์(สภาวะสุข)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “ปัพพโตปมสูตร” ข้อ ๔๑๕)

ไม่หวั่นไหว

- ภูเขาหินล้วน เป็นแห่งที่ขบ
ย่อมไม่หวั่นไหวเพราะแรงลม ต้นไทร
บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่หวั่นไหว
เพราะค่านินทาและสรรเสริญ ต้นนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คฤถาธรรมบท บัณฑิตวรรคที่ ๖” ข้อ ๑๖)

ไม่สะทกสะท้าน

- บุคคลไม่ได้รับความเจริญแม้แต่เล็กน้อย
ด้วยความเศร้าโศกพิโรธรำพัน
แม้เศร้าโศกได้รับความทุกข์อยู่
ศัตรูรู้เข้าย่อมดีใจ
ส่วนบัณฑิตผู้ฉลาดในการไตร่ตรอง
ย่อมไม่สะทกสะท้านในอันตรายที่เกิดขึ้น
ไม่ว่าในเวลาใดก็ตาม
สีหน้ายังคงผ่องใสไม่เปลี่ยนแปลง
ศัตรูเห็นเข้าแล้วย่อมเป็นทุกข์

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “ตจสภาราตก” ข้อ ๗๘๙)

นี่เป็นศัตรู

- ศัตรูเห็นเราเข้าแล้ว
ไม่ยิ้มแย้ม ไม่แสดงความยินดีตอบ
สับตาเราแล้ว
ก็เบือนหน้าหนี ไม่แลดู
ประพฤติตรงกันข้ามกับเราเสมอ
อาการเหล่านี้มีปรากฏที่ศัตรู
เป็นเครื่องบอกให้บัณฑิตได้เห็น
ได้ฟัง ได้รู้ว่า นี่เป็นศัตรู

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “มิตตามิตตชาดก” ข้อ ๒๔๓)

ไม่ควรอยู่

- คนมีเวร(ความปองร้าย)กันในที่ใด
บัณฑิตไม่ควรอยู่ในที่นั้น
เพราะเมื่ออยู่ในหมู่คนมีเวรกัน
แม้คืนเดียวก็อยู่เป็นทุกข์

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “เวรชาดก” ข้อ ๑๐๓)

ดีเสมอเสมออกัน

- การไม่นับถือกัน การดูหมิ่นกัน
การให้คนดีเสมออกันกับคนเลว
หากเกิดขึ้นแก่บัณฑิตทั้งหลายในที่ใด
บัณฑิตย่อมไม่พอใจอยู่ในที่นั้น
เพราะหากคนเกียจคร้านกับคนขยัน
คนก่อกำเฏญกับคนขลาดกลัว
มีผู้เคารพบูชาเสมออกันในที่ใด
สัตบุรุษ (คนมีสัมมาทิฐิ) ย่อมไม่อยู่ในที่นั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “นเรชาดก” ข้อ ๘๕๒)

คนสงบ

- ในที่ใดที่ไม่มีคนสงบ (บัณฑิต, ลัตบุรุษ)
ที่นั่นไม่ใช่ชื่อว่า สภา (ที่ประชุม)
คนเหล่าใดไม่กล่าวธรรม
คนเหล่านั้นไม่ใช่ชื่อว่า คนสงบ
เพราะคนสงบระราคะ โทสะ และโมหะ
แล้วกล่าวธรรมอยู่

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “โฆมกาสสูตตร” ข้อ ๗๒๕)

เกื้อกูลโลก

● ผู้เป็นบัณฑิตมีปัญญามาก

ย่อมไม่คิดเบียดเบียนตน

ย่อมไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น

ย่อมไม่คิดทั้งเบียดเบียนตนและผู้อื่น

เมื่อจะคิดครหาใด

ย่อมคิดเกื้อกูลตน คิดเกื้อกูลผู้อื่น

ย่อมคิดทั้งเกื้อกูลตนและผู้อื่น

ย่อมคิดเกื้อกูลแก่โลกทั้งหมดที่เดิยว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “โยธยวรรคที่ ๔” ข้อ ๑๘๖)

คนไม่ขัดสน

- ผู้ใดมีศรัทธาตั้งมั่นไม่หวั่นไหวในพระตฤาคต
มีศีลอันงามที่พระอรียะไคร่แล้ว สรรเสริญแล้ว
มีความเลื่อมใสในพระสงฆ์
มีความเห็นที่ถูกต้อง
บัณฑิตทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่า เป็นคนไม่ขัดสน
ชีวิตของผู้นั้นไม่เปล่าประโยชน์ ไม่สูญเปล่า
เพราะฉะนั้นบุคคลผู้มีปัญญา
เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
พึงทำตามด้วยความเลื่อมใสศรัทธา
ศีล และ ความเห็นที่ถูกต้องธรรม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๙ “สุตัสสยสูตร” ข้อ ๑๕๖๕)

คนไม่จน

● ทริพย์ ๗ อย่างนี้คือ

๑. ศรัทธา (ความเชื่อมั่นอย่างสัมมาทิฐิ)
๒. ศีล (ข้อปฏิบัติเว้นจากความชั่ว ทั้งทางกาย-วาจา-ใจ)
๓. หิริ (ความละอายต่อการกระทำผิด)
๔. โอตตปปะ (ความเกรงกลัวต่อการกระทำผิด)
๕. สุตตะ (ได้ฟังเรียนรู้ศึกษามาก)
๖. จาคะ (เสียสละให้ปัน)
๗. ปัญญา (ความรู้แจ้งเห็นจริงทำแรกกิเลสได้)

ทริพย์เหล่านี้มีแก่ผู้ใด

ไม่ว่าเป็นหญิงหรือชายก็ตาม

บัณฑิตเรียกผู้นั้นว่า คนไม่จน

ชีวิตของผู้นั้นไม่สูญเปล่า

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๓ “อนสูตรที่ ๑” ข้อ ๕)

กามไม่มีอิม

● ความอิมในกามทั้งหลายย่อมไม่มี

แม้เพราะทรัพย์ดังกลองมาตุจฉน

กามทั้งหลายมีความสุขนิดหน่อย

แต่เป็นทุกข์มากแท้

บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้ว

ย่อมไม่ยินดีในกามทั้งหลายแม้ที่เป็นทิพย์

สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เป็นผู้ยินดีในธรรมอันเป็นที่สิ้นไปแห่งตัณหา

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท พุทธวรรคที่ ๑๔” ข้อ ๒๔)

กามทุกขมากอย่างนี้

- ความอึดด้วยกามทั้งหลายไม่มี
ทั้งที่ยังไม่อึดด้วยกามก็พากันตายไปหมด
กามนั้นเปรียบดังคบเพลิงที่เผาอยู่เฝ้าอง
กามเป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน
มีทุกขมากเหมือนงูที่มีพิษมาก
กามเป็นรากเหง้าแห่งทุกข
มีทุกขเป็นผลเหมือนผลไม้ที่เป็นพิษ
กามเป็นเหมือนความฝัน
เป็นของหลอกลวงเหมือนของที่ยืมเขามา
กามเป็นดังโรค เป็นหิวผี
เป็นความทุกข์ยาก เป็นความลำบาก
เป็นดังเพชรฆาต เป็นภัย
กามทั้งหลายบัณฑิตจึงกล่าวว่า
มีอันตรายมาก มีทุกขมากอย่างนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “สุเมธาเถรคาถา” ข้อ ๔๗๔)

ใจกับกามคุณ ๕

- กามคุณ ๕ (ความใคร่อยากในรูป-เสียง-กลิ่น-รส-สัมผัส)
มีใจเป็นที่ ๖

บัณฑิตประกาศไว้แล้วในโลก

หากบุคคลใดเลิกความพอใจในนามรูปเหล่านี้ได้แล้ว
ก็จะพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “เอณิขังมสูตร” ข้อ ๗๗)

ศีละกามทั้งหมด

- บัณฑิตพึงศีละกามทั้งหมด
ทั้งที่เป็นของทิพย์และของมนุษย์
บัณฑิตทั้งหลายดัดสันกระเสดัดมหา
ในปียรูป(รูปที่น่รักใคร่)
และในเสฏรูป(รูปที่น่ยินดี)
ซึ่งใครๆตัดขาดได้โดยยาก
ย่อมดับกิเลสได้สันเกลี้ยงงไม่มีเหลือ
พันธุฤษ(จกกิเลส)หมดสันไม่มีเหลือ
(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “อุบปัตติสูตร” ข้อ ๒๗๕)

เจรจา กับ หญิง

- บัณฑิตพึงเจรจากับชายถือดาบคมกริบ
หรือพึงเจรจากับปีศาจดุร้าย
หรือพึงเข้าไปนั่งใกล้ผู้พิชิตร้ายแรง
ยิ่งดีเสียกว่าเจรจากับหญิงตัวต่อตัว
เพราะหญิงเป็นผู้ร้ายย่ำยีจิตใจของชาวโลก
ใช้อาวุธคือ การฟ้อนรำ ขับร้อง เสรจ
ย่อมเบียดเบียนชายผู้ไม่ตั้งสติไว้
เหมือนนางยักษ์ร้ายเบียดเบียนมนุษย์ ฉะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๘ “กถาสทก” ข้อ ๓๑๓)

หญิงหลายใจ

● บัณฑิตจะพึงวางใจอย่างไรได้
ว่าหญิงนี้เรารักษาไว้ได้แล้ว
เพราะไม่มีวิธีใดจะป้องกันรักษาหญิงหลายใจได้
ด้วยว่าหญิงหลายใจเหล่านั้น
มีอาการคล้ายกันเหวที่เรียกว่า บาดาล
บุรุษผู้ประมาทในหญิงเหล่านั้นย่อมพินาศทั้งสิ้น
เพราะเหตุนี้แหละ
หากบุรุษไม่เที่ยวคลุกคลีกับหญิง
จะเป็นผู้มีความสุขปราศจากความโศก
ความประพฤติไม่คลุกคลีกับหญิงนี้
เป็นคุณนำความสุขมาให้
ฉะนั้นผู้ปรารถนาความเกษมอันสูงสุด
ไม่พึงเขยชิดสนิทสนมกับสตรีเลย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สมุคคาตถก” ข้อ ๑๒๙๙)

ปกปิดความลับ

- การปกปิดความลับเอาไว้เป็นการดี
การเปิดเผยความลับบัณฑิตไม่สรรเสริญ
หากประโยชน์ยังไม่สำเร็จ
นักปราชญ์พึงอดทนอดกลั้น อดทนต่อคำตำ
เมื่อประโยชน์สำเร็จแล้ว จึงพูดได้ตามสบาย
ฉะนั้นควรรักษาความลับนั้นไว้
ให้เหมือนดั่งรักษาขุมทรัพย์
ผู้รู้แฉมแฉงไม่ควรเปิดเผยความลับจะเป็นการดี
ไม่ควรบอกความลับแก่สตรี
แก่คนที่ถูกอาฆาต (ของล่อใจ) ครอบงำ
แก่คนผู้มุ่งหมายล้วงความลับ
และแก่คนที่เป็นศัตรู

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “ปัญญาบัณฑิตชาดก” ข้อ ๒๒๔๔)

ราชาคณะเป็นทางผิด

● **ราชาคณะ บัณฑิตกล่าวว่า เป็นทางผิด**

วัยสิ้นไปตามคืนและวัน

หญิงเป็นมสทินของพรหมจรรย์ (การปฏิบัติธรรมขั้นสูง)

หมู่สัตว์ทั้งหลายย่อมขัดใจติดอยู่ในหญิง

ตบะ (การเพ่งเพียรเมภากิเลส) และพรหมจรรย์นั้น

มิใช่น้ำแต่เป็นเครื่องชำระล้าง (ราชา)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “อุปปยสูตร” ข้อ ๑๗๓)

บัณฑิตหญิง

- ขยายจะเป็นบัณฑิตในที่ทุกแห่งก็หาไม่
แม่หญิงก็เป็นบัณฑิตมีปัญญา
สามารถคิดเหตุผลได้รวดเร็ว
สามารถเฉลียวฉลาดในที่นั้นๆได้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สุตตสาขาทก” ข้อ ๑๑๔๑)

ปรารภความสุข

● **บัณฑิตปรารภความสุขว่า**

๑. ความสรรเสริญจงมาถึงเรา

๒. โภคสมบัติจงเกิดขึ้นแก่เรา

๓. ตายไปให้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

หากบัณฑิตปรารภความสุขดังนี้

พึงรักษาศีล

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “สุขสูตร” ข้อ ๒๕๔)

ศีลเป็นความงาม

- ศีลเป็นความงาม ศีลเป็นเยี่ยมในโลก
เราจะสมารถาน(ถือปฏิบัติ)ศีล
ที่บัณฑิตรับรองดีแล้วว่า
เป็นความปลอดภัยในโลก
เป็นคุณชาติ(บ่อเกิดของความดี)
บัณฑิตเรียกผู้ประพฤติตาม
ข้อปฏิบัติของพระอรหันต์ว่า เป็นผู้มศีล
ผู้มีศีลย่อมเป็นที่รักของญาติทั้งหลาย
ย่อมรุ่งเรืองในหมู่มิตร
ย่อมเข้าถึงสุคติ เมื่อตายไปแล้ว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “ศีลวิมังสาตก” ข้อ ๔๖๙)

เลี้ยงงตุผู้มีศีล

● บัณฑิตชาติ(คนฉลาดในกรรมดี)อยู่ในประเทศใด
 ย่อมเลี้ยงงตุท่านผู้มีศีล ผู้สร้างรวม
 ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ในประเทศนั้น
 และได้อุทิศทักษิณาทาน(ทำทานเพื่อผลกรรมดี)
 แก่เหล่าเทวดา(คนใจสูง)ซึ่งสถิตในสถานที่นั้น
 บัณฑิตท่านนั้นบัณฑิตชาติบูชาแล้ว ย่อมบูชาตอบ
 อันบัณฑิตชาตินั้นนับถือแล้ว ย่อมนับถือตอบ
 แล้วเทวดาย่อมอนุเคราะห์บัณฑิตชาตินั้น
 ตูจมารดาอนุเคราะห์บุตรผู้เกิดแต่อก ฉะนั้น
 คนที่เทวดาอนุเคราะห์แล้ว
 ย่อมพบเห็นแต่สิ่งทีเจริญทุกเมื่อ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๕ “เกสัชชาขันธกะ” ข้อ ๗๓)

ให้สู้เอง

- สมณพราหมณ์ ผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม
 ย่อมจะไม่บ่มผลที่ยังไม่สู้ก็ให้รับสู้
 เพราะผู้เป็นบัณฑิตย่อมรอลผลให้สู้เอง
 ดังนั้นชีวิตของสมณพราหมณ์ผู้มีศีล
 มีกัลยาณธรรม จึงแปลกกว่าคนอื่น ๆ
 คือสมณพราหมณ์ผู้มีศีล มีกัลยาณธรรมนั้น
 ดำรงชีพอยู่สิ้นกาลนานเท่าใด
 ย่อมประสบบุญมากเท่านั้น
 และจะปฏิบัติเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล
 เพื่อความสุขแก่คนเป็นอันมาก
 เพื่ออนุเคราะห์ (ช่วยเหลือ) โลก
 เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
 (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๐ “ปายาสิวาขัณณสูตร” ข้อ ๓๑๐)

บัณฑิตได้ยศ

- บัณฑิตผู้ถึงพร้อมด้วยศีล
เป็นคนละเอียด มีไหวพริบ
มีความประพฤติเรียบร้อย ไม่ดีอกุระต่าง
บัณฑิตเช่นนี้ย่อมได้ยศ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ “สังคาสกสูตร” ข้อ ๒๐๕)

ไม่ขึ้นๆลงๆ

- **บัณฑิตถูกดูถูกดูขหรือถูกขี้แต่จะต้องแล้ว**
ยอมไม่แสดงอาการขึ้นๆลงๆ
ไม่ทำบาปเพราะตนเป็นเหตุ
ไม่ทำบาปเพราะผู้อื่นเป็นเหตุ
ไม่ฟังปรารภนาบุตร
ไม่ฟังปรารภนาทรัพย์
ไม่ฟังปรารภนาแว่นแคว้น
ไม่ฟังปรารภนาความสำเร็จแก่ตนโดยไม่ชอบธรรม
บัณฑิตนั้นพึงเป็นผู้มีศีล
มีปัญญาประกอบด้วยธรรม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท บัณฑิตวรรคที่ ๖” ข้อ ๑๖)

เป็นของสุญทั้งนั้น

● บัณฑิตผู้ฉลาด มีปัญญา

ใคร่ครวญอายตนะ (สี่อ) ภายใน ๖ ทางนั้นคือ

ตาเห็นรูปที่พอใจและไม่พอใจ

หูได้ยินเสียงที่พอใจและไม่พอใจ

จมูกดมกลิ่นที่พอใจและไม่พอใจ

ลิ้นลิ้มรสที่พอใจและไม่พอใจ

กายสัมผัสที่พอใจและไม่พอใจ

ใจรู้อารมณ์ที่พอใจและไม่พอใจ

ทั้งหมดนั้นก็จะเป็นปรากฏว่า เป็นของว่างเปล่า

เป็นของสุญทั้งนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๘ “อภิสหัสสุตฺต” ข้อ ๓๑๖)

คนประเภทนี้

- คนประเภทใด มีศีล มีปัญญา
อบรมตนดีแล้ว มีจิตตั้งมั่น
ยินดีในฌาน(สภาวะสงบอันประณีตยิ่ง)
มีสติ(ความระลึกได้)
เขาปราศจากความโศกทั้งหมด ละได้ขาด
สิ้นอาสวะ(กิเลสที่หมักหมมในสันดาน)แล้ว
ทรงไว้แต่ร่างกายนี้เป็นชาติสุดท้าย
บัณฑิตทั้งหลายเรียกคนประเภทนี้ว่า
เป็นผู้มีศีล เป็นผู้มีปัญญา
คนประเภทนี้สว่างพ้นทุกข์ได้อยู่
เทวดา(ผู้มีจิตใจสูง)จึงบูชาคนประเภทนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “นันทนสูตร” ข้อ ๒๕๙)

คนมีคุณธรรม

● ในโลกนี้บุคคลใดสำรวมกาย-วาจา-ใจ
ไม่ทำบาปกรรมอะไรๆ

ไม่พูดพล่อย (พูดง่ายๆ ไม่ไตร่ตรอง)

บัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่า ผู้มีศีล

บุคคลใดคิดปัญหาที่ลึกซึ้งได้ด้วยใจ

ไม่ทำกรรมหยาบซำๆ ไม่มีประโยชน์

ไม่ละทิ้งประโยชน์ที่มีโอกาสมาถึง

บัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่า ผู้มีปัญญา

บุคคลใดเป็นคนกตัญญูกตเวที

มีปัญญา มีมิตรดี มีความรักดีมั่นคง

ช่วยทำกิจของมิตรที่ตกยากอย่างเต็มใจ

บัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่า สัตบุรุษ

บุคคลใดมีคุณธรรมทั้งปวงเหล่านี้

เป็นผู้มีศรัทธา (ความเชื่อมั่น)

อ่อนโยน มีวาจาอ่อนหวานสละสลวย

แจกทานช่วยเหลือด้วยดี

สิริ (มงคล) ย่อมไม่ละคนเช่นนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สร้งคชาดก” ข้อ ๒๔๖๖)

กำลังปัญญา

- กำลังของผู้มีนิสัยใจคอกว้างขวางในโลก
มีอยู่ ๕ ประการดังนี้

คือกำลังแขน

บัณฑิตกล่าวว่านี่เป็นกำลังที่ต่ำทรามที่สุด

คือกำลังทรัพย์สมบัติ

บัณฑิตกล่าวว่านี่เป็นกำลังที่ ๒

คือกำลังอำนาจ (ข้าราชการ)

บัณฑิตกล่าวว่านี่เป็นกำลังที่ ๓

คือกำลังชาติตระกูลยิ่งใหญ่

บัณฑิตกล่าวว่านี่เป็นกำลังที่ ๔

คือกำลังปัญญา

บัณฑิตกล่าวว่านี่เป็นกำลังประเสริฐที่สุด

ยอดเยี่ยมกว่ากำลังทั้งหลาย

เพราะบัณฑิตมีกำลังปัญญาสนับสนุน

จึงย่อมได้รับความเจริญ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “เตตฺถกฺกษัตถก” ข้อ ๒๔๔๔)

กัณฑ์กระแสโลก

- โลกอันอวิชชา (ความรู้ที่ไม่พำพันทุกข์) หุ้มห่อไว้
โลกไม่แจ่มแจ้งเพราะความตระหนี่ (หวงไม่เอากให้)
ตัณหา (ความดิ้นรนปรารถนา) ฌาปนทาโลกนี้
ทุกข์เป็นภัยใหญ่ของโลก
สติเป็นเครื่องกั้นกระแสโลก (โลภภัย)
กระแสโลก (โลภภัย) ทั้งหลายนั้น
บัณฑิตย่อมปิดกั้นได้ด้วยปัญญา (ความรู้ธรรม)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “อชิตปัญหา” ข้อ ๔๒๕)

ใครไม่ชอบพระสารีบุตร

● พระพุทธเจ้า : อานนท์ เธอชอบสารีบุตรหรือไม่ ?

พระอานนท์ : ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

ใครที่ไม่ใช่คนพาล ไม่ใช่คนมูทะลุ

ไม่ใช่คนงมงาย ไม่ใช่คนจิตวิปลาส

มีหรือที่จะไม่ชอบท่านพระสารีบุตร

เพราะท่านเป็นบัณฑิต

มีปัญญามาก เป็นเจ้าแห่งปัญญา

มีปัญญาชวนให้รำเริง มีปัญญาเล่น

มีปัญญาหลักแหลม

มีปัญญาแทงตลอดเข้าใจแรกก็เลิได้

มีความปรารถนาล้น

สันโดษ(ยินดีในความมีก็น้อยอย่างพอเหมาะ)

เป็นผู้สงัดกายสงัดใจ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่

ปรารถนาคความเพียร

เป็นผู้เข้าใจพูด อตทนต่อถ้อยคำ

เป็นผู้โจทก์ที่วังคนมืด ตำหนักคนชั่ว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “สุตฺตนิสฺสย” ข้อ ๓๐๓)

ตั้งการบัณฑิต

- เมื่อเกิดความคับขัน ย่อมตั้งการคนกล้าหาญ
- เมื่อเกิดการแตกตื่น ย่อมตั้งการคนหนักแน่น
- เมื่อเกิดข้าวน้ำบริบูรณ์ ย่อมตั้งการคนที่รัก
- เมื่อเกิดปัญหาลึกซึ้ง ย่อมตั้งการบัณฑิต

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “มหาสารชาตก” ข้อ ๙๒)

ฉลาดตอบปัญหา

● ปัญหาพยากรณ์(การตอบปัญหา) ๔ อย่างนี้

๑. ปัญหาที่ตอบโดยนัยเดียว

(เอกังสพยากรณ์ยะ)

๒. ปัญหาที่แยกตอบโดยหลายนัย

(วิภักขพยากรณ์ยะ)

๓. ปัญหาที่ตอบโดยย้อนถาม

(ปฎิปุจฉาพยากรณ์ยะ)

๔. ปัญหาที่งัดตอบ (ลูปนัยยะ)

ผู้ใดรู้ความสมควรแก่ธรรม(ความดี)

ในฐานะแห่งปัญหาเหล่านั้น

บัณฑิต(ผู้ฉลาดในธรรม)กล่าวถึงผู้นั้นว่า

เป็นผู้ฉลาดตอบปัญหาทั้ง ๔

โดยที่ใครๆเทียบได้ยาก

ครอบงำได้ยาก ให้พ่ายแพ้ได้ยาก

เป็นผู้ลึกซึ้งฉลาดในประโยชน์ทั้งสอง

คือทั้งในด้านเจริญและด้านเสื่อม

เขาย่อมฉลาดที่จะงดเว้นทางเสื่อม

ถือเอาแต่ทางเจริญ

ก็เพราะฉลาดด้วยปัญญารู้จักประโยชน์อย่างนี้

ชาวโลกจึงขนานนามเขาว่า บัณฑิต

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “ปัญหาสูตร” ข้อ ๔๒)

ผู้ตัดสินคดีความ

- บุคคลไม่ว่าผู้ใดที่ตั้งอยู่ในธรรม
ด้วยเหตุที่วินิจฉัยด้วยอรรถคดีโดยผลุนผลัน
ส่วนผู้ใดเป็นบัณฑิตวินิจฉัยอรรถคดี
และความอื่นไม่เป็นอรรถคดี
ทั้งวินิจฉัยคนอื่นโดยความไม่ผลุนผลัน
โดยความเป็นธรรมเสมอเสมอ
ผู้นั้นได้ชื่อว่า คู่มครองกฏหมาย
เป็นนักปราชญ์ (ผู้มีปัญญาผู้แจ้ง)
เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท ธรรมัตถวรรคที่ ๑๙” ข้อ ๒๙)

กล่าววาทา ๔

- **สัตบุรุษ** (คนที่สัมมาทิฐิ) ย่อมกล่าววาทาไม่มีโทษ
เป็นวาทาทิวัญญชน (ผู้รู้ผิดรู้ถูก) ไม่ติเตียน คือ
 ๑. กล่าวแต่วาทาสุภาสิต (คำพูดที่ดี) อย่างเดียว
ไม่กล่าววาทาหยาภาสิต (คำพูดที่ชั่ว)
 ๒. กล่าวแต่วาทาที่เป็นธรรมอย่างเดียว
ไม่กล่าววาทาที่ไม่เป็นธรรม
 ๓. กล่าวแต่วาทาอันเป็นที่รักอย่างเดียว
ไม่กล่าววาทาอันไม่เป็นที่รัก
 ๔. กล่าวแต่วาทาจริงอย่างเดียว
ไม่กล่าววาทาเท็จ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “สุภาสิตสูตร” ข้อ ๗๓๘)

เป็นการสั่งสอน

- อารยชน(คนเจริญแล้ว)ใด
ย่อมข่มขี่ด้วยอาชญา(การลงโทษ)
แก่คนที่ไม่ใช่อารยชนซึ่งทำกรรมชั่ว
การกระทำของอารยชนนั้น
เป็นการสั่งสอน ไม่ใช่เป็นเวร(ความปองร้าย)
บัณฑิตทั้งหลายรู้จักดีอันนั้นอย่างนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “ติลมงฺกุฐชาดก” ข้อ ๓๕๗)

ดีแต่พูด

- ผู้ใดปรารถนาจะทำการงานที่ควรทำก่อน
แต่กลับทำในภายหลัง
ผู้นั้นย่อมพลาดจากความสุข
และย่อมเดือดร้อนในภายหลัง
ฉะนั้นหากควรทำอย่างใด
ก็ควรพูดอย่างนั้น
ไม่ควรทำอย่างใด
ก็ไม่ควรพูดอย่างนั้น
บัณฑิตทั้งหลายย่อมรู้ชัดว่า
คนที่ไม่ทำ ดีแต่พูดนั้น มีมาก

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “พจนานุกรม” ข้อ ๓๐๙)

มิตรของใคร

- ผู้ใดหมดอายุต่อความผิด
เกลียดชังความมีเมตตา
แล้วกล่าวอยู่ว่า
เราเป็นมิตรสหายของท่าน
แต่ไม่ได้ช่วยเหลือทำการงานใดๆ
บัณฑิตรู้จักผู้นั้นได้ดีว่า
ผู้นี้มีใจมิตรสหายของเรา
เพราะหากขอทำอะไร
ก็พึงกล่าวอย่างนั้น
หากไม่ขอทำอะไร
ก็ไม่พึงกล่าวอย่างนั้น
บัณฑิตจึงรู้จักผู้นั้นว่า
ไม่ทำให้สมกับคำพูด
เก่งแต่กล่าวอยู่ว่า
เราเป็นมิตรสหายของท่าน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “หิริชาดก” ข้อ ๓๖๓)

อย่าพูดเกินเวลา

- แม้มิตที่ลับคมกริบ หรือยาพิษร้ายแรง
ก็ไม่อาจทำให้ตายไปทันทีทันใด
ได้เหมือนวาทะปาฐกษัตริย์ (คำพูดชั่ว) เลย
เพราะฉะนั้นบัณฑิตควรรักษาเวลาไว้
ทั้งในเวลาไม่ควรพูดและไม่ควรพูด
แล้วไม่ควรพูดให้เกินเวลา
แม้จะพูดกับคนที่เสมอกับตนก็ตาม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “โกกอลิกชาตก” ข้อ ๖๒๓)

ไม่วิวาทกัน

- บุคคลเหล่าใดถือมั่นอยู่ในทิฐิของตน
ย่อมโต้เถียงวิวาทกันอ้างว่า
สิ่งนี้เท่านั้นจริง
บุคคลเหล่านั้นทั้งหมด
ย่อมได้รับการนินทาอยู่เสมอ
หรือได้รับการสรรเสริญบ้าง
แต่การสรรเสริญนั้นน้อยนัก
ไม่เพียงพอแก้ความสงบเลย
นี่เป็นผลแห่งการวิวาทกัน ๒ ประการ
คือ การนินทามีมาก
และการสรรเสริญมีน้อย
บัณฑิตเห็นโทษในการวิวาทแม้นี้แล้ว
เห็นนิพพานไม่ใช่ที่ตั้งแห่งการวิวาท
แต่เป็นธรรมอันเกษม (สุขสบาย)
ตั้งนั้นบัณฑิตจึงไม่วิวาทกัน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “มหาวิยฺหุตฺต” ข้อ ๔๒๐)

เข้าใจภาษิตได้พิสดาร

- บัณฑิตย่อมเข้าใจภาษิตโดยย่อได้อย่างพิสดาร

“อย่าเห็นแก่ยาว”

คืออย่าได้จ้องแวรให้ขัดเยื่อ

“อย่าเห็นแก่สั้น”

คืออย่าแต่กร้าวจากมิตรเร็วนัก

(พระไตรปิฎกเล่ม ๕ “โกสัมพินฺธกะ” ข้อ ๒๔๔)

ไม้ค้ำ

- ไฟไม้ค้ำด้วยหญ้าและไม้
ทะเลไม้ค้ำด้วยแม่น้ำทั้งหลาย
บัณฑิตยศาสตร์ไม้ค้ำด้วยสุภาวษิต

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๘ “มหาสุตโตสมชาดก” ข้อ ๓๔๕)

พึงธรรมผ่องใส

- หวังน้ำลึกใส ไม่ชุ่มมัว แม่ฉันใด
บัณฑิตทั้งหลายพึงธรรมแล้ว
ย่อมผ่องใส ฉะนั้น
บุคคลผู้เฝ้าในธรรม
มีใจผ่องใสแล้ว ย่อมอยู่เป็นสุข

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คฤถาธรรมบท บัณฑิตวรรคที่ ๖” ข้อ ๑๖)

ธรรม—บารป—ศีล

● บัณฑิต (คนฉลาดในธรรม) กล่าวเอาไว้ว่า

ธรรมะ คือ ห้วงน้ำใสที่ไม่มีเปือกตม

บารป คือ เหนือโคลนและมลทิน (ความมัวหมอง)

ศีล คือ เครื่องอุปได้สดใหม่

ที่มีกลิ่นหอมไม่จางหายในกาลไหนๆ

ฉะนั้นพึงหยั่งลงสู่ห้วงน้ำที่ไม่มีเปือกตม

แล้วชำระเหนืงโคลนล้างมลทินทิ้งปวงเสีย

จงใช้เครื่องอุปได้สดใหม่

ที่มีกลิ่นหอมไม่จางหายในกาลไหนๆเถิด

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สุตตนิกายตัก” ข้อ ๙๑๙)

บทธรรมชั้นเลิศ

● **บทธรรม ๔ ประการนี้ คือ**

๑. อนภิชฌา (ไม่โลภจ้องจะเอาของเขา)

๒. อพยาบาท (ไม่คิดค้นในใจ)

๓. สัมมาสติ (นึกระลึกได้อย่างถูกต้อง)

๔. สัมมาสมาธิ (มีจิตตั้งมั่นอย่างถูกต้อง)

บัณฑิต (คนฉลาดในธรรม) สรรเสริญว่าเลิศ

เป็นของเก่ามีมานาน ไม่กระจัดกระจาย

เป็นประเพณีของ**พระอรหันต์** (คนที่จิตใจสูงประเสริฐ)

นักปราชญ์ (คนมีปัญญารู้แจ้ง) ไม่รังเกียจ

แม้**วิญญูชน** (คนสัมมาทิฐิ)

ทั้งที่เป็น**สมณะ** (คนที่สงบระงับกิเลส) และ

พราหมณ์ (คนประเสริฐ) ก็ไม่เกลียดบทธรรมนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “ธรรมบทสูตร” ข้อ ๒๙)

คบคนชวนให้ถึงธรรม

● จงคบสัตบุรุษ (คนมีสัมมาทิฐิ) ผู้ชวนให้ถึงธรรม

จงคบความผ่องแผ้วคือ ขันติ

จงคบความสรรเสริญคือ เมตตา

จงพึงธรรมตามกาล และ กระทำตามธรรมนั้นเถิด

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ “อังคุตตรนิกาย” ขัณฑ์ ๕๓๔)

ผู้บอกขุมทรัพย์

- บุคคลพึงเห็นผู้ใดมักชี้โทษ
เหมือนเป็นผู้บอกขุมทรัพย์ให้
เขามักกล่าวว่ามี มีปัญญา
พึงคบผู้เป็นบัณฑิตเช่นนั้น
เมื่อคบบัณฑิตเช่นนั้นแล้ว
มีแต่คุณที่ประเสริฐ
โทษที่ลามกย่อมนิไม่มี

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คยาธรรมบท บัตินชาตวรรคที่ ๖” ข้อ ๑๖)

บัณฑิตเสัพคบ

● ธรรม ๓ ประการนี้

บัณฑิต (คนดีมีคุณธรรม) ได้บัญญัติไว้

สัตบุรุษ (คนมีสัมมาทิฐิ) ได้บัญญัติไว้

๑. ทาน การไม่เบียดเบียน

๒. บรรพชา ความสำรวม การฝึกตน

๓. การบำรุงบิดามารดา

เหตุที่บัณฑิตเสัพคบ

ก็เป็นเหตุที่สัตบุรุษเสัพคบ

ดังนั้นผู้ที่เป็นคนดี

เป็นพรหมจรรย์บุคคล (ผู้ปฏิบัติอริยมรรคองค์ ๘)

เป็นอริยะสมบุรณด้วยทิสสนะ (การเห็นด้วยปัญญา)

ย่อมเสัพคบโลกอันเกษม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “บัณฑิตสูตร” ข้อ ๔๘๔)

สมาคมส์ปบุรุษ

- ไครๆควรรสมาคมกับส์ปบุรุษ (คนที่มีสัมมาทิฐิ)
ซึ่งเป็นบัณฑิต (ผู้ฉลาดในธรรม) คอยชี้แจงประโยชน์เท่านั้น
เพราะปราชญ์ (ผู้มีปัญญาผู้แจ้ง) ทั้งหลายไม่ประมาท
ย่อมเห็นชัดด้วยปัญญาในการคบส์ปบุรุษว่า
ย่อมได้บรรลุถึงประโยชน์อย่างใหญ่หลวง
ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก สะเอียด สุขุม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “ปุณณมันตานิปุตตเถรคาถา” ข้อ ๑๔๑)

ลับปुरुช

- สมာธิ(จิตที่ตั้งมั่น)ของผู้ใด
ที่ใครๆพากันสักการะอยู่
ด้วยผลแห่งสมาธิอันหาประมาณมิได้
ผู้นั้นไม่หวั่นไหวในสักการะ
และในความเลื่อมสักการะ
ผู้นั้นเพ่งเพียรอยู่
ทำความเพียรเป็นไปต่อเนื่อง
เห็นแจ้งด้วยวิฐิ(ความคิด)อย่างละเอียด
ยินดีในพระนิพพานเป็นที่สิ้นอุปาทาน
บัณฑิตทั้งหลายเรียกผู้นั้นว่า ลับปुरुช

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๖ “สัคยทกสูตร” ข้อ ๕๕๙)

ควรคบสัตบุรุษ

● ท่านควรคบสัตบุรุษ (คนที่ม่สัมมาทิฐิ)

เพราะเมื่อใดท่านคบสัตบุรุษ

เมื่อนั้นท่านจะได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ

เพราะได้ฟังธรรมของสัตบุรุษ

ท่านจะปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม

เพราะปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม

ท่านจะรู้เอง เห็นเองว่า โรค ฝี ลูกศร (คือ กิเลส)

จะดับไปโดยไม่มีเหลือในทันที

เพราะอุปาทาน (ความยึดมั่นถือมั่น) ของเราดับ ภพจึงดับ

เพราะภพ (ที่อยู่อาศัย) ดับ ชาติจึงดับ

เพราะชาติ (ความเกิด) ดับ จึงทำให้....

ชรา มรณะ โสกะ (เศร้าโศก) ปริเทวะ (ร้องไห้คร่ำครวญ)

ทุกข์ โทมนัส (เสียใจ) ก็ดับหมด

ความดับแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้น

ย่อมมีด้วยประการฉะนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ “มคฺคัณขิยสูตร” ข้อ ๒๙๑)

รู้แจ้งสัทธรรม

- บุคคลควรนั่งร่วมกับ พวกสัตบุรุษ
(สัตบุรุษคือบัณฑิตสัมมาทิฐิ)

ควรทำความสนิทสนมกับพวกสัตบุรุษ

หากรู้แจ้งสัทธรรม (ธรรมที่ตีแท้) ของสัตบุรุษแล้ว
ย่อมหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “สัพพิสุตต” ข้อ ๘๕)

อาบน้ำตัวไม่เปียก

● หัวน้ำคือธรรม

มีศีลเป็นท่อน้ำที่ไม่ขุ่น

เป็นที่ที่ผู้ถึงเวท (ความรู้) ได้อาบแล้ว

สัตบุรุษ (คนที่สัมมาทิฐิ) สรรเสริญแก่สัตบุรุษว่า

บุคคลผู้อาบแล้วตัวไม่เปียกเท่านั้น

จึงจะข้ามถึงฝั่ง (นิพพาน) ได้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “สังครวสูตร” ข้อ ๗๒๒)

คบไปไร้ประโยชน์

- น่าดีแต่คนที่ไม่รู้คุณที่เขาทำให้แล้ว
น่าดีแต่คนที่ไม่ทำคุณให้แก่ใคร
น่าดีแต่คนที่ไม่ตอบแทนคุณที่เขาทำก่อน
ความกตัญญูไม่มีในคนใด
การคบคนนั้นย่อมนไร้ประโยชน์
บัณฑิตไม่ต้องงริษยา ไม่ต้องด่าว่า
พึงค่อยๆ หลีกออกห่างจากคนนั้นไปเสีย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “ขวสกุณฑก” ข้อ ๔๓๒)

พรหมของบุตร

- สกฺตโตบุตรบุขาบิดามารดาในเรือนตน
สกฺตนั้นมิพรหม (ผู้สูงประเสริฐ)
สกฺตนั้นมิบูรพาจารย์ (อาจารย์คนแรก)
สกฺตนั้นมิอาหุโนยบุคคล (ผู้ควรได้ของค่านับ)
คำว่า พรหม บูรพาจารย์
และอาหุโนยบุคคลนี้
เป็นชื่อเรียกของบิดามารดา
เพราะบิดามารดามีอุปการะมาก
บำรุงเลี้ยงดูและแสดงโลกนี้แก่บุตร
บัณฑิตจึงนอบน้อมสักการะบิดามารดา
ด้วยข้าว น้ำ ผ้า ที่นอน
การอบกลิ่น การให้อาบน้ำ การล้างเท้าทั้งสอง
เพราะการที่เขาปรนนิบัติบิดามารดานั้น
บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขาในโลกนี้
เขาตายไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์ (สภาวะสุขา)
- (พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “พรหมสูตร” ข้อ ๔๗๐)

กรรมสูงที่สุดของพรหม

- บุคคลที่ชื่อว่า เป็นพรหมณ์
ด้วยกรรม(การกระทำ)อันประเสริฐนี้ คือ
ตบะ(ความเพียรเผาผลาญกิเลส)
พรหมจรรย์(งดเว้นเมถุนและประพฤติธรรมประเสริฐขึ้น)
สังกมมะ(ควบคุมตัวเองด้วยศีล)
ทมะ(บังคับข่มใจกำจัดกิเลสตน)
กรรม ๔ อย่างนี้เป็นกรรมสูงที่สุดของพรหมทั้งหลาย
ทำให้ผู้ประพฤติถึงพร้อมด้วยวิชา ๓
(๑. ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ = ความรู้ระลึกชาติกิเลสได้
๒. จุตูปปาตญาณ = ความรู้การเกิดดับกิเลสของสัตว์โลก
๓. อาสวักขยญาณ = ความรู้กิเลสหมดสิ้นไป)
หากระงับกิเลสได้ สันภาพใหม่แล้ว
ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า ผู้นั้นได้ชื่อว่า
เป็นพรหมของบัณฑิตผู้รู้แจ้งทั้งหลาย
เป็นท้าวสักกะจอมเทพของบัณฑิตผู้รู้แจ้งทั้งหลาย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ “วาเสฏฐสูตร” ข้อ ๗๐๗)

อันตรายของพรหมจรรย์

● น้ำตองในโลกนี้เขาเรียกว่า สุรา
มีกลิ่นหอม มีรสหวานปานน้ำผึ้ง
สุราทำให้ให้อีกเหิม ทำให้พุดมาก
พระอริยเจ้ากล่าวถึงสุราว่า
เป็นพิษของพรหมจรรย์(ศาสนา)

หญิงยอมย่ำยีขายผู้ประมาทแล้ว
ยอมสูญเสียตนของชายไป
เหมือนลมพัดบุษฐานที่หั่นจากต้นไป
บัณฑิตกล่าวถึงหญิงนั้นว่า
เป็นเหวของพรหมจรรย์(ศาสนา)

ลาภ ยศ สรรเสริญ
สักการะและการบูชาในตระกูลทั้งหลาย
บัณฑิตกล่าวถึงลาภเหล่านี้ว่า
เป็นเปลือกของพรหมจรรย์(ศาสนา)

พระราชผู้เป็นใหญ่ครอบครองแผ่นดิน
ผู้เป็นอิสระ เป็นหัวหน้า เป็นจอมคน
อย่าเข้าไปใกล้พระราชทั้งหลายนั้น
บัณฑิตกล่าวถึงพระราชว่า
เป็นเอสรพิษของพรหมจรรย์(ศาสนา)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สุตตวรรคกัถลปิชาดก” ข้อ ๑๗๗๐)

อย่าดูหมิ่นว่าเล็กน้อย

● บุคคลผู้เป็นบัณฑิต

พิจารณาของ ๔ อย่างนี้แล้ว

เห็นว่าหากดูหมิ่นว่าเป็นของเล็กน้อย

จะเกิดเป็นภัยแก่ตน

จึงประพุดติตของเหล่านี้โดยถูกควรทีเดียว

ของ ๔ อย่างเหล่านี้ คือ

๑. กษัตริย์ทรงพระยศ ไม่ควรดูหมิ่นว่า ทรงพระเยาว์

๒. ภูพิช ไม่ควรดูหมิ่นว่า ตัวเล็ก

๓. ไฟลูก ไม่ควรดูหมิ่นว่า เข็มน้อย

๔. ภิภษุทรงศีล ไม่ควรดูหมิ่นว่า ยังหนุ่ม

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พุทธสุตตร” ข้อ ๓๒๕-๓๒๖)

ละธรรมดำ

● บัณฑิตควรละธรรมดำเสีย

แล้วพึงทำกรรมขาวให้เจริญ

บัณฑิตละกามทั้งหลาย

แล้วเป็นผู้ไม่มีกังวล

ออกจากความอาลัย

อาศัยธรรมที่ไม่มีความอาลัย

ปรารถนาความยินดียิ่งในวิเวก

(วิเวก = ความสงบจากกิเลส)

ที่ยินดีได้แสนยาก

บัณฑิตพึงชำระตนให้ผ่องแผ้ว

จากเครื่องเศร้าหมองจิตทั้งหลาย

บัณฑิตเหล่าใดอบรมจิตแล้วโดยถูกต้อง

ในองค์ธรรมเป็นเครื่องตรัสรู้ทั้งหลาย

ไม่ถือมั่นแล้ว

ยินดีในนิพพาน (ดับกิเลสทุกขสันนิท)

อันเป็นที่สละความถือมั่น

บัณฑิตเหล่านั้นสิ้นอาสวะ

(อาสวะ = กิเลสที่หมักหมมในสันดาน)

มีความรุ่งเรือง ดับสันนิท(กิเลส)แล้วในโลก

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ “โอรินสูตร” ข้อ ๑๑๘)

ความร่วมมือ

- ความร่วมมือตาเป็นความดี
ความร่วมมือหูเป็นความดี
ความร่วมมือจมูกเป็นความดี
ความร่วมมือลิ้นเป็นความดี
ความร่วมมือกายเป็นความดี
ความร่วมมือใจเป็นความดี
ความร่วมมือทวารทั้งปวงเป็นความดี
ผู้ร่วมมือแล้วในทวารทั้งปวง
ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้
ดังนั้นผู้ร่วมมือมีอเท้ว
ร่วมมือวาจา ร่วมมือตน
ยินดีในอารมณ์ธรรมภายใน
มีจิตตั้งมั่น อยู่ผู้เดียว
สันโดษ (ยินดีในความมีกนน้อย)
บัณฑิตทั้งหลายกล่าวถึงผู้เห็นว่า
เป็นภิกษุ (ผู้เห็นภัยในการเวียนว่ายตายเกิด)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท ภิกขุวรรคที่ ๒๕” ข้อ ๓๕)

ภิกษุเป็นบัณฑิต

● ภิกษุเป็นผู้ฉลาดในธาตุ

ฉลาดในอายตนะ (ตัวรู้และตัวถูกรู้)

ฉลาดในปฏิเจตสมุปรบาท (สิ่งที่อาศัยกันและกันเกิดขึ้น)

ฉลาดในฐานะและอฐานะ

ด้วยเหตุเท่านั้นจึงควรเรียกว่า

ภิกษุเป็นบัณฑิต มีปัญญาพิจารณา

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พหูชาติกสูตร” ๒๗ ๒๓๖)

เป็นบัณฑิต

● ผู้ถึงความดับกิเลสด้วยมรรค(ทาง)ที่ตนอบรมแล้ว
ข้ามพ้นความสงสัยเสียได้

ละความไม่อยากและความอยาก ได้เด็ดขาด

อยู่จบพรหมจรรย์(บรรลุมรรค) สิ้นภพใหม่แล้ว

ผู้นั้นบัณฑิตกล่าวว่า เป็นภิกษุ

ผู้ใดมีกิเลสสงบแล้ว

ละบุญและบาปได้แล้ว

ปราศจากกิเลสฐิติ

รู้โลกนี้และโลกหน้า

ล่วงพ้นความเกิดและความตายได้

เป็นผู้คงที่เห็นปานนั้น

ผู้นั้นบัณฑิตกล่าวว่า เป็นสมณะ

ผู้ใดอบรมอินทรีย์(กายและจิต)แล้ว

แทงตลอดโลกนี้และโลกอื่น

ทั้งภายในทั้งภายนอก

อบรมตนแล้วรอเวลาสิ้นชีวิตอยู่

ผู้นั้นบัณฑิตกล่าวว่า เป็นผู้ฝึกตนแล้ว

(ต่อ)

ผู้ใดพิจารณาอายตนะ(สื่อติดต่อ)ทั้งสองคือ
อายตนะภายใน(ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ)
และอายตนะภายนอก(รูป, เสียง, กลิ่น, รส, สัมผัส, อารมณ์)
แล้วเป็นผู้มีปัญญาอันบริสุทธิ์
ก้าวพ้นธรรมดำและธรรมขาวได้แล้ว
เป็นผู้คงที่เห็นปานนั้น
ผู้นั้นท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวว่า เป็นบัณฑิต

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “สภยสูตร” ข้อ ๓๖๖-๓๖๘)

เป็นผู้วิเศษ

● ผู้ใดเป็นปราชญ์รู้ถ้อยคำของครูทั้งหลาย
ตั้งอยู่ในคำสอนของครู

ทำความเคารพให้เกิดในคำสอนของครู

ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้ภักดี

เป็นบัณฑิต เป็นผู้วิเศษ

เพราะรู้ธรรม(ความดีจริง)ทั้งหลาย

อันตรายที่ร้ายแรงเกิดขึ้นแล้ว

ไม่อาจครอบงำผู้พิจารณาอยู่ให้หวั่นไหวได้

ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้มั่งคั่ง

เป็นบัณฑิต เป็นผู้วิเศษ

เพราะรู้ธรรมทั้งหลาย

ผู้ใดตั้งมั่นไม่หวั่นไหวเหมือนมหาสมุทร

มีปัญญาลึกซึ้งเห็นเหตุผลอันละเอียด

ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้ไม่ง่อนแง่น

เป็นบัณฑิต เป็นผู้วิเศษ

เพราะรู้ธรรมทั้งหลาย

(ต่อ)

ผู้ใดเป็นพหูสูต (ศิษย์มาก) ทรงธรรม
ประพद्यธรรมสมควรแก่ธรรม
ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้คงที่
เป็นบัณฑิต เป็นผู้วิเศษ
เพราะรู้ธรรมทั้งหลาย

ผู้ใดรู้เนื้อความแห่งสุภาสิต
ครั้นรู้แล้วก็ทำตามที่รู้
ผู้นั้นชื่อว่า เป็นผู้อยู่ในอำนาจเหตุผล
เป็นบัณฑิต เป็นผู้วิเศษ
เพราะรู้ธรรมทั้งหลาย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “โกถียเถรคาถา” ข้อ ๓๔๖)

เห็นพระอรិยะ

- การได้เห็นพระอริยะเจ้าทั้งหลาย
ซึ่งเป็นผู้อบรมตนดีแล้ว
มีปกติเป็นอยู่โดยธรรม
ย่อมเป็นเหตุให้เกิดปราโมทย์แก่**บัณฑิต**ผู้รู้แจ้ง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “ศีลสูตร” ข้อ ๒๘๔)

ธรรมของคนมีสัมมาทิฐิ

- **อธิบาย** (สาวกผู้ใจสูงประเสริฐ) ได้ชื่อว่า
เป็นผู้มีสัมปยุติธรรม (ธรรมของคนมีสัมมาทิฐิ) ๗ คือ
๑. มีศรัทธา เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
 ๒. มีhiri ละอายต่อการทำกายทุจริต วลีทุจริต มโนทุจริต
 ๓. มีโศตตัมปะ สะตั้งกลัวต่อการทำกายทุจริต
วาจาทุจริต มโนทุจริต
 ๔. เป็นพหูสูต ทรงธรรมและสั่งสมธรรมที่ได้ฟังแล้ว
 ๕. มีความเพียร เพื่อละอกุศลธรรม
 ๖. มีสติ ระลึกได้ถึงกิจและถ้อยคำที่พูด
 ๗. มีปัญญา จำแนกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์
- (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๓ “เสขปฏิบัติสูตร” ข้อ ๓๑)

ชนะสองโลก

- **อริยสาวกละกรรมกิเลส ๔ ได้แล้ว**
ไม่ทำบาปกรรมโดยฐานะ ๔
ไม่เสพทางเสื่อมแห่งสมบัติ ๖
ย่อมปฏิบัติเพื่อชนะโลกทั้งสอง
ทั้งโลกนี้และโลกหน้า
เมื่อตายไปแล้วอริยสาวกนั้น
ย่อมเข้าถึงสุคติ(ทางไปดี)
โลกสวรรค์(โลกของคนจิตใจสูง)

กรรมกิเลส ๔ เป็นไฉน?

๑. ปาณาติบาต(ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต)
๒. อทินนาทาน(ลักขโมยของ)
๓. กาเมสุมิถณาจาร(ประพฤตินิดในกาม)
๔. มุสาวาท(กล่าวเท็จ)

กรรมกิเลสเหล่านี้**บั้นขีต**ไม่สรรเสริญ

(ต่อ)

บาปกรรมโดยฐานะ ๔ เป็นไฉน?

๑. ทำกรรมลามกด้วยฉันทาคติ(ด้วยรัก)
๒. ทำกรรมลามกด้วยโทสาคติ(ด้วยชัง)
๓. ทำกรรมลามกด้วยโมหาคติ(ด้วยหลง)
๔. ทำกรรมลามกด้วยภยาคติ(ด้วยกลัว)

ผู้ใดประพฤตินี้ให้เสียธรรมเพราะฐานะเหล่านี้
ยศของผู้นั้นย่อมเสื่อม ตูจดวงจันทร์เวสัชชังแรม

ทางเสื่อมแห่งสมบัติ ๖ เป็นไฉน ?

๑. เสพของมีนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
๒. เที่ยวไปตามตรอกต่างๆในเวลากลางคืน
๓. เที่ยวดูมหรสพการละเล่น
๔. เล่นการพนัน
๕. คบคนชั่วเป็นมิตร
๖. เกียจคร้านการงาน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ “สังคาถาสุตต” ข้อ ๑๗๔-๑๗๘)

แนวทางปฏิบัติ

● ปฏิบัติ (แนวทางปฏิบัติ) ๔ อย่างนี้ คือ

๑. ทุกขาปฏิบัติ ทันทาภิญญา

(ปฏิบัติลำบาก และรู้ได้ช้า)

บัณฑิตกล่าวว่า แนวทางปฏิบัตินี้

เสวยทั้งปฏิบัติลำบาก

เสวยทั้งบรรลุได้ช้า

๒. ทุกขาปฏิบัติ ขิปปาภิญญา

(ปฏิบัติลำบาก แต่รู้ได้เร็ว)

บัณฑิตกล่าวว่า แนวทางปฏิบัตินี้

เสวยเพราะปฏิบัติลำบาก

๓. สุขาปฏิบัติ ทันทาภิญญา

(ปฏิบัติสบาย แต่รู้ได้ช้า)

บัณฑิตกล่าวว่า แนวทางปฏิบัตินี้

เสวยเพราะบรรลุได้ช้า

๔. สุขาปฏิบัติ ขิปปาภิญญา

(ปฏิบัติสบาย และรู้ได้เร็ว)

บัณฑิตกล่าวว่า แนวทางปฏิบัตินี้

ประณีตทั้งปฏิบัติสบาย

ประณีตทั้งบรรลุได้เร็ว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “ปฏิปทาวรรคที่ ๒” ข้อ ๑๖๖)

บัณฑิตปริบวรณั

- ๑. อนิจจานุบัลลสนา (พิจารณาเห็นแจ้งความไม่เที่ยง)
หากเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว
ย่อมทำขวนปัญญา (ปัญญาดับไว) ให้ปริบวรณั
- ๒. ทุกขานุบัลลสนา (พิจารณาเห็นแจ้งในทุกข์)
หากเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว
ย่อมทำนิพเพธิกปัญญา (ปัญญาทำลายกิเลส) ให้ปริบวรณั
- ๓. อนัตตานุบัลลสนา (พิจารณาเห็นแจ้งความหมดตัวตน)
หากเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว
ย่อมทำมหาปัญญา (ปัญญาใหญ่) ให้ปริบวรณั
- ๔. นิพพิทานุบัลลสนา (พิจารณาเห็นแจ้งความเบือนหน่าย)
หากเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว
ย่อมทำตักขปัญญา (ปัญญาคุมกถ้ำ) ให้ปริบวรณั
- ๕. วิราตานุบัลลสนา (พิจารณาเห็นแจ้งคตลยกำหนด)
หากเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว
ย่อมทำวิบูลปัญญา (ปัญญากว้างขวาง) ให้ปริบวรณั
- ๖. นิโรธานุบัลลสนา (พิจารณาเห็นแจ้งความดับกิเลส)
หากเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว
ย่อมทำคัมภีรปัญญา (ปัญญาลึกซึ้ง) ให้ปริบวรณั

๗. ปณินิสัสสัคคานุปัสสนา (พิจารณาเห็นแจ้งการสละคืน)

หากเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว

ย่อมทำอุสมันตปัญญา (ปัญญาไร้ทัตเทียม) ให้บริบูรณ์

ปัญญา ๗ ประการนี้ใครเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว

ย่อมทำความเป็นบัณฑิตให้บริบูรณ์

(พระไตรปิฎกเล่ม ๓๑ “มหาปัญญากถา” ข้อ ๖๕๙)

สวัสดิมงคล

- บุคคลใดเมตตาต่อคนน้อมอยู่เป็นนิตย์
แก่เทวดา (ผู้มีจิตใจสูง)
แก่พรหม (ผู้มีเมตตา-กรุณา-มุทิตา-อุเบกขา)
แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย
บัณฑิตทั้งหลายกล่าวถึงเมตตาของเขาว่า
เป็นสวัสดิมงคล (ความดีงามที่นำสุขมาให้)

บุคคลใดประพฤติต่อคนต่อชาวโลกทั้งปวง
แก่ชายและหญิงพร้อมทั้งพวกเด็ก
เขาเป็นผู้ที่อดทนต่อถ้อยคำชั่วร้าย
ไม่กล่าวคำเล็กถึงเรื่องเก่าๆ
บัณฑิตกล่าวถึงความอดทนของเขาว่า
เป็นสวัสดิมงคลแก่ชาวโลกทั้งปวง

บุคคลใดเป็นผู้มีปัญญาดี
มีความรู้โปร่งเมื่อเหตุการณ์เกิดขึ้น
เขาไม่ดูหมิ่นสหายด้วยศิลปะ
ด้วยสกุล ด้วยชาติ และด้วยทรัพย์
บัณฑิตกล่าวถึงการไม่ดูหมิ่นของเขาว่า
เป็นสวัสดิมงคลแก่สหายทั้งหลาย

บุคคลใดชอบพอคุ้นเคยคบมิตรที่ดี
เขาเป็นมิตรแท้ที่มีค่าพูดมันคง
ไม่ประทุษร้ายมิตร
แบ่งปันทรัพย์ของตนให้แก่มิตร
บัณฑิตกล่าวถึงการให้ประโยชน์
และการแบ่งปันของเขาว่า
เป็นสวัสดิติมงคลแก่มิตรทั้งหลาย

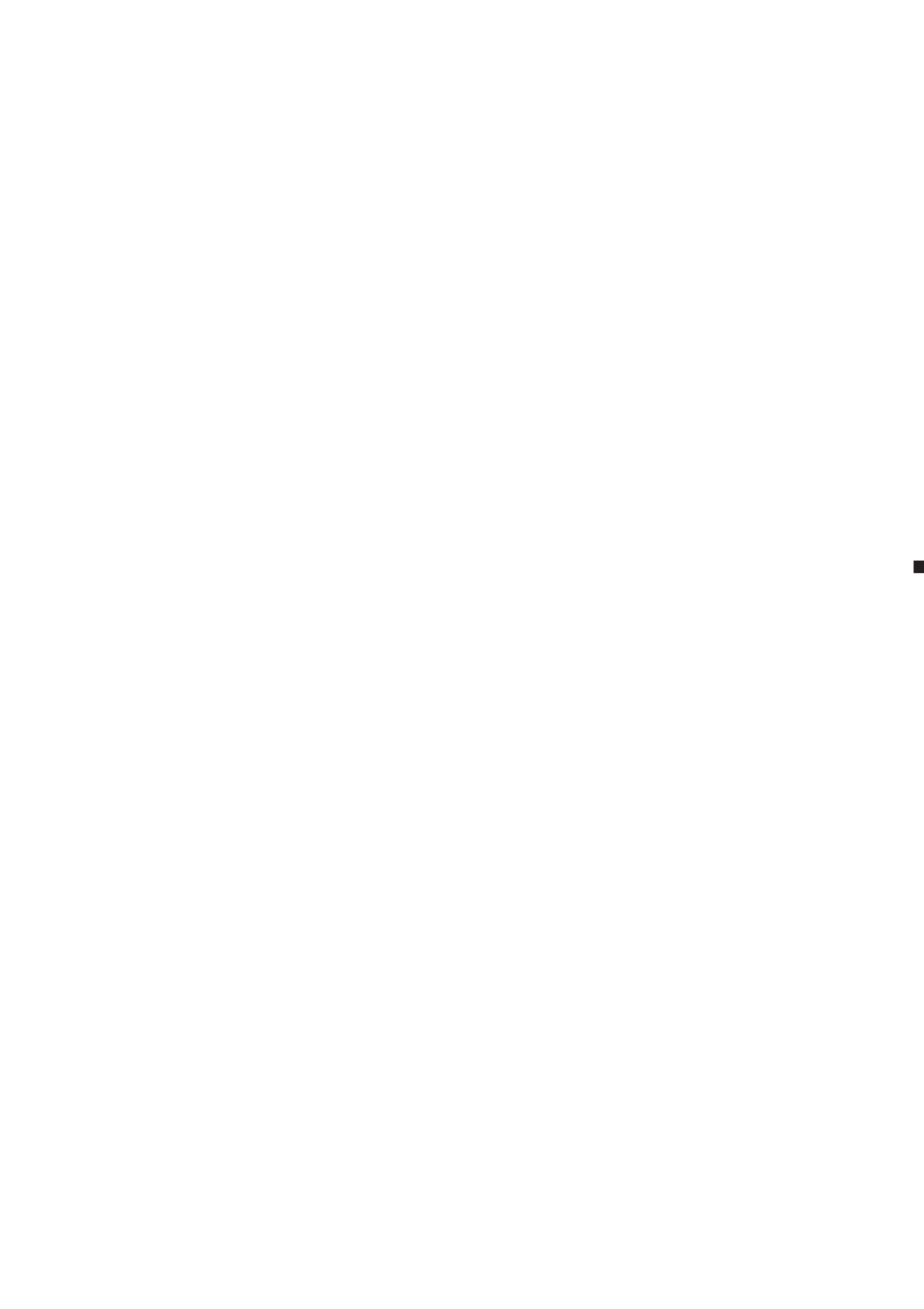
บุคคลใดมีภรรยาวิชัยพอกัน
อยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง
ประพฤติคล้ายตามกัน
ภรรยาเป็นคนใฝ่ใจในธรรม มีศีล
ไม่เป็นหมัน รู้จักปรนนิบัติสามี
บัณฑิตกล่าวถึงคุณความดีของภรรยาว่า
เป็นสวัสดิติมงคลแก่สามีทั้งหลาย

พระราชาทรงทราบถึงความซื่อสัตย์
และความขยันหมั่นเพียรของข้าราชการคนใด
คนใดไม่ร่ำวานแต่กษัตริย์ก็กับพระองค์
คนใดมีใจจงรักภักดีต่อพระองค์
บัณฑิตกล่าวถึงคุณความดีของข้าราชการนั้นๆว่า
เป็นสวัสดิติมงคลแก่พระราช

บุคคลใดมีศรัทธาให้ข้าว ให้น้ำ
ให้ดอกไม้อะไรของหอมและเครื่องดูบได้
มีจิตเลื่อมใสยินดีในการให้ทาน
บัณฑิตกล่าวถึงคุณแห่งการให้ของเขาว่า
เป็นสวัสดิมงคลแก่สวรรค์ทั้งหลาย
(สวรรค์คือสภาพะดูของผู้มีจิตใจสูง)

บุคคลใดรู้จักด้วยญาณ(ปัญญารู้หรือยัสส์)
ยินดีแล้วในสัมมาปฏิบัติ(ปฏิบัติถูกต้อง)
เป็นผู้มีศีล แสวงหาคุณความดี
เป็นพหูสูต(ผู้ศึกษามาก)
ทำผู้อื่นให้บริสุทธิ์ได้ด้วยอริยธรรม
บัณฑิตกล่าวว่ของบุคคลนั้นว่า
เป็นสวัสดิมงคลในท่ามกลางพระอรหันต์
(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “มหามังคลชาดก” ข้อ ๑๔๗๔)

คนพาล ๓๖๐ ข้าม **บัณฑิต**

ภุมิเด็ก
คนตระหนี่
สัตว์นรก
สัตว์ดิรัจฉาน
คนอกตัญญู
คนมีจลาจล
สกปรกต่ำ
มิตรเทียม
คนเลวทราม
คนทุศีล
 ฯลฯ

ภุมิคนแก่
คนให้ทาน
เทวดา
มนุษย์
คนกตัญญู
คนสัมมาทิฐิ
สัตบุรุษ
มิตรแท้
คนประเสริฐ
คนดีเลิศ
 ฯลฯ

ภุมิเต็ภ

● **ถึงแม้จะเป็นคนแก่**

มีอายุกำเริดมา ๘๐ ปี หรือ ๑๐๐ ปี ก็ตาม

แต่เขายังบริโภคกาม

คอยู่ใหน่ามกลางกาม

ศูกความเร่าร้อนเพราะกามแผดเผา

ศูกกามวิตก(ความติดถึงกาม)เต็ยวกินคอยู่

ยังเป็นผู้ชวนชวายเพื่อแสวงทากาม

เขาย่อมถึงการันบว่า **เป็นพาล**

เป็นเต็ภ ไม่ใช้คนแก่โดยแท้

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ "ปฐมป็นณาสก" ช้ค ๒๘๓]

ภูมิคนแก่

● ถึงแม่จะเป็นเด็ก

ยังเป็นหนุ่มมีผมดำสนิทอยู่ในปฐมวัย

แต่เขาไม่บริโภคกาม

ไม่อยู่ในท่ามกกลางกาม

ไม่ถูกความเร้าร้อนเพราะกามแผดเผา

ไม่ถูกกามวิตก(ความคิดถึงกาม)เคี้ยวกิน

ไม่ชวนชวายเป็นเพื่อแสวงหากาม

เขาย่อมถึงการนับว่า เป็นบัณฑิต

ไม่ใช่เด็ก เป็นคนแก่แน่แท้ทีเดียว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “ปฐมปิณณาสกั” ข้อ ๒๘๓)

ตระหนี่เหนียวแน่น

● คนเหล่านี้ในโลกนี้
 ทำตัวเป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น
 เอาแต่ว่าคนอื่น
 กีดขวางคนอื่นซึ่งให้ทานอยู่
 คนเหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรก(เร่าร้อนใจ)
 กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน(มีตมัวโง่เขลา)
 หรือไปสู่ยมโลก(โลกของคนตาย)
 ถ้าหากได้มาเกิดเป็นมนุษย์
 ก็เกิดอยู่ในตระกูลคนยากจน
 ขาดแคลนอาหารและเสื้อผ้า
 จะหาความร่ำรวยสนุกสนานได้ยาก
คนพาลเหล่านี้
หากปรารถนาสิ่งใดจากผู้อื่น
พวกเขาจะไม่ได้รับสิ่งนั้นสมปรารถนา
 นั่นเป็นผลกรรม(บาป)ในภพนี้
 แม้ภพหน้าก็ยังเป็นเหตุ(ทางไปชั่ว)อีกด้วย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ "มัจฉริยสูตร" ข้อ ๑๔๙)

ไม้ตระหนี่ให้ทาน

● คนเหล่าใดในโลกนี้

รู้จักเจรจาปราศรัยต่อผู้อื่น

ปราศจากความตระหนี่ให้ทานต่อผู้อื่น

มีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า

พระธรรมและพระสงฆ์

เป็นผู้มีความเคารพแรงกล้า

บัณฑิตเหล่านั้น

ย่อมเข้าถึงสวรรค์ (สภาวะสุขของผู้จิตใจสูง)

หากได้มาเกิดเป็นมนุษย์

ย่อมจะเกิดอยู่ในตระกูลที่มั่งคั่ง

สมบูรณ์ด้วยอาหารและเสื้อผ้า

หาความร่ำรวยสนุกสนานได้ง่าย

มีอำนาจในโภคทรัพย์ที่ผู้อื่นหาสะสมไว้

นั้นเป็นผลกรรม (บุญ) ในภพนี้

แม้ภพหน้าก็ยังเป็นสุคติ (ทางไปดี) อีกด้วย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “มัลลวิยสูตร” ๕๑ ๑๕๑)

อย่าดูหมิ่นบาป

- บุคคลอย่าพึงดูหมิ่นบาปว่า
บาปมีประมาณน้อยจะไม่มาถึง
แม่หม้อน้ำยังเต็มได้ด้วยน้ำทีละหยด **ฉันใด**
คนพาลสั่งสมบาปแม้ทีละน้อย
ย่อมเต็มได้ด้วยบาป ฉันนั้น

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท ปาปวรรคที่ ๙” ข้อ ๑๙]

อย่าดูหมิ่นบุญ

- บุคคลอย่าพึงดูหมิ่นบุญว่า
บุญมีประมาณน้อยจะไม่มาถึง
แม้หม้อน้ำยังเต็มได้ด้วยน้ำทีละหยด ฉนั้นใด
นักปราชญ์สั่งสมบุญแม้ทีละน้อย
ย่อมเต็มได้ด้วยบุญ ฉนั้นนั่น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท ปาปวรรคที่ ๙” ข้อ ๑๙)

ไม้ตั้งม่นในศาล

● **ศพที่มีจิตไม้ตั้งม่นในศาล**

ย่อมได้รับการนิทานขณะมีชีวิตอยู่

ย่อมได้รับทุกข์เสียใจในที่ทั่วไป

แม้เมื่อตายไปแล้ว

ย่อมได้รับทุกข์เสียใจในอบายภูมิ

(คือ ๑.นรกภูมิ, ๒.เปรตภูมิ,

๓.อสุรกายภูมิ, ๔.ดิรัจฉานภูมิ)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “สวดเวรคาถา” ข้อ ๓๗๘)

ตั้งมั่นในศีล

● ปราชญ์ผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดีในศีล

ย่อมได้รับการสรรเสริญขณะมีชีวิตอยู่

ย่อมรื่นเริงใจในที่ทุกสถานในโลก

ครั้นเมื่อตายไปแล้ว

ก็ได้รับความสุขเบิกบานในสวรรค์

(สวรรค์คือสภาพความสุขของผู้มีจิตใจสูง)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “ศีลวเถรคาถา” ข้อ ๓๗๘)

ไปเกิดซ้ำ

- **พึงหวังได้ถึงคติ(การไปเกิด) ๒ อย่างนี้ คือ**
นรก(คนใจร้าย)
หรือ กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน(คนโง่เขลา)
อย่างใดอย่างหนึ่ง
ในผู้ที่มีภาระงานลามก(เลวทราม)
ผู้ที่มีจกาทิฐิ(มีความเห็นผิด)
ผู้ที่ขุศีล(ทำผิดศีล)

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “ปฐมปิณฑาสกั” ข้อ ๒๗๑-๒๗๓]

ไปเกิดดี

- พึงหวังได้ถึงคติ (การไปเกิด) ๒ อย่างนี้ คือ
เทวดา (คนจิตใจสูง)
หรือ มนุษย์ (คนใจประเสริฐ)
อย่างใดอย่างหนึ่ง
ในผู้ที่มีกรรมงานไม่ลามก (ไม่เลวทราม)
ผู้ที่มีสมาธิ (มีความเห็นถูกต้อง)
ผู้ที่มีศีล (มีข้อปฏิบัติทางกาย-วาจา-ใจไม่ทำชั่ว)
(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “ปฐมบัณฑิตยสูตร” ข้อ ๒๗๑-๒๗๓)

คนพาลไปนรก

- **คนพาล** ประพฤติทุจริตทางกาย
ทางวาจา ทางใจแล้ว
เมื่อตายไปย่อมเข้าถึง **อบาย(ความฉิบหาย)**
ทุคติ(ทางไปชั่ว) วินิบาต(ถูกทรมาน)
นรก(เร่าร้อนจิตใจ)
นรกชั้นเป็นที่ไม่หน้าปรารถนา ไม่หน้าใคร
ไม่หน้าพอใจเพียงตัวคนเดียวเท่านั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๔๗๗)

บันทึกไปสวรรค์

- บันทึกประพาศิสุจริตทางกาย
ทางวาจา ทางใจแล้ว
เมื่อตายไปย่อมเข้าถึง **สุคติ** (ทางไปดี)
โลกสวรรค์ (โลกของคนที่มีจิตใจสูง)
สวรรค์นั้นเป็นที่น่าปรารถนา น่าใคร่
น่าพอใจเพียงตำนานเดียวเท่านั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบันทึกสูตร” ข้อ ๔๘๘)

เกิดในสกุลต่ำ

● **คนพาล** ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ในบางตรังบางคราว

ไม่ว่าจะเกิดในยุคไหน ล่วงระยะเวลานานเท่าใด

ก็ย่อมเกิดอยู่ในสกุลต่ำ คือ

สกุลคนจันทาล(คนชั้นต่ำสุดถูกเหยียดหยามเป็นคนต้องห้าม)

พราหมณ์เหี้ย คนจักสาน ช่างรถ

คนเทษยะ ฯลฯ เห็นปานนั้นในชั้นปลาย

ชั้นเป็นสกุลคนจน มีชีวิตเป็นไปลำบาก

เขาจะมีผิวพรรณทราม น่าเกลียดซัง

ร่างม่อต้อ มีโรคมาก

เป็นคนตาบอดบ้าง เป็นคนง่อย(แขนขาพิการ)บ้าง

เป็นคนกระจอกบ้าง เป็นคนเปลี้ย(ไร้เรี่ยวแรง)บ้าง

มีของกินของใช้และเครื่องนุ่งห่มผิดเคือง

จะไม่ได้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน

ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้

ที่นอน ที่อยู่อาศัย และโคมไฟ

เขาจะประพฤติกายทุจริต

วจีทุจริต มโนทุจริต

ครั้นเมื่อตายไปแล้ว

ย่อมได้เข้าถึงอบาย(ความฉิบหาย)

ทุคติ(ทางไปชั่ว) วินิบาต(ถูกทรมาน)

นรก(เร่าร้อนจิตใจ)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ "พาลบัณฑิตสูตร" ข้อ ๔๘๒)

เกิดในสกุลสูง

- **บัณฑิต** ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ในบางครั้งบางคราว
ไม่ว่าจะเกิดในยุคไหน ล่วงระยะเวลานานเท่าใด
ก็ย่อมเกิดอยู่ในสกุลสูง คือ
สกุลกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล
ศฤงษณ์มหาศาล ฯลฯ เห็นปานนั้นในปั้นปลาย
อันเป็นสกุลของคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก
มีเงินและทองให้เป็นเครื่องปลื้มใจ
มีของกินของใช้มาก พืชพันธุ์ธัญญาหารเพียงพอ
เขาจะเป็นผู้มีรูปงาม หน้าตุง หน้าเสีอมใส
ประกอบด้วยความงามแห่งผิวพรรณอย่างยิ่ง
มีปกติได้รับข้าว น้ำ ผ้า ยาน
ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้
ที่นอน ที่อยู่อาศัย และโคมไฟ
เขาจะประพฤติกายสู่อจริต
วสิสู่อจริต มโนสู่อจริต
ครั้นเมื่อตายไปแล้ว
จะได้เข้าถึงสูคติ(ทางไปดี)
โลกสวรรค์(โลกของคนที่มีจิตใจสูง)
- (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๕๐๒)

เคราะห์ร้ายใหญ่หลวง

- **เคราะห์ร้ายประการแรก**ของนักเลงการพนันเท่านั้น
ที่ต้องเสียลูกบ้าง เสียเมียบ้าง
เสียทรัพย์สินสมบัติทุกอย่างบ้าง
เสียยิ่งขึ้นไปอีกต้องถึงถูกจองจำ
แต่**เคราะห์ร้าย**ที่นักเลงการพนันต้องเสียไปตั้งนั้น
เป็นเพียงเล็กน้อย

ที่แท้เคราะห์ร้ายอันใหญ่หลวงกว่านั้น คือ

เคราะห์ร้ายที่คนพาลประพฤติกายทุจริต

วจีทุจริต มโนทุจริตแล้ว

ครั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย(ความฉิบหาย)

ทุคติ(ทางไปชั่ว) วจีบาต(ถูกทรมาน)

นรก(เร่าร้อนจิตใจ)นั้นเอง

[พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๔๘๓]

โศคติใหญ่หลวง

- โศคติประการแรกของนักเลงการพนันเท่านั้น
ที่ฉวยเอาชัยชนะได้
จึงบรรลุดึงทรัพย์สมบัติมากมาย
แต่โศคติที่นักเลงการพนันฉวยเอาชัยชนะได้นั้น
เป็นเพียงเล็กน้อย
ที่แท้โศคติที่ฉวยเอาชัยชนะได้ใหญ่หลวงกว่านั้น คือ
การฉวยเอาชัยชนะที่บัณฑิตประพาศกายสุจริต
วชิสุจริต มโนสุจริตแล้ว
ครั้นเมื่อตายไป ได้เข้าถึงสุคติ(ทางไปดี)
โลกสวรรค์(โลกของคนที่มีจิตใจสูง)นั่นเอง
(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๕๐๓)

คนอกตัณญา

- *คนพลาดย่อมทำให้การสมาคมกันเสื่อมสูญไป
ทำให้ความสนิทสนมเสื่อมสูญไป
ทำให้ความดีที่เขาทำไว้กาลก่อนเสื่อมสูญไป
ความดีที่ทำไว้กับคนพลาดทั้งหลายนั้น
แม้ยากมายปานใดก็ย่อมเสื่อมหายไปหมด
เพราะว่า **คนพลาดเป็นคนอกตัณญา***

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สุตตชาดก” ข้อ ๑๕๑๒]

คนกตัญญู

- บัณฑิตย่อมทำให้การสมาคมกันไม่เสื่อมสูญ
ทำให้ความสนิทสนมไม่เสื่อมสูญ
ทำให้ความดีที่เขาทำไว้กาลก่อนไม่เสื่อมสูญ
ความดีที่ทำได้กับบัณฑิตทั้งหลายนั้น
แม้เล็กน้อยปานใดก็ย่อมไม่เสื่อมหายไป
เพราะว่า บัณฑิตเป็นคนกตัญญู

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สุตตมหาตค” ข้อ ๑๕๑๓)

ไม่ชอบใจคนพาล

● **ขอใ้ไม่พบเห็นคนพาล**

ไม่ได้ยินเสียงคนพาล

ไม่ต้องอยู่ร่วมกันกับคนพาล

ไม่กระทำกิจกับคนพาล

ไม่ชอบใจการเจรจาปราศรัยกับคนพาล

เพราะคนพาลมีปัญญาทราวม

มักแนะนำสิ่งที่ไม่ควรแนะนำ

ชักชวนในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ

การแนะนำชั่วเป็นความภูมิใจของเขา

คนพาลนั้นถึงจะพูดดีด้วยก็โกรธ

เขาไม่รู้จักวินัย(ข้อปฏิบัติบังคับตน)

ฉะนั้นการไม่เห็นคนพาลได้เป็นการดี

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “อภิตติชาดก” ข้อ ๑๔๑๓)

ขอบใจนักปราชญ์

● ขอให้ได้พบเห็นนักปราชญ์

ได้ยินเสียงนักปราชญ์

ได้อยู่ร่วมกันกับนักปราชญ์

ได้กระทำกิจกับนักปราชญ์

ขอบใจในการเคารพปราศรัยกับนักปราชญ์

เพราะนักปราชญ์ (ผู้มีปัญญาผู้แจ้ง)

ย่อมแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำ

ชักชวนในสิ่งที่เป็นฐานะ

การแนะนำดีเป็นความภูมิใจของเรา

นักปราชญ์นั้นสูงกว่ากล่าวก็ไม่โกรธ

เขารู้จักวินัย (ข้อปฏิบัติบังคับตน)

ฉะนั้นการคบหานักปราชญ์ได้เป็นความดี

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “อภิตตชาดก” ข้อ ๑๘๑๗)

តិរៃត្នាំ - ថ្នាំអែដូង

● **ចតុតបុរុស(តណអិកតាអិតិ)** ករតា ៤ ចយ៉ាងអែ

១. អែអែតុកតាអែកែ **បែតដេយថ្នាំសែយតាយចងដូង**

តែកត្នាំបែយែតែតុកតាអែត្នាំ

បេរតែសែតតុកតាអែថ្នាំ កែរែបតចបតាអែតរទ

អែច័តអត័តអ អែអែវងតេអែថ្នាំវែ

សែត្នាំត្នាំថ្នាំសែយតាយចងដូង ចយ៉ាងតែអែកែវែវង

២. អែតុកតាអែកែ **អែបែតដេយតយអតៃចងដូង**

តែកត្នាំបែយែតែអែតុកតាអែត្នាំ

បេរតែសែតតុកតាអែថ្នាំ កែអែតចបតែតរទ

តែតែច័តអត័តអ អែវងតេអែថ្នាំវែ

សែត្នាំត្នាំសរតេរែតុកតៃចងដូងតែយត អែកត្នាំចយ៉ាងតែអែ

៣. អែតុកតាអែកែ **អែបែតដេយថ្នាំសែយតៃចង**

តែកត្នាំបែយែតែអែតុកតាអែត្នាំ

បេរតែសែតតុកតាអែថ្នាំ កែអែតចបតាអែតរទ

តែតែច័តអត័តអ អែវងតេអែថ្នាំវែ

សែត្នាំត្នាំថ្នាំសែយតៃចងតែយត អែកត្នាំចយ៉ាងតែអែ

៤. អែអែតុកតាអែកែ **បែតដេយតយអតៃចង**

តែកត្នាំបែយែតែតុកតាអែត្នាំ

បេរតែសែតតុកតាអែថ្នាំ កែរែបតចបតែតរទ

អែច័តអត័តអ អែអែវងតេអែថ្នាំវែ

សែត្នាំត្នាំតយអតៃចង ចយ៉ាងតែអែកែវែវង

[បេរតែសរតេរែតុកតៃ ២១ "ស័បុរែតុត" ថ្នាំ ៧៣]

ชั่วใส่ตัว – ตีให้ผู้อื่น

- **สัตบุรุษ (คนสัปปะมาทิสฺส)** กระทำ ๔ อย่างนี้
๑. แม้ถูกถามก็ **ไม่เปิดเผยข้อเสียหายของผู้อื่น**
จะกล่าวไปใยถึงถูกถามเล่า
เพราะเมื่อถูกถามเข้า ก็ไม่ตอบตามตรง
แต่จะอ้อมค้อม หน่วงเหนี่ยวไว้
แล้วกล่าวข้อเสียหายของผู้อื่นโดยย่อ ไม่กล่าวอย่างเต็มที่
 ๒. แม้ไม่ถูกถามก็ **เปิดเผยความดีของผู้อื่น**
จะกล่าวไปใยถึงถูกถามเล่า
เพราะเมื่อถูกถามเข้า ก็รับตอบโดยตรง
ไม่อ้อมค้อม ไม่หน่วงเหนี่ยวไว้เลย
แล้วกล่าวความดีของผู้อื่น อย่างเต็มที่กว้างขวาง
 ๓. แม้ไม่ถูกถามก็ **เปิดเผยข้อเสียหายของตน**
จะกล่าวไปใยถึงถูกถามเล่า
เพราะเมื่อถูกถามเข้า ก็รับตอบตามตรง
ไม่อ้อมค้อม ไม่หน่วงเหนี่ยวไว้เลย
แล้วกล่าวข้อเสียหายของตน อย่างเต็มที่กว้างขวาง
 ๔. แม้ถูกถามก็ **ไม่เปิดเผยความดีของตน**
จะกล่าวไปใยถึงถูกถามเล่า
เพราะเมื่อถูกถามเข้า ก็ไม่ตอบโดยตรง
แต่จะอ้อมค้อม หน่วงเหนี่ยวไว้
แล้วกล่าวความดีของตนโดยย่อ ไม่กล่าวอย่างเต็มที่
- (พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “สัปปะมาทิสฺส” ข้อ ๗๓)

คนพาลถาม - ตอบ

- ผู้กระทำ ๓ อย่างนี้พึงทราบว่าเป็นคนพาล
๑. ตั้งปัญหา โดยไม่แยบคาย (ไม่เหมาะกับเหตุผล)
 ๒. เหลลปัญหา โดยไม่แยบคาย
 ๓. ไม่อนุโมทนา ปัญหาที่ผู้อื่นเหลลยได้โดยแยบคาย
- (พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “อโยทิสสูตร” ชัฏ ๔๔๔)

บัณฑิตตถาม - ตอบ

- ผู้กระทำ ๓ อย่างนี้พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต
๑. ตั้งปัญหา โดยแยบคาย (เหมาะกับเหตุผล)
 ๒. เฉลยปัญหา โดยแยบคาย
 ๓. อนุโมทนา ปัญหาที่ผู้อื่นเฉลยได้โดยแยบคาย
- (พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “อโยนิโสสูตร” ข้อ ๔๔๔)

ตูกกำจัด

● **ฉลัดบุรุษ(คนมิจฉาหิฉฐิ) ฝู้เขลาไม่เข็บบแหลม**
ยัดมบริหารตนให้ตูกกำจัด ให้ตูกทำลาาย

เป็นไปด้วยโทษภัย ตูกฝู้รู้ติเตียน

ทั้งได้ประสพบาปเป็นฉันมากฉีกด้วย

เพราะการกระทำดังนี้ คือ

๑. ไม่พิจาณาไตร่ตรอง

พุดสรรเสริญคุณของคนที่ไม่ควรติเตียน

พุดติเตียนโทษของคนที่ไม่ควรสรรเสริญ

๒. ไม่พิจาณาไตร่ตรอง

แล้วเลื่อมใสในฐานะที่ไม่ควรเลื่อมใส

เกิดไม่เลื่อมใสในฐานะที่ควรเลื่อมใส

๓. ปฏิบัติผิดต่อบิดามารดา

ปฏิบัติผิดต่อพระพุทเจ้า และ สาวกของพระพุทเจ้า

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ "ตติยปิณฑนาสร์" รัช ๓๗๙ - ๓๘๒]

ไม่ถูกกำจัด

● **สัตบุรุษ** (คนสัมมาทิฐิ) ผู้ฉลาดเฉลียวแหลม
ย่อมบริหารตนไม่ให้ถูกกำจัด ไม่ให้ถูกทำลาย
ไม่มีโทษภัย ไม่ถูกผู้ริดีเตียน
ทั้งได้ประสพบุญเป็นอันมากอีกด้วย
เพราะการกระทำดังนี้ คือ

๑. พิจารณาไตร่ตรองแล้ว

พูดสรรเสริญคนที่ควรสรรเสริญ
พูดติเตียนคนที่ควรติเตียน

๒. พิจารณาไตร่ตรองแล้ว

จึงเลื่อมใสในฐานะที่ควรเลื่อมใส
เกิดไม่เลื่อมใสในฐานะที่ไม่ควรเลื่อมใส

๓. ปฏิบัติถูกต้องต่อบิตามารดา

ปฏิบัติถูกต้องต่อพระพุทธรเจ้า และ สาวกของพระพุทธรเจ้า

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “ตติยปิณฑนาสภ” ข้อ ๓๗๙-๓๘๒)

ลักษณะคนพาล

● ลักษณะพาลของคนพาล

เดรีดงหมายพาลของคนพาล

เดรีดงข้างพาลของคนพาล

มีอยู่ ๓ อย่างคือ คนพาลในโลกนี้

๑. มักคิดความคิดที่ชั่ว

๒. มักพูดคำพูดที่ชั่ว

๓. มักทำการกระทำที่ชั่ว

ก็เพราะคนพาลมักคิดชั่ว พูดชั่ว ทำชั่ว

พวกบัณฑิตจึงรู้ว่า

นี่เป็นคนพาล (คนเกเรชั่วร้าย)

เป็นฉลัตบุรุษ (คนที่มีมิฉฉาหิฐิ)

แต่ถ้าคนพาลจะไม่คิดชั่ว ไม่พูดชั่ว ไม่ทำชั่ว

บัณฑิตพวกไหนเล่าจะรู้จักเขาได้ว่า

ผู้นี้เป็นคนพาล เป็นฉลัตบุรุษ

[พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๔๖๘]

ลักษณะบัณฑิต

● ลักษณะความเป็นบัณฑิต

เครื่องหมายความเป็นบัณฑิต

เครื่องอ้างความเป็นบัณฑิต

มีอยู่ ๓ อย่างคือ บัณฑิตในโลกนี้

๑. มักคิดความคิดที่ดี

๒. มักพูดคำพูดที่ดี

๓. มักทำการกระทำที่ดี

ก็เพราะบัณฑิตมักคิดดี พูดดี ทำดี

บัณฑิตทั้งหลายจึงรู้ว่า

ผู้เป็นบัณฑิต (คนดีมีคุณธรรม)

เป็นสัตบุรุษ (คนที่มิสัมพันธ์)

แต่ถ้าบัณฑิตจะไม่คิดดี ไม่พูดดี ไม่ทำดี

เหล่าบัณฑิตที่ไหนแล้วจะรู้จักเขาได้ว่า

ผู้เป็นบัณฑิต เป็นสัตบุรุษ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาสบัณฑิตสูตร” ข้อ ๔๘๔)

รีบด่วนที่ควรช้า

- ผู้ใดรีบด่วนในเวลาที่ดีควรช้า
และช้าในเวลาที่ดีควรรีบด่วน
ผู้ไหนเป็นคนพาลต้องประสบทุกข์
เพราะไม่จัดแจงโดยแยบคายถูกต้อง
ประโยชน์ของเขาย่อมเสื่อมไป
เหมือนดวงจันทร์ข้างแรม ฉะนั้น
เขาย่อมถึงความเสื่อมยศ
และแตกจากมิตรทั้งหลาย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ "สัมมุตเตรคาถา" ข้อ ๓๒๙)

ข้าที่ควรข้า

- ผู้ใดข้าในเวลาทีควรข้า
รับส่วนในเวลาทีควรรับส่วน
ผู้นั้นเป็นบัณฑิตถึงความสุข
เพราะได้จัดแจงโดยแบบคายนุกต้อง
ประโยชน์ของเขาย่อมบริบูรณ์
เหมือนดวงจันทร์ข้างขึ้น ฉะนั้น
เขาย่อมได้ยศ ได้เกียรติคุณ
และไม่แตกต่างกมิตร์ทั้งหลาย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “สัมภุตเถรคาถา” ข้อ ๓๒๙)

ผู้ที่ไม่ใช้มิตร

● ผู้เป็นบัณฑิตมีปัญญา

ได้เห็นได้ฟังผู้กระทำอย่างไร

จึงจะรู้ว่า ผู้ที่ไม่ใช้มิตร

วิญญูชน พึงพยายามอย่างไร

เพื่อจะรู้ว่า ผู้ที่ไม่ใช้มิตร

ผู้ที่ไม่ใช้มิตรกระทำอาการดังนี้

๑. เห็นเพื่อนแล้วไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส
๒. ไม่ร่าเริงต้อนรับเพื่อน
๓. ไม่แลดูเพื่อน
๔. กล่าวคำข้อนเพื่อน
๕. คบศัตรูของเพื่อน
๖. ไม่คบมิตรของเพื่อน
๗. ห้ามปรามผู้ที่กล่าวสรรเสริญเพื่อน
๘. สรรเสริญผู้ที่ต่ำเพื่อน
๙. ไม่บอกความลับแก่เพื่อน
๑๐. ไม่ช่วยปกปิดความลับของเพื่อน
๑๑. ไม่สรรเสริญการงานของเพื่อน
๑๒. ไม่สรรเสริญปัญญาของเพื่อน

(ต่อฝั่งคนพลาด)

ผู้เป็นมิตร

● บัณฑิต (คนฉลาดในธรรม) มีปัญญา

ได้เห็นได้ฟังผู้กระทำอย่างไร

จึงจะรู้ว่า ผู้เป็นมิตร

วิญญูชน (คนสัสมมาทฐิ) ฟังพยายามอย่างไร

เพื่อจะรู้ว่า ผู้เป็นมิตร

ผู้เป็นมิตรกระทำอาการดังนี้

๑. ระลึกถึงเพื่อนผู้อยู่ห่างไกล
๒. ยินดีต้อนรับเพื่อนผู้มาหา
๓. ถือว่าเป็นเพื่อนจริงๆ รักใคร่จริงๆ
๔. ทักทายปราศรัยด้วยวาจาไพเราะ
๕. คบมิตรสหายของเพื่อน
๖. ไม่คบศัตรูของเพื่อน
๗. ห้ามปรามผู้ที่ด่าตีเตียนเพื่อน
๘. สรรเสริญผู้ที่ยกย่องความดีของเพื่อน
๙. บอกความลับแก่เพื่อน
๑๐. ปกปิดความลับของเพื่อน
๑๑. สรรเสริญการงานของเพื่อน
๑๒. สรรเสริญปัญญาของเพื่อน

(ต่อฝั่งบัณฑิต)

๑๓. ยินดีในความฉิบหายของเพื่อน
๑๔. ไม่ยินดีในความเจริญของเพื่อน
๑๕. ได้อาหารที่มีรสอร่อยมาแล้ว
ก็ไม่ได้นึกถึงเพื่อน
๑๖. ไม่ยินดีเมื่อเพื่อนว่า
จะทำอย่างไรเพื่อนถึงได้ลาภจากที่นี้บ้าง

**บัณฑิตได้เห็นและได้ฟังแล้ว
ฉากรดั่งกล่าว ๑๖ ประการนี้
มีอยู่ในผู้ไม่ใช้มิตร**

[พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ "มิตตามิตตชาดก" ข้อ ๑๗๑๓]

๑๓. ยินดีในความเจริญของเพื่อน
๑๔. ไม่ยินดีในความเสื่อมของเพื่อน
๑๕. ได้ลาอาหารที่มีรสอร่อยมาแล้ว
ก็ระลึกถึงเพื่อน
๑๖. ยินดีเมื่อเพื่อนว่า
จะทำอย่างไรเพื่อนถึงได้ลาภจากที่นี่บ้าง

บัณฑิตได้เห็นและได้ฟังแล้ว
ลาการตั้งกล่าว ๑๖ ประการนี้
มีอยู่ในผู้เป็นมิตร

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “มิตตคามิตตชาดก” ข้อ ๑๗๑๙)

มิตรเทียม

● **มิตรเทียมย่อมไม่ใช้มิตรแท้** คือ

๑. มิตรปกคตคก
๒. มิตรดีแต่พูด
๓. มิตรหัวประจบ
๔. มิตรชักชวนในทางฉิบหาย

บัณฑิต รู้แจ้งมิตร ๔ จำพวกนี้แล้ว

จึงเว้นเสียให้ห่างไกล ดูจคนเดินทางเวิ่นทางมีภัยจะนั้น

มิตรปกคตคกย่อมไม่ใช้มิตร คือ

๑. คิตเฉาแต่ได้ฝ่ายเดียว
๒. เสียให้น้อย คิตเฉาให้ได้มาก
๓. ไม่รับทำกิจของเพื่อนในยามมีภัย
๔. คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง

มิตรดีแต่พูดย่อมไม่ใช้มิตร คือ

๑. เก็บเฉาเรื่องล่วงเลยแล้ว มาทำเป็นพูดดี
๒. อ้างเฉาเรื่องที่ยังไม่มาถึง มาทำเป็นพูดดี
๓. สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์ไม่ได้
๔. เมื่อกิจเกิดขึ้น แสดงความขัดข้อง(ฟังไม่ได้)

(ต่อฝั่งคนพาล)

มิตรแท้

● มิตรแท้เป็นมิตรมีใจดี คือ

๑. มิตรมีอุปการะ
๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
๓. มิตรแนะนำประโยชน์
๔. มิตรมีความรักใคร่

บัณฑิตรู้แจ้งมิตร ๔ จำพวกนี้แล้ว

จึงเข้าใกล้โดยเคารพ ตูจมารดากับบุตร ฉะนั้น

มิตรมีอุปการะเป็นมิตรแท้ คือ

๑. รักษาเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
๒. รักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว
๓. เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
๔. เมื่อกิจที่จำต้องทำเกิดขึ้น เพิ่มทรัพย์ให้สองเท่า
(ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่เพื่อนออกปาก)

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์เป็นมิตรแท้ คือ

๑. บอกความลับ(ของตน)แก่เพื่อน
๒. ปิดความลับของเพื่อน
๓. ไม่ละทิ้งในยามอันตราย
๔. แม้ชีวิตก็อาจสละ เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนได้

(ต่อฝังบัณฑิต)

มิตรทั่วประจบย้อมไม่ใช้มิตร คือ

๑. ตามใจเพีอนให้ทำชั่ว(ทำชั่วก็คัลลยตาม)
๒. ตามใจเพีอนให้ทำดี(ทำดีก็คัลลยตาม)
๓. ต่อดหน้าสรรเสริญ
๔. ลับหลังนินทา

มิตรชักชวนในทางฉิบหายย้อมไม่ใช้มิตร คือ

๑. ชักชวนให้เสพของมีนเมา
๒. ชักชวนให้เที่ยวตามตรอกต่างๆในเวลากลางคืน
๓. ชักชวนให้เที่ยวดูมหรสพการละเล่น
๔. ชักชวนให้เล่นการพนัน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ “สิงคาลกสูตร” ข้อ ๑๘๖ – ๑๙๑)

มิตรณะประโยชน์เป็นมิตรแท้ คือ

๑. ห้ามเพื่อนจากความชั่ว
๒. ให้เพื่อนตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้เพื่อนได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๔. บอกทางสวรรค์ให้เพื่อน

มิตรมีความรักใคร่เป็นมิตรแท้ คือ

๑. ไม่ยินดีด้วยความเสื่อมของเพื่อน
๒. ยินดีด้วยความเจริญของเพื่อน
๓. ห้ามคนที่กล่าวโทษเพื่อน
๔. สรรเสริญคนที่สรรเสริญเพื่อน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ “สังคาถกสูตร” ข้อ ๑๙๒-๑๙๖)

พาล ๔๐ ประการ

● บุคคลผู้กระทำ ๔๐ ประการนี้

พึงทราบว่าเป็นพาล คือ

๑. เป็นผู้ฆ่าสัตว์เอง
๒. ชักชวนผู้อื่นฆ่าสัตว์
๓. **พอใจในการฆ่าสัตว์**
๔. กล่าวสรรเสริญการฆ่าสัตว์
๕. ลักทรัพย์เอง
๖. ชักชวนผู้อื่นลักทรัพย์
๗. **พอใจในการลักทรัพย์**
๘. กล่าวสรรเสริญการลักทรัพย์
๙. ประพฤติผิดในกามเอง
๑๐. ชักชวนผู้อื่นประพฤติผิดในกาม
๑๑. **พอใจในการประพฤติผิดในกาม**
๑๒. กล่าวสรรเสริญการประพฤติผิดในกาม
๑๓. ขูดเหงื่อเอง
๑๔. ชักชวนผู้อื่นขูดเหงื่อ
๑๕. **พอใจในการขูดเหงื่อ**
๑๖. กล่าวสรรเสริญการขูดเหงื่อ
๑๗. ขูดส่วเสียดเอง
๑๘. ชักชวนผู้อื่นขูดส่วเสียด

(ต่อฝั่งคนพาล)

บัณฑิต ๔๐ ประการ

● บุคคลผู้กระทำ ๔๐ ประการนี้

พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต คือ

๑. เป็นผู้ไม่ฆ่าสัตว์เอง
๒. ชักชวนผู้อื่นไม่ฆ่าสัตว์
๓. พอใจในการไม่ฆ่าสัตว์
๔. กล่าวสรรเสริญการไม่ฆ่าสัตว์
๕. ไม่ลักทรัพย์เอง
๖. ชักชวนผู้อื่นไม่ลักทรัพย์
๗. พอใจในการไม่ลักทรัพย์
๘. กล่าวสรรเสริญการไม่ลักทรัพย์
๙. ไม่ประพฤตินิन्दในกามเอง
๑๐. ชักชวนผู้อื่นไม่ประพฤตินิन्दในกาม
๑๑. พอใจในการไม่ประพฤตินิन्दในกาม
๑๒. กล่าวสรรเสริญการไม่ประพฤตินิन्दในกาม
๑๓. ไม่พูดเท็จเอง
๑๔. ชักชวนผู้อื่นไม่พูดเท็จ
๑๕. พอใจในการไม่พูดเท็จ
๑๖. กล่าวสรรเสริญการไม่พูดเท็จ
๑๗. ไม่พูดส่อเสียดเอง
๑๘. ชักชวนผู้อื่นไม่พูดส่อเสียด

(ต่อผังบัณฑิต)

- ๑๙. **พดใจในการพูดส่อเสียด**
- ๒๐. กล่าวสรรเสริญการพูดส่อเสียด
- ๒๑. พูดคำทყาบายแฉง
- ๒๒. ชักชวนผู้อื่นพูดคำทყาบาย
- ๒๓. **พดใจในการพูดคำทყาบาย**
- ๒๔. กล่าวสรรเสริญการพูดคำทყาบาย
- ๒๕. พูดเพ้อเจ้อแฉง
- ๒๖. ชักชวนผู้อื่นพูดเพ้อเจ้อ
- ๒๗. **พดใจในการพูดเพ้อเจ้อ**
- ๒๘. กล่าวสรรเสริญการพูดเพ้อเจ้อ
- ๒๙. ฉยากได้ชองเขาด้วยตนเอง
- ๓๐. ชักชวนผู้อื่นให้ฉยากได้ชองเขา
- ๓๑. **พดใจในการฉยากได้ชองเขา**
- ๓๒. กล่าวสรรเสริญการฉยากได้ชองเขา
- ๓๓. มีจิตปฉงร้ายแฉง
- ๓๔. ชักชวนผู้อื่นให้ปฉงร้าย
- ๓๕. **พดใจในการปฉงร้าย**
- ๓๖. กล่าวสรรเสริญการปฉงร้าย
- ๓๗. มีความเห็นผิดแฉง
- ๓๘. ชักชวนผู้อื่นให้เห็นผิด
- ๓๙. **พดใจในความเห็นผิด**
- ๔๐. กล่าวสรรเสริญความเห็นผิด

๑๙. **พอใจในการไม่พูดส่อเสียด**
๒๐. กล่าวสรรเสริญการไม่พูดส่อเสียด
๒๑. ไม่พูดคำหยาบเอง
๒๒. ชักชวนผู้อื่นไม่พูดคำหยาบ
๒๓. **พอใจในการไม่พูดคำหยาบ**
๒๔. กล่าวสรรเสริญการไม่พูดคำหยาบ
๒๕. ไม่พูดเพ้อเจ้อเอง
๒๖. ชักชวนผู้อื่นไม่พูดเพ้อเจ้อ
๒๗. **พอใจในการไม่พูดเพ้อเจ้อ**
๒๘. กล่าวสรรเสริญการไม่พูดเพ้อเจ้อ
๒๙. ไม่อหยากได้ของเขาด้วยตนเอง
๓๐. ชักชวนผู้อื่นให้ไม่อหยากได้ของเขา
๓๑. **พอใจในการไม่อหยากได้ของเขา**
๓๒. กล่าวสรรเสริญการไม่อหยากได้ของเขา
๓๓. ไม่มีจิตปองร้ายเอง
๓๔. ชักชวนผู้อื่นไม่ให้ปองร้าย
๓๕. **พอใจในการไม่ปองร้าย**
๓๖. กล่าวสรรเสริญการไม่ปองร้าย
๓๗. มีความเห็นถูกต้องเอง
๓๘. ชักชวนผู้อื่นให้เห็นถูกต้อง
๓๙. **พอใจในความเห็นถูกต้อง**
๔๐. กล่าวสรรเสริญความเห็นถูกต้อง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ “ตติยวรรคที่ ๓” ข้อ ๒๐๓)

คนพาลไม่เห็นโทษ

● คนพาลมี ๒ จำพวกนี้ คือ

๑. ไม่เห็นโทษ ว่าเป็นโทษ
๒. ไม่รับโทษตามสมควรแก่กรรม
เมื่อผู้อื่นชี้แสดงโทษให้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ "อรรถสสูตร" ข้อ ๙๕๔)

บัณฑิตเห็นโทษ

● บัณฑิตมี ๒ จำพวกนี้ คือ

๑. เห็นโทษ ว่าเป็นโทษ
๒. รับโทษตามสมควรแก่ธรรม
เมื่อผู้อื่นชี้แจงโทษให้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “อรรถยสูตร” ข้อ ๙๕๔)

คนพาลทุกข์เสียใจ

● **คนพาลข่มใจได้รับทุกข์เสียใจในปัจจุบัน
ด้วยเหตุ ๓ ประการนี้ คือ**

๑. เพราะคนพาลมักทำชีวิตสัตว์ให้ตกร่วง
มักถือเอาสิ่งที่สิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้
มักประพฤตินิโคตในกาม
มักพูดเท็จ
มักประมาทเสพของมีนเมา
แม้คนพาลนั้นจะนั่งอยู่ในสภาก็ตาม
อยู่ริมถนนก็ตาม อยู่ทางสามแพร่งก็ตาม
ผู้คนที่นั้นๆจะพูดคำจริง ที่เป็นธรรมสมควรแก่เขา
คนพาลนั้นจะมีความรู้สึกอย่างนี้ว่า
**ก็ปกติความชั่วเหล่านั้นมีอยู่ในเรา
และเราก็ยังปรากฏในปกติชั่วเหล่านั้นอยู่
คนพาลจึงได้รับทุกข์เสียใจในปัจจุบันดังนี้**

๒. เพราะคนพาลเห็นพระราชารับสั่ง
ให้จับโจรผู้ประพฤตินิโคตมา
แล้วลงโทษต่างๆนานา คือ
[๑]. โขยด้วยแส้
[๒]. เมียนด้วยหวาย

(ต่อฝั่งคนพาล)

บัณฑิตสุขเบิกบานใจ

● บัณฑิตย่อมได้รับสุขเบิกบานใจในปัจจุบัน
ด้วยเหตุ ๓ ประการนี้ คือ

๑. เพราะบัณฑิตเป็นผู้เว้นขาดการทําชวิตลัดวีให้ตกร่วง
เว้นขาดการเอามาซึ่งสิ่งของที่เขาเองมิได้ให้
เว้นขาดการประพฤตินิโคตในกาม
เว้นขาดการพูดเท็จ
เว้นขาดการประมาทเสพยาของมีนเมา
แม้บัณฑิตนั้นจะนั่งอยู่ในสภาก็ตาม
อยู่ริมถนนก็ตาม อยู่ทางสามแพร่งก็ตาม
ผู้คนในที่นั้นจะพูดคำจริง ที่เป็นธรรมสมควรแก่เขา
บัณฑิตนั้นจะมีความรู้ลึกอย่างนี้ว่า
ก็ปกติความดีเหล่านั้นมีอยู่ในเรา
และเราก็ยังปรากฏในปกติดีเหล่านั้นมีอยู่
บัณฑิตจึงได้รับสุขเบิกบานใจในปัจจุบันดังนี้

๒. เพราะบัณฑิตเห็นพระราชารับสั่ง
ให้จับโจรผู้ประพฤตินิโคตมา
แล้วลงโทษต่างกานานา คือ

- (๑). โบยด้วยแล้
- (๒). เขี่ยนด้วยหวาย

(ต่อฝั่งบัณฑิต)

- [๓]. ตีด้วยตะบอง
- [๔]. ตัดมือ
- [๕]. ตัดเท้า
- [๖]. ตัดทั้งมือทั้งเท้า
- [๗]. ตัดหู
- [๘]. ตัดจมูก
- [๙]. ตัดทั้งหูทั้งจมูก
- [๑๐]. ลงโทษที่ “หม้อต้มน้ำส้ม”
คือวางก้อนเหล็กแดงบนเตีรชะ
- [๑๑]. ลงโทษที่ “ขดสังข์”
คือถลกหนังเตีรชะ แล้วขัดให้ขาวเหมือนสังข์
- [๑๒]. ลงโทษที่ “ปากราหู”
คือเอาไฟยัดปากจนเลือดไหล เหมือนปากราหู
- [๑๓]. ลงโทษที่ “มาลัยไฟ”
คือเอาผ้าพันตัวราดน้ำมัน แล้วจุดไฟเผา
- [๑๔]. ลงโทษที่ “คบมือ”
คือพันมือแล้วจุดไฟต่างคบ
- [๑๕]. ลงโทษที่ “รีวล่าย”
คือถลกหนังจากคอถึงข้อเท้า
แล้วให้ลุกเดินเหยียบบหนึ่งจนล้มลง
- [๑๖]. ลงโทษที่ “หุ่่งเปลือกไม้”
คือถลกหนังจากคอถึงบั้นเอว
มคงดูเหมือนหุ่่งผ้าเปลือกไม้

- (๓). ตัด้วยตะบอง
- (๔). ตัดมือ
- (๕). ตัดเท้า
- (๖). ตัดทั้งมือทั้งเท้า
- (๗). ตัดหู
- (๘). ตัดจมูก
- (๙). ตัดทั้งหูทั้งจมูก
- (๑๐). ลงทัณฑ์ “หม้อเคียนน้ำส้ม”
คือวางก้อนเหล็กแดงบนศิระ
- (๑๑). ลงทัณฑ์ “ขอตสังข์”
คือถลกหนังศิระ แล้วขัดให้ขาวเหมือนสังข์
- (๑๒). ลงทัณฑ์ “ปากกรามู”
คือเอาไฟยัดปากจนเลือดไหล เหมือนปากกรามู
- (๑๓). ลงทัณฑ์ “มาลัยไฟ”
คือเอาผ้าพันตัวราดน้ำมัน แล้วจุดไฟเผา
- (๑๔). ลงทัณฑ์ “คบมือ”
คือพันมือแล้วจุดไฟต่างคบ
- (๑๕). ลงทัณฑ์ “รื้อสาย”
คือถลกหนังจากคอถึงข้อเท้า
แล้วให้ลูกเดินเหยียบหนังจนล้มลง
- (๑๖). ลงทัณฑ์ “นุ่งเปเสื้อกไม้”
คือถลกหนังจากคอถึงบั้นเอว
มองดูเหมือนนุ่งผ้าเปเสื้อกไม้

(ต่อผังบัณฑิต)

- (๑๗). ลงทัณฑ์ “ยื่นกว้าง”
คือสวมปลอกเหล็กที่ข้อศอกและเข้า
แล้วเสียบหลาวทั้ง ๕ ทิศ เคาไปเผา
- (๑๘). ลงทัณฑ์ “เกี่ยวเหยื่อเบ็ด”
คือใช้เบ็ดเกี่ยวเนื้อหนังเอ็นฉกมา
- (๑๙). ลงทัณฑ์ “เทรียญกษาปณ์”
คือเขื่อนเนื้อฉกเป็นแวงๆ เหมือนเทรียญกษาปณ์
- (๒๐). ลงทัณฑ์ “แปรงแสบ”
คือเขื่อนหนังเนื้อเอ็นฉก เหลือไว้แต่กระดูก
- (๒๑). ลงทัณฑ์ “กางเวียน”
คือใช้หลาวแทงช่องหูให้ทะลุถึงกัน
แล้วเสียบติดดิน จับตัวหมุนได้รอบ
- (๒๒). ลงทัณฑ์ “ตั้งฟาง”
คือทุบกระดูกแหลก แล้วฉกหนังฉก
เหลือเนื้อกองอยู่ เหมือนที่นั่งทำด้วยฟาง
- (๒๓). ราวด้วยน้ำมันเดือดๆ
- (๒๔). ให้สุนัขขี้
- (๒๕). นอนหงายบนหลาวทั้งเป็นๆ
- (๒๖). ตัดคอด้วยดาบ
- เมื่อได้เห็นการลงโทษด้วยทัณฑ์เช่นนั้น
คนพาลจะมีความรู้สึกราวนี้ว่า

(ต่อฝั่งคนพาล)

- (๑๗). ลงทัณฑ์ “ยื่นกรวาง”
คือสวมรูปโลกเหล็กที่ขั้วศอกและเข้า
แล้วเสียบหลาวทั้ง ๕ ทิศ เอาไฟเผา
- (๑๘). ลงทัณฑ์ “เกี่ยวเหยื่อเบ็ด”
คือใช้เบ็ดเกี่ยวเนื้อหนังเส้นออกมา
- (๑๙). ลงทัณฑ์ “เหรียญกษาปณ์”
คือเคียนเนื้อออกเป็นแว่นๆ เหมือนเหรียญกษาปณ์
- (๒๐). ลงทัณฑ์ “แปรงแล็บ”
คือเคียนหนังเนื้อเส้นออก เหลือไว้แต่กระดูก
- (๒๑). ลงทัณฑ์ “กางเวียน”
คือใช้หลาวแทงช่องหูให้ทะลุถึงกัน
แล้วเสียบติดดิน จับตัวหมู่นได้รอบ
- (๒๒). ลงทัณฑ์ “ตั้งฟาง”
คือทาบกระดูกแตก แล้วถลกหนังออก
เหลือเนื้ออกองอยู่ เหมือนที่นั่งทำด้วยฟาง
- (๒๓). ราวด้วยน้ำมันเตือดๆ
- (๒๔). ให้สุนัขทั้ง
- (๒๕). นอนหงายบนหลาวทั้งเป็นๆ
- (๒๖). ตัดคอด้วยดาบ

เมื่อได้เห็นการลงโทษด้วยทัณฑ์เช่นนั้น
บัณฑิตจะมีความรู้สึกอย่างไรว่า

(ต่อมังงับัณฑิต)

เพราะเหตุแห่งกรรมชั่วนั้นเอง
 พระราชาจึงจับโจรผู้ประพฤตินิยามาลงทัณฑ์
 ก็ปกติความชั่วเหล่านั้นมีอยู่ในเรา
 และเราก็ยังปรากฏในปกติชั่วเหล่านั้นอยู่
ถ้าแม้พระราชาเกิดรู้จักเรา
ก็จะจับเรา แล้วสั่งลงทัณฑ์เป็นแน่
คนพาลจึงได้รับทุกข์เสียใจในปัจจุบัน ดังนี้

๓. เพราะบาปกรรมชั่วหยาบที่คนพาลเคยทำได้
 คือการประพฤติชั่วทางกาย-ทางวาจา-ทางใจ มีอยู่
 ย่อมปกคลุมครอบงำคนพาลผู้ด้อยบั้นที่หนึ่ง
 ด้อยบั้นเพียง หรือฉนวนด้อยบั้นพื้นดินก็ตาม
 ทำให้คนพาลมีความรู้สึกอย่างนี้ว่า
 เราไม่ได้ทำความดี ไม่ได้ทำกุศล
 ไม่ได้ทำเครื่องป้องกันความหวาดกลัวไว้
ทำแต่ความชั่ว ทำแต่ความร้าย ทำแต่ความเลว
เมื่อเราละโลกนี้ไปแล้ว จะไปสู่ทุกข์ดี(ทางไปชั่ว)
 คนพาลนั้นย่อมเสร์้าโศก ล้ำปากใจ
 คร่ำครวญ ร่ำไห้ทุกข์ ถึงพร้อมด้วยความหลง
คนพาลจึงได้รับทุกข์เสียใจในปัจจุบัน ดังนี้

[พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๔๖๘ - ๔๗๑]

เพราะเหตุแห่งกรรมชั่วนั้นเอง
พระราชาทรงจับโจรผู้ประพาศพิตมาลงทัณฑ์
ก็ปกติความชั่วเหล่านั้นไม่มีอยู่ในเรา
และเราก็ไม่ปรากฏในปกติชั่วเหล่านั้นด้วย
บัณฑิตจึงได้รับสุขเบิกบานใจในปัจจุบัน ดังนี้

๓. เพราะกุศลกรรมดีที่บัณฑิตเคยทำไว้
คือการประพฤติดีทางกาย-ทางวาจา-ทางใจ มีอยู่
ย่อมปกคลุมครอบงำบัณฑิตผู้อยู่บนที่นั่ง
อยู่บนเตียง หรือนอนอยู่บนพื้นดินก็ตาม
ทำให้บัณฑิตมีความรู้ลึกซึ้งอย่างนี้ว่า
เราไม่ได้ทำความชั่ว ไม่ได้ทำความร้าย
ไม่ได้ทำความเลว
ทำแต่ความดี ทำแต่กุศล
ทำแต่เครื่องป้องกันความหวาดกลัวไว้
เมื่อเราละโลกนี้ไปแล้ว จะไปสู่สุคติ(ทางไปดี)
บัณฑิตนั้นย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบากใจ
ไม่คร่ำครวญ ไม่ร่ำไห้หุบอก ไม่เป็นผู้หลงผิด
บัณฑิตจึงได้รับสุขเบิกบานใจในปัจจุบัน ดังนี้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๔๘๔-๔๘๗)

คนเลวทราม

● บุคคลบางคนในโลกนี้ **มีกิเลส**

แต่ไม่รู้ซัดตามเป็นจริงว่า เรามีกิเลสในภายใน

บุคคลนี้บัณฑิตกล่าวว่า **เป็นคนเลวทราม**

เพราะบุคคลนี้พึงหวังได้ว่า

เขาจะไม่ทำความพอใจให้เกิดการละกิเลส

จะไม่พยายามละกิเลส

จะไม่ตั้งต้นเพียรเพื่อละกิเลสนั้นเสีย

เขาจึงเป็นผู้มีกิเลสราคะ โทสะ โมหะ

มีจิตเศร้าหมองจนตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ **ไม่มีกิเลส**

แต่ไม่รู้ซัดตามเป็นจริงว่า เราไม่มีกิเลสในภายใน

บุคคลนี้บัณฑิตกล่าวว่า **เป็นคนเลวทราม**

เพราะบุคคลนี้พึงหวังได้ว่า

เขาจะกระทำสิ่งสวยงามไว้ในใจ(มนสิการสุภานิमित)

ก็เพราะกระทำสิ่งสวยงามไว้ในใจนั้นแหละ

ราคะจึงครอบงำจิตได้

เขาจะเป็นผู้มีกิเลสราคะ โทสะ โมหะ

มีจิตเศร้าหมองจนตาย

[พระไตรปิฎกเล่ม ๑๒ “อหังคนสูตร” ข้อ ๕๔ - ๕๕]

คนประเสริฐ

● บุคคลบางคนในโลกนี้ มีกิเลส

แล้วรู้จักติดตามเป็นจริงว่า เรามีกิเลสในภายใน

บุคคลนี้บัณฑิตกล่าวว่าเป็นคนประเสริฐ

เพราะบุคคลนี้พึงหวังได้ว่า

เขาจะทำความพอใจให้เกิดการละกิเลส

จะพยายามละกิเลส

จะตั้งต้นเพียรเพื่อกิเลสเสีย

เขาจะเป็นผู้ไม่มีกิเลสราคะ โทสะ โมหะ

มีจิตไม่เศร้าหมองจนตาย

บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่มีกิเลส

แล้วรู้จักติดตามเป็นจริงว่า เราไม่มีกิเลสในภายใน

บุคคลนี้บัณฑิตกล่าวว่าเป็นคนประเสริฐ

เพราะบุคคลนี้พึงหวังได้ว่า

เขาจะไม่กระทำสิ่งสวยงามไว้ในใจ (อภินิหารสุกนิมิต)

ก็เพราะไม่กระทำสิ่งสวยงามไว้ในใจนั้นแหละ

ราคะจึงครอบงำจิตไม่ได้

เขาจะเป็นผู้ไม่มีกิเลสราคะ โทสะ โมหะ

มีจิตไม่เศร้าหมองจนตาย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๒ “อนึ่งคณสูตร” ข้อ ๕๔-๕๕)

กิเลสเจริญ

● กิเลสทั้งหลายเจริญแก่คนพาล เพราะ...

๑. ประพฤติรังเกียจ สิ่งที่ไม่ควรรังเกียจ
ประพฤตินิรันดร์เกียจ สิ่งที่ไม่ควรรังเกียจ
๒. รับประทานอาหารที่ยังไม่มาถึง
ไม่รับประทานอาหารที่มาถึงแล้ว
๓. สำคัญว่าควร ในสิ่งที่ไม่ควร
สำคัญว่าไม่ควร ในสิ่งที่ควร
๔. สำคัญในความไม่ผิด ว่าเป็นความผิด
สำคัญในความผิด ว่าเป็นความไม่ผิด
๕. สำคัญในอธรรม ว่าเป็นธรรม
สำคัญในธรรม ว่าเป็นอธรรม
๖. สำคัญในสภาพมิใช่วิสัย ว่าเป็นวิสัย
สำคัญในวิสัย ว่าเป็นสภาพมิใช่วิสัย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๘ “เวกุตตริกะ” ข้อ ๙๕๑ - ๙๕๒)

กิเลสที่ไม่เจริญ

● กิเลสทั้งหลายไม่เจริญแก่บัณฑิต เพราะ...

๑. ประพฤติไม่รังเกียจ สิ่งที่ไม่ควรรังเกียจ
ประพฤตรังเกียจ สิ่งไม่ควรรังเกียจ
๒. ไม่รับภาระที่ยังไม่มาถึง
รับภาระที่มาถึงแล้ว
๓. สำคัญว่าไม่ควร ในสิ่งที่ไม่ควร
สำคัญว่าควร ในสิ่งที่ควร
๔. สำคัญในความผิด ว่าเป็นความผิด
สำคัญในความไม่ผิด ว่าเป็นความไม่ผิด
๕. สำคัญในอธรรม ว่าเป็นอธรรม
สำคัญในธรรม ว่าเป็นธรรม
๖. สำคัญในสภาพมิใช่วินัย ว่าเป็นสภาพมิใช่วินัย
สำคัญในวินัย ว่าเป็นวินัย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๘ “เอภุตตริกะ” ข้อ ๙๕๑-๙๕๒)

ไม่ประพฤติพรหมจรรย์

● **กายนี้ของคนพาล(ผู้โง่ในธรรม)**

เมื่อถูกอวิชชา(ความรู้ที่ไม่พำพันทุกข์)ใดหุ้มห่อแล้ว
ทั้งประกอบด้วยตัณหา(ความทะยานอยาก)ใดเกิดขึ้นแล้ว
อวิชชานั้นคนพาลยังละไม่ได้ ตัณหานั้นยังไม่สิ้นไป
ชัณนี้เพราะเหตุไร?

เพราะว่าคนพาลไม่ประพฤติพรหมจรรย์(มรรค ๘)

เพื่อความสิ้นทุกข์โดยถูกต้อง

เหตุนี้ เมื่อตายไป คนพาลย่อมเข้าถึงกาย(เกิดอีก)
เมื่อเขาเข้าถึงกาย จึงชื่อว่า ย่อมไม่พ้นจากชาติ(การเกิด)
ชรา มรณะ โสกะ(ความโศก) ปริเทวะ(ร้องไห้คร่ำครวญ)
ทุกข์ โทมนัส(เสียใจ) และอุปายาส(ดับแต่ใจ)
เขาย่อมไม่พ้นไปจากทุกข์ทั้งปวง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๖ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๕๙)

ประพฤติพรหมจรรย์

● กายนี้ของบัณฑิต (ผู้ฉลาดในธรรม)

เมื่อถูกอวิชา (ความรู้ที่ไม่พหัพัญ) ไต่หุ้มห่อแล้ว
แม้ระกอบด้วยตันทา (ความทะยานอยาก) ไต่เกิดขึ้นแล้ว
อวิชานั้นบัณฑิตละได้แล้ว ตันทานั้นสิ้นไปแล้ว
ข้อนี้เพราะเหตุไร?

เพราะว่าบัณฑิตได้ประพฤติพรหมจรรย์ (มรรค ๘)

เพื่อความสิ้นทุกข์โดยถูกต้อง

เหตุนี้ เมื่อตายไป บัณฑิตย่อมไม่เข้าถึงกาย (ไม่เกิดอีก)
เมื่อเขาไม่เข้าถึงกาย จึงชื่อว่า ย่อมพ้นจากชาติ (การเกิด)
ชรา มรณะ โสกะ (ความโศก) ปริเทวะ (ร้องไห้คร่ำครวญ)
ทุกข์ โทมนัส (เสียใจ) และอุปายาส (คับแค้นใจ)
เขาย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๖ “พาลบัณฑิตสูตร” ข้อ ๕๙)

ฉลิตบุรุษ(คนมีวิชาที่ลึกลับ)

● ฉลิตบุรุษ(คนมีวิชาที่ลึกลับ)เป็นเช่น ?

บุตคตลบางตนในโลภนี้

เป็นผู้มีความเห็นที่ผิด

มีความไต่ร่ตรองที่ผิด

มีการเจรจาที่ผิด

มีการงานที่ผิด

มีการเลี้ยงชีพที่ผิด

มีความพยายามที่ผิด

มีการระลึกที่ผิด

มีความตั้งใจที่ผิด

บุตคตลนี้เรียกว่า **ฉลิตบุรุษ**

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๙ "ฉลิตบุรุษสูตร" ข้อ ๗๑)

สัตบุรุษ (คนสัมมาทิฐิ)

● สัตบุรุษ (คนมีสัมมาทิฐิ) เป็นไฉน ?

บุคคลบางคนในโลกนี้
เป็นผู้มีความเห็นที่ถูกต้อง
มีความไตร่ตรองที่ถูกต้อง
มีการเจรจาที่ถูกต้อง
มีการงานที่ถูกต้อง
มีการเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง
มีความพยายามที่ถูกต้อง
มีการระลึกที่ถูกต้อง
มีความตั้งจิตมั่นที่ถูกต้อง
บุคคลนี้เรียกว่า **สัตบุรุษ**

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๙ “อัสสัมภิวรรคสูตร” ข้อ ๓๒)

ฉลิตบุรุษ(คนพาล)

● **ฉลิตบุรุษ(คนมิชฌาทีฐิ)นั่นแหละ**

เป็นผู้ประกอบด้วยสภาวะของฉลิตบุรุษ

เป็นผู้ภักดีต่อฉลิตบุรุษ

เป็นผู้มีความคิดอย่างฉลิตบุรุษ

เป็นผู้มีความรู้่างฉลิตบุรุษ

เป็นผู้มีถ้อยคำอย่างฉลิตบุรุษ

เป็นผู้มีการงานอย่างฉลิตบุรุษ

เป็นผู้มีความเห็นอย่างฉลิตบุรุษ

เป็นผู้ให้ทานอย่างฉลิตบุรุษ

เมื่อเขาตายไป

ย่อมบังเกิดในคติ(ที่เกิด)ของฉลิตบุรุษ

คือ **นรก(เร่าร้อนใจ)**

หรือ **สัตว์ดิรัจฉาน(มีตมัวโง่เขลา)**

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้ประกอบด้วยสภาวะของฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

เป็นผู้ไม่มีศรัทธา(เชื่อมั่นในความดี)

ไม่มีหิริ(ละอายต่อการทำผิด)

ไม่มีโอตตัปปะ(เกรงกลัวต่อการทำผิด)

สัตบุรุษ (บัณฑิต)

● สัตบุรุษ (คนมีสัมมาทิฐิ) นั้นแหละ

เป็นผู้ประกอบด้วยสภาวะของสัตบุรุษ

เป็นผู้รักกตต่อสัตบุรุษ

เป็นผู้มีความคิดอย่างสัตบุรุษ

เป็นผู้มีความรู้อย่างสัตบุรุษ

เป็นผู้มีถ้อยคำอย่างสัตบุรุษ

เป็นผู้มีกรงานอย่างสัตบุรุษ

เป็นผู้มีความเห็นอย่างสัตบุรุษ

เป็นผู้ให้ทานอย่างสัตบุรุษ

เมื่อเขาตายไป

ย่อมบังเกิดในคติ (ที่เกิด) ของสัตบุรุษ

คือ เทวดา (จิตใจสูง)

หรือ เป็นมนุษย์ (จิตใจประเสริฐ)

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้ประกอบด้วยสภาวะของสัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

เป็นผู้มีศรัทธา (เชื่อมั่นในความดี)

มีหิริ (ละอายต่อการทำผิด)

มีโอตตัมปะ (เกรงกลัวต่อการทำผิด)

(ต่อผังบัณฑิต)

มีสุตะ(ศึกษาพึงธรรม)น้อย

เกียจคร้าน มีสติหลงลืม มีปัญญาทราวม(อกุศล)

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้รักดีต่อฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

คบสมณพราหมณ์ชนิดที่.....

ไม่มีศรัทธาเป็นมิตร เป็นสหาย

ไม่มีทรีเป็นมิตร เป็นสหาย

ไม่มีโศตตปปะเป็นมิตร เป็นสหาย

มีสุตะน้อยเป็นมิตร เป็นสหาย

เกียจคร้านเป็นมิตร เป็นสหาย

มีสติหลงลืมเป็นมิตร เป็นสหาย

มีปัญญาทราวมเป็นมิตร เป็นสหาย

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้มีความคิดอย่างไรต่อฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

ย่อมคิดเบียดเบียนตนเองบ้าง

คิดเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง

คิดเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นบ้าง

มีคู่ตะ(ศึกษาพึงธรรม)มาก

ขยันหมั่นเพียร มีสติตั้งมั่น มีปัญญางาม(กุศล)

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้รักกตต่อสัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

คบสมณพราหมณ์ชนิดที่...

มีศรัทธาเป็นมิตร เป็นสหาย

มีหิริเป็นมิตร เป็นสหาย

มีโอตตปปะเป็นมิตร เป็นสหาย

มีคู่ตะมากเป็นมิตร เป็นสหาย

ขยันหมั่นเพียรเป็นมิตร เป็นสหาย

มีสติตั้งมั่นเป็นมิตร เป็นสหาย

มีปัญญางามเป็นมิตร เป็นสหาย

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้มีความคิดอย่างไร สัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

ย่อมไม่คิดเบียดเบียนตนเอง

ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น

ไม่คิดเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น

(ต่อฝั่งบัณฑิต)

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้มีความรู้อย่างฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

ย่อมรู้ไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง

รู้ไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง

รู้ไปเพื่อเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นบ้าง

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้มีภัยคำอย่างฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

เป็นผู้มักพูดเท็จ พูดส่อเสียด

พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้มีภาระงานอย่างฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

มักเป็นผู้ทำชีวิตสัตว์ให้ตายไป

มักลักเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้

มักประพฤตินิโคตใน काम

(ต่อฝั่งคนพาล)

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้มีความรู้ด้อย่างสัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

ย่อมไม่รู้ไปเพื่อเบียดเบียนตนเอง

ไม่รู้ไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น

ไม่รู้ไปเพื่อเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้มีถ้อยคำด้อย่างสัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

เป็นผู้งดเว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด

พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้มีกรรงานด้อย่างสัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

เป็นผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์

ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้

ไม่ประพฤตินิन्दในกาม

(ต่อฝังบัณฑิต)

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้มีความเห็นอย่างฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

เป็นผู้มีความเห็นอย่างนี้ว่า

ทานที่ให้แล้ว ไม่มีผล

อภัย(เช่นไหว้)ที่บูชาแล้ว ไม่มีผล

สังเวชที่บวงสรวงแล้ว ไม่มีผล

ผลวิบากของกรรมที่ทำความชั่วแล้ว ไม่มี

โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี

มารดาไม่มี บิดาไม่มี

สัตว์ที่เป็นอุปปาติกะ[สัตว์ที่เกิดดับทางจิตใจ]ไม่มี

สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ดำเนินญูกตอง ปฏิบัติญูกตอง

ซึ่งประกาศโลกนี้ โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง

เพราะรู้ยิ่งด้วยตนเองในโลกนี้ ไม่มี

● **ฉลิตบุรุษนั้น**

เป็นผู้ให้ทานอย่างฉลิตบุรุษอย่างไร ?

คือ ฉลิตบุรุษในโลกนี้

ยอมให้ทานโดยไม่เคารพ

ให้ทานไม่ใช่ด้วยมีชของตน

ทำความไม่ถ่อมให้ทาน

ให้ทานอย่างไม่เข้าใจ

เป็นผู้มีความเห็นว่า ไร้ผลในทาน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “จูฬปุณณมสูตร” ข้อ ๑๓๓ - ๑๔๑)

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้มีความเห็นอย่างไร สัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

เป็นผู้มีความเห็นอย่างนี้ว่า

ทานที่ให้แล้ว มีผล

ยัญ(เช่นไหว้)ที่บูชาแล้ว มีผล

สังเวชที่บวงสรวงแล้ว มีผล

ผลวิบากของกรรมที่ทำดีทำชั่ว มีอยู่

โลกนี้มี โลกหน้ามี

มารตามี บิตามี

สัตว์ที่เป็นอุปปาติกะ(สัตว์ที่เกิดดับทางจิตใจ)มี

สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ดำเนินถูกตรง ปฏิบัติถูกตรง

ซึ่งประกาศโลกนี้ โลกหน้าให้แจ่มแจ้ง

เพราะรู้อย่างด้วยตนเองในโลกนี้ มีอยู่

● สัตบุรุษนั้น

เป็นผู้ให้ทานอย่างไร สัตบุรุษอย่างไร ?

คือ สัตบุรุษในโลกนี้

ย่อมให้ทานโดยเคารพ

ให้ทานด้วยมือของตน

ทำความอ่อนน้อมให้ทาน

ให้ทานอย่างบริสุทธิ์

เป็นผู้มีความเห็นว่า มีผล จึงให้ทาน

อจหญลัฒยงตุหฆุญญาคติ

- น้ค มีอญูในท้ชองอมนุชย (คนชั้ว)
ผู้คนยอฆอตได้ต้มน้คั้น ฉนไต
คนชั้ว ได้ทริฬยมาแล้จ
ตนเองยอฆอไมใช้สอยให้ทาน ฉนนั้น
ส่จวญญชน (ผู้รู้ฉฉิฉรู้ลูก) ผู้มีปญญา
ได้ทริฬยมาแล้จยอฆอใช้สอยท้คจ
อจหญลัฒยงตุหฆุญญาคติ ไม่ลुकติเตียน
ยอฆอเข้าถึงแดนสวรสค (สภาวะสุช)
(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “ปฐมาปุตตกคคตส” ชัอ ๓๘๘)

กลวิยาภจน

● บุคคลไม่ให้ทานก็ด้วยเหตุ ๒ อย่าง

คือ ๑. ตระหนี่ ๒. ประมาท

บดินชิตผู้รู้แจ้งต้องการบุญจึงให้ทาน

ส่วนคนตระหนี่ก็กลัวภจน

ยอมไม่ให้อะไรๆ แก่ใครเลย

ความกลัวจนนั้นแหละ เป็นภัยแก่ผู้ไม่ให้

กลัวอดข้าว กลัวอดน้ำ

ความกลัวเหล่านี้แหละ

จะเบียดเบียนคนพาลทั้งโลกนี้และโลกหน้า

ดังนั้นบดินชิตจึงครอบงำความมัวหมอง

กำจัดความตระหนี่แล้ว พึ่งให้ทานเถิด

เพราะบุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “พินาสโกสิยชาดก” ข้อ ๑๔๔๔)

ทำตามได้แสนยาก

- พวกรคนพาลเมื่อจะให้ทาน ให้ได้ยาก
พวกรคนพาลเมื่อจะทำกุศลธรรม ทำได้ยาก
อสัตบุรุษ (คนพาลมีจนาขีริ)
จึงไม่ทำตามธรรมของสัตบุรุษซึ่งทำตามได้แสนยาก
เพราะฉะนั้น การไปจากโลกนี้
ของสัตบุรุษและอสัตบุรุษจึงต่างกัน
พวกรอสัตบุรุษยอมไปสู่นรก (เร่าร้อนใจ)
พวกรสัตบุรุษยอมไปสู่สวรรค์ (สุขสงบใจ)
(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “มัจฉริยสูตร” ข้อ ๙๐)

พร่อง - เต็ม

- สายน้ำน้อยจากห้วย ย่อมไหลเสียงดัง
สายน้ำใหญ่จากห้วงน้ำ ย่อมไหลเสียง
สิ่งใดพร่อง สิ่งนั้นย่อมดัง
สิ่งใดเต็ม สิ่งนั้นย่อมสงบ

*คนพาลเปรียบเสมือนหม้อน้ำที่มีน้ำครึ่งเดียว
บัณฑิตเปรียบเสมือนห้วงน้ำที่เต็ม*

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “นาลกสูตร” ข้อ ๑๘๘)

ธรรมที่ไกลเกินแสนไกล

● พระพุทธองค์ตรัสว่า

นี่เป็นสิ่งทีไกลเกินแสนไกล ๔ ประการ

๑. ฟ้ากับดิน

๒. ฝั่งมหาสมุทรนี้ กับ ฝั่งมหาสมุทรโน้น

๓. ดวงอาทิตย์ยามขึ้น กับ ดวงอาทิตย์ยามตก

๔. **ธรรมของอัสติบุตรุษ(คนที่มีสัมมาทิฐิ)** กับ

ธรรมของออสติบุตรุษ(คนที่มีมิจฉาทิฐิ)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “สุวิฑูรสูตร” ข้อ ๔๗)

ชิตแยังกับชาวโลก

● การคิดเห็นของอริยบุคคล (บุคคลผู้ใจสูงประเสริฐ)

ย้อมชิตแยังกับชาวโลกที่ัฒน

ชาวโลกกล่าวลิ่งไต่ว่า เป็นสุข

อริยบุคคลกล่าวลิ่งนั้นว่า เป็นทุกข์

ชาวโลกกล่าวลิ่งไต่ว่า เป็นทุกข์

อริยบุคคลรู้แยังลิ่งนั้นว่า เป็นสุข

จงเห็นธรรมที่รู้ไต่ยาก

เพราะคนพาลผู้หลงไม่รู้แยังในนิพพานนี้

ความมิตมีแยังผู้ถูกนิเวรณ(กิเลสกับจิตไม่ไต่) คุมหน่อไต่

เหมือนความมิตมนย้อมมีแยังผู้ตาบอด ฉะนั้น

นิพพานมีแยัง สัตบุรุษ (คนที่สมมาทิจิ)

เหมือนแสงสว่างย้อมมีแยังผู้ตาดี ฉะนั้น

ชนที่ัฒนหลายผู้แสวงหา ไต่ฉลาดในธรรม

ย้อมไม่รู้แยังนิพพานอันมีในที่ไต่

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๘ “ปคคัยหสูตร” ช้ ๒๑๗)

ผู้ไม่ติดกามคุณ ๕

● **ปุถุชนเป็นผู้ติดใจแล้วในอุปธิ (กิเลส) ที่ทั้งหลาย**

คือ ติดใจในรูปที่ตนเห็นแล้ว

ติดใจในเสียงที่ตนได้ฟังแล้ว

ติดใจในกลิ่นและรสที่ตนได้กระทบแล้ว

ติดใจในอารมณ์สัมผัสที่ตนรู้แล้ว

ท่านจงกำจัดความพอใจในกามคุณ ๕ นี้

บุคคลใดไม่ติดอยู่ในกามคุณ ๕ ได้

เป็นผู้ไม่หวั่นไหวในกามคุณ ๕

บัณฑิตทั้งหลายเรียกบุคคลนั้นว่า

เป็นมุนี (ผู้มีปัญญาแจ่มแจ้ง)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “อริยสุต” ข้อ ๗๓๑)

ล้วนต้องตาย

● คนเหล่าใด ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่
ข้อพาลข้อบัณฑิต ทั้งมั่งมีทั้งขัดสน
ล้วนมีความตายเป็นเบื้องต้น
ดูจกษณะดินที่นายช่างหม้อกระทำแล้ว
ทั้งเล็กทั้งใหญ่ ทั้งสูงทั้งดียว ทุกชนิด
มีความแตกเป็นที่สุด ฉะนั้นใด
ชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย ก็ฉนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๐ “มหาปรินิพพานสูตร” ข้อ ๑๐๘)

ร่ำไห้ไร้ประโยชน์

● *พวงท่่านร้องไห้ถึงคนท่ิตายไปแล้ว
 ท่่าไม้ไม่ร้องไห้ถึงคนท่ิจะตายข้่างเล้า*
 เพระะลัถวิ์โลกท่ิมชีวิ์ตออยู่
 ลัถวต้องละท่ิงชีวิ์ตไปท่ิงลัถ
 ไม่ว่าจะเป็ฉนทเวทดา (คนท่ิจิตใจสูง)
 มนุษย (คนท่ิจิตใจประเสธิฐ)
 ลัถวิ์ ๔ เท้า นก หรือ ฐ
 ต่่างไม่อาจยัฉนในร่่างกายนี้ไฉ
 ถึงแม้จะยัฉนตัยัฉนในกายนี้
 ก็ต้องละท่ิงชีวิ์ตไปท่ิงนั้น
 สุกและทุกชั้ที่ต่าเนฉนไปฉนหมุ่มมนุษย์
 เป็ฉนของแปรฉน ไม่ม่ฉนคองยัฉน
การร่ำไห้คร่ำครวญฉนไม่เป็ฉนประโยชน์เลย
ท่่าไม้ต้องเอากองทุกชั้มาท่วมทัฉนด้วยเล้า
 ออย่างเป็ฉนเช่นฉนกลองสุรา ฉนกลองการพฉน
 ชั้เป็ฉนเขลา (คนไฉ่เขลา) ไม่ฉนลาฉนในธรรม
 ไม่ท่่าความเจริฉน ไม่ชัฉนหมัฉนเพ็ฉน
แล้วกลัฉนเข้าใจฉนทิตว่า เป็ฉนเขลาไป

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “มตโรหณชาดก” ชั้ ๕๖๖)

สมบัติกับวิบัติ

- ร่างกายนี้ย่อมมีสมบัติ (ความสมบูรณ์)
กับวิบัติ (ความเสียหาย) เป็นคู่กัน
มีความเป็นไปต่างกันเป็นธรรมชาติ
บุุคคลคนพาลยึดถือร่างกายนี้ว่า เป็นของเรา
ย่อมทำการเวียนว่ายตายเกิดอันน่ากลัวให้บังเกิดความ
บุุคคลนั้นย่อมถือเอาการเกิดในภพใหม่อีก
ส่วนกุลบุตรผู้เป็นบัณฑิต
ละการยึดถือร่างกายนี้ที่ฉาบทาด้วยคุณ
ตั้งผู้ต้องการความสุขอยากมีชีวิตอยู่
ละห่างหลักหนีไปจากอสรพิษ ฉะนั้น
กุลบุตรนั้นละอวิชชา (ความไม่รู้กิเลส)
อันเป็นรากเหง้าแห่งการเกิดภพ
แล้วเป็นผู้ไม่มีอาสวะ (กิเลสที่หมักหมมในสันดาน)
จะประณีตพิพพาน (ดับกิเลสสิ้นเกลี้ยงยังไม่เกิดภพใหม่อีก)
(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “กัปปเสรคคาถา” ข้อ ๑๗๔)

ปัญญาดีกว่าทรัพย์

- บุคคลจะได้อายุยืนเพราะทรัพย์ก็หาไม่
จะไม่แก่เพราะทรัพย์ก็หาไม่
นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่
ชีวิตเป็นของน้อย ไม่ยั่งยิบ
มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา
ทั้งคนมั่งมี ทั้งคนยากจน
ย่อมต้องประสบเหมือนกัน
ทั้งคนพาล ทั้งอัปมโนคติ
ก็ต้องประสบเหมือนกันทั้งนั้น
แต่คนพาลถูกอารมณ์ไม่พอใจเบียดเบียน
ย่อมอยู่เป็นทุกข์เพราะความพาล
ส่วนนักปราชญ์ถูกอารมณ์ไม่พอใจเบียดเบียนแล้ว
ย่อมไม่หวั่นไหว
ดังนั้นปัญญาจึงประเสริฐกว่าทรัพย์
เพราะปัญญาเป็นเหตุให้บรรลุนิพพาน
ซึ่งคนพาลไม่ปรารถนาจะบรรลุ
พากันทำชั่วต่างๆอยู่เพราะความหลง
ต้องเวียนตายเวียนเกิดอยู่ร่ำไป
หรือแม้คนที่มปัญญาน้อย
เมื่อเชื่อถือการกระทำของผู้นั้น
ก็ต้องเวียนตายเวียนเกิดอยู่ร่ำไปเหมือนกัน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “รัฐฐุปาลเถรคาถา” ข้อ ๑๘๘)

โง่มียศ กับ ฉลาดจน

- **คนพาล (โง่ในธรรม) แต่มียศ
บัณฑิต (ฉลาดในธรรม) แต่ไร้ทรัพย์
นักปราชญ์กล่าวว่าคนไหนประเสริฐกว่า ?**

คนพาลกระทำการกรรมชั่วซ้ำแล้ว

ก็ยิ่งสำคัญว่า สิ่งนี้เท่านั้นประเสริฐ

เห็นแต่เพียงโลกนี้ ไม่เห็นโลกหน้า

ต้องได้รับเคราะห์ร้ายในโลกทั้งสอง

ฉะนั้นคนมีปัญหาเท่านั้นประเสริฐ

คนโง่ถึงมียศจะประเสริฐอะไร

คนพาลได้รับความสุขแล้วย่อมนมัวเมา

ได้รับความทุกข์แล้วย่อมาถึงความหลง

สุขทุกข์ที่จรมากระทบแล้ว ย่อมหวั่นไหว

ดูจปลาตั้งนอนอยู่ในที่ร้อน

ฉะนั้นคนมีปัญหาเท่านั้นประเสริฐ

คนโง่ถึงมียศจะประเสริฐอะไร

(ต่อ)

คนพาลถึงจะมีกำลังก็ทำประโยชน์ไม่สำเร็จ

มักได้ทรัพย์สินมาด้วยการกระทำอันร้ายแรง

ย่อมโดนจุดคร่ำคร่าครวญสู่บรณในร้ายกาจ

ฉะนั้นคนมีปัญญาเท่านั้นประเสริฐ

คนโง่ถึงมียศจะประเสริฐอะไร

คนพาลย่อมกล่าวมุสา

เพราะเหตุแห่งตนหรือบุคคลอื่น

จึงถูกนิินทา (ติลปหลิต) ท่ามกลางบริษัท

แม้ภายหลังย่อมไปสู่ทุกคติ (ทางไปชั่ว)

ฉะนั้นคนมีปัญญาเท่านั้นประเสริฐ

คนโง่ถึงมียศจะประเสริฐอะไร

บัณฑิตมีปัญญาตั้งแต่นิติน

ย่อมไม่กล่าวคำเหลวไหล

เพราะเหตุแห่งตนหรือแม้คนอื่น

มหาชนจึงบูชาในท่ามกลางที่ประชุม

แม้ภายหลังเขาจะไปสู่สุคติ (ทางไปดี)

ฉะนั้นคนมีปัญญาเท่านั้นประเสริฐ

คนโง่ถึงมียศจะประเสริฐอะไร

**ทรัพย์สินที่ตกคนพาลผู้ไม่จัดแจงการงาน
เพราะไม่มีความคิด มีแต่ปัญญาทราวม
เหมือนงูเล่ทั้งคราบเก่าไป
ฉะนั้นคนมีปัญญาเท่านั้นประเสริฐ
คนโง่ถึงมียศจะประเสริฐอะไร**

คนโง่ถึงมียศก็เป็นทาสของคนมีปัญญา
เมื่อกิจการต่างๆเกิดขึ้น
**คนฉลาดย่อมจัดแจงกิจอันละเอียดได้
แต่คนโง่ย่อมถึงความงงงวยในกิจนั้น
ฉะนั้นคนมีปัญญาเท่านั้นประเสริฐ
คนโง่ถึงมียศจะประเสริฐอะไร**

แท้จริง ปัญญาเท่านั้นที่สัตบุรุษสรรเสริญ
ทรัพย์สินเป็นที่ต้องการของคนโง่
เพราะมนุษย์ทั้งหลายยินดีในทรัพย์สิน
แต่ความรู้ของท่านผู้รู้ทั้งหลาย
ใครๆก็ซึ้ง(กิเลส)เอาไปไม่ได้
**คนมีปัญญาจึงประเสริฐกว่าคนมีทรัพย์สิน
ไม่ว่าในกาลไหนๆ**

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สิริมณฑชาดก” ข้อ ๒๐๘๗)

อะไรประเสริฐกว่า ?

- คนไม่มืคความรູ แต่มืยศ
กับคนมืคความรູ แต่ไม่มืยศ
คนมืคความรູแต่ไม่มืยศประเสริฐกว่า
คนไม่มืคความรູแต่มืยศจะประเสริฐอะไร

การสรสเสริฐจากคนพาล

กับการตืเตียนจากนัภปราชนั

การตืเตียนจากนัภปราชนัประเสริฐกว่า

การสรสเสริฐจากคนพาลจะประเสริฐอะไร

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “โคชัตตเถรคาถา” ชัฒ ๑๘๒)

ไม่ว่าประมาทเป็นทรัพย์สิน

● **พวคนพาส** ผู้มีปัญญาธรรม

ย่อมกระทำตามความประมาท

ส่วน **นภีปราชญ์** (บัณฑิตผู้มีปัญญา)

ย่อมรักษาความไม่ประมาท

เสมือนรักษาทรัพย์สินประเสริฐไว้

ฉะนั้นผู้ใดก็อย่ากระทำความประมาทเลย

อย่าสนิทสนมอยู่ด้วยอำนาจความยินดีในกาม

เพราะผู้ใดหากไม่ประมาทแล้วเพ่งพินิจอยู่

ย่อมได้บรรลุปรมสุข (นิพพาน)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “ลัทธิศาสตร์” ข้อ ๑๑๔)

กรรมเป็นที่หมาย

● ผู้ฉลาดในลักษณะเป็นอย่างไร ?

ในธรรมวินัยนี้ผู้ฉลาดในลักษณะคือ
ย่อมรู้ชัดตามเป็นจริงว่า

คนพาลมีกรรม(ชั่ว)เป็นที่หมาย

บัณฑิตมีกรรม(ดี)เป็นที่หมาย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๒ “มหาโคปาลสูตร” ข้อ ๓๘๗)

เป็นศัตรูกับตัวเอง

● คนพาลผู้มีปัญญาธรรม

ย่อมประพฤติตนเป็นศัตรูกับตัวเอง

ย่อมทำกรรมลามก (หยาบช้ำเลวธรรม) ที่ให้ผลเผ็ดร้อน

ย่อมเดือดร้อนภายหลัง

มีหน้าองต๋อยน้ำตาร้องไห้อยู่

ได้รับผลแห่งกรรมใด

กรรมที่ทำแล้วนั้นเป็นกรรมไม่ดีเลย

แต่ถ้าบุคคลทำกรรมใดแล้ว

ไม่มีความเดือดร้อนภายหลัง

มีจิตใจแช่มชื่นเบิกบานอยู่

ได้รับผลแห่งกรรมใด

กรรมที่ทำแล้วนั้นเป็นกรรมดี

ฉะนั้นบุคคลรู้กรรมใดว่าเป็นประโยชน์แก่ตน

ควรรีบลงมือกระทำการนั้นทันที

อย่าพยายามเป็นนักปราษฎ์เจ้าความคิด

ด้วยความคิดอย่างพ้อคำเกวียน

ที่ละทิ้งหนทางสายใหญ่อันราบเรียบสม่าเสมอ

หันไปใช้หนทางที่ขรุขระ

จนเวลาเกวียนหักสะบั้น ชบเขาอยู่ ฉันทใด

บุคคลละทิ้งธรรม หันไปประพฤติตามอธรรม ก็ฉันทนั้น

เป็นคนเขลาเบาปัญญา

ดำเนินไปสู่ทางแห่งความตาย ชบเขาอยู่

เหมือนพ้อคำเกวียนมีเวลาเกวียนหักแล้ว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “เขมสูตร” ข้อ ๒๘๑)

รองเท้าที่ทำไม่ดี

● รองเท้าที่ซื้อมาสวม

เพื่อประโยชน์จะให้สบายเท้า
กลับนำเอาความทุกข์มาให้
รองเท้านั้นถูกแดดเผาบ้าง
ถูกพื้นเท้าครูดสีบ้าง
ก็กลับกัดเท้าของผู้นั้นชั้นน้แหละ ฉันใด
ผู้ใดเกิดในตระกูลธรรมไม่ใช่ *อารยชน* (คนเจริญแล้ว)
เรียนวิชาและศิลปะจากสำนักอาจารย์ได้แล้ว
ผู้นั้นกลับมาตนเองด้วยศิลปะที่เรียนมา ฉันนั้น
บุคคลนั้นบัณฑิตเรียกว่า อนารยชน (คนไม่เจริญ)
เปรียบเสมือนรองเท้าที่ทำไม่ดี ฉะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “อุปาหนชาดก” ข้อ ๓๑๑)

ข้าเป็นที่สุด

● **สาวกผู้เป็นคฤหัสถ์ไม่ควรดื่มน้ำเมา**

ควรชอบใจในธรรมนี้

และไม่ควรชักชวนผู้อื่นดื่มน้ำเมา

ไม่ควรอนุญาตให้ผู้อื่นดื่มน้ำเมา

เพราะทราบชัดดีแล้วว่า

การดื่มน้ำเมานั้น มีความข้าเป็นที่สุด

ก็เพราะความเมานี้แหละ

ทำให้คนพาลกระทำบาปเสียเอง

และชักชวนผู้ประมาทแล้วให้กระทำบาป

ฉะนั้น **สาวก** ควรละเว้นความเมา ความข้า

และความหลงที่ **คนพาล** อยากรได้ดื่ม

อันเป็นบ่อเกิดแห่งบาปทั้งหลายน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “ธมมิกสูตร” ข้อ ๓๓๑)

ละเมถุน

● ความยากลำบากของผู้อยู่เสขเมถุนมีอยู่

เพราะผู้ใดเสขเมถุน

ย่อมลืมนแม่คำล้องสอน ย่อมปฏิบัติผิด

การปฏิบัตินี้เป็นกิจอันเลวของผู้นั้น

ผู้ใดประะพฤติ(พรหมจรรย)อยู่ผู้เดียวในกาลก่อน

แล้วต่อมาเสขเมถุนในภายหลัง

บัณฑิตทั้งหลายกล่าวถึงผู้นั้นว่า

เป็นคนกิเลสหนาในโลก

เสมือนยวดยานที่แล่นไปไกลหัว ณะนั้น

ยศและเกียรติของเขาในกาลก่อน ย่อมเสื่อม

ผู้ใดเห็นโทษภัยแม่ขึ้นแล้ว

ควรศึกษาไตรสิกขา(ศีล-สมาธิ-ปัญญา)

เพื่อละการเสขเมถุน

เพราะหากไม่ละการเสขเมถุนแล้ว

ผู้นั้นย่อมถูกราคคิดไปในกามครอบงำ

ต้องชบเขาอยู่ เหมือนคนกำพริ้ง ณะนั้น

ได้ยินเสียงคนตำหนิตเตียนแล้ว

ย่อมเป็นผู้เก้อเขินอับอาย

อีกอย่างถ้าผู้ใดถูกกล่าวตักเตือนแล้ว

ยังกระทำกายทุจริต(เสขเมถุน)อยู่

ผู้นั้นแหละจะเป็นผู้มีเครื่องผูกใหญ่(ติดกาม)

ย่อมถือเอาโทษด้วยการกล่าวโทษ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “ติสสเมตเตยยสุตฺต” ข้อ ๔๑๔)

ควรทำกับไม่ควรทำ

● *เหตุ ๔ ประการนี้ควรทำกับไม่ควรทำ*

๑. มีเหตุให้ทำสิ่งที่ไม่พอใจ

หากทำเข้าแล้วจะเป็นไปเพื่อความฉิบหาย

บัณฑิต ย่อมรู้ความสำคัญว่า

ไม่ควรทำเหตุนั้น

เพราะทั้งเป็นสิ่งที่ไม่พอใจ

ทั้งเป็นไปเพื่อความฉิบหาย

๒. มีเหตุให้ทำสิ่งที่ไม่พอใจ

แต่ทำเข้าแล้วจะเป็นไปเพื่อประโยชน์

คนพาล เอาใจใส่ตั้งนี้ว่า

ต้องทำในสิ่งที่ไม่พอใจ

ตั้งนั้นเขาจึงไม่ทำเหตุนั้น

เขาย่อมเป็นไปเพื่อความฉิบหาย

ส่วน **บัณฑิต** เอาใจใส่ตั้งนี้ว่า

แม้ทำสิ่งที่ไม่พอใจก็จริง

แต่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์

ตั้งนั้นเขาจึงทำเหตุนั้น

๓. มีเหตุให้ทำสิ่งทีพอใจ

แต่ทำเข้าแล้วจะเป็นไปเพื่อความฉิบหาย

คณพาล เอาใจใส่ตั้งนี้ว่า

ได้ทำในสิ่งทีพอใจ

แม้จะเป็นไปเพื่อความฉิบหาย

เขาย่อมทำเหตุนั้น

ส่วน **บิณทิต** เอาใจใส่ตั้งนี้ว่า

แม้ได้ทำสิ่งทีพอใจ

แต่จะเป็นไปเพื่อความฉิบหาย

ตั้งนั้นเขาจึงไม่ทำเหตุนั้น

เขาย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์

๔. มีเหตุให้ทำสิ่งทีพอใจ

หากทำเข้าแล้วจะเป็นไปเพื่อประโยชน์

บิณทิต ย่อมรู้ความสำคัญว่า

ควรทำเหตุนั้น

เพราะทั้งเป็นสิ่งทีพอใจ

ทั้งเป็นไปเพื่อประโยชน์

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “ฐานสูตร” ข้อ ๑๑๕)

เป็นพาลแท้

- ผู้ใด *เป็นพาล* แล้วสำคัญความที่ตน *เป็นพาล* ได้
ด้วยเหตุนี้ ผู้ขึ้นยัง *เป็นบดินทิต* ได้บ้าง
ส่วนผู้ใด *เป็นพาล* แต่สำคัญตนว่า *เป็นบดินทิต*
ผู้ขึ้นแหละ *เป็นพาลแท้*
คนพาล เข้าไปนั่งใกล้ *บดินทิต* แมตตลอดชีวิต
ก็ไม่รู้แจ้งธรรม เหมือนทัพพีไม่รู้รสแกง
แต่ *วิญญูชน* เข้าไปนั่งใกล้ *บดินทิต* แม้ครั้งหนึ่ง
ย่อมรู้ธรรมได้ฉับพลัน เหมือนลิ้นรู้รสแกง
(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถาธรรมบท พาลวรรคที่ ๕” ข้อ ๑๕)

ทำคนพาลให้เป็นบัณฑิต

● การเห็นสัตบุรุษ (คนที่มีสัมมาทิฐิ) ที่ทั้งหลาย

ผู้ซึ่งเพียบพร้อมด้วยคุณแห่งศีล

ย่อมทำประโยชน์ให้สำเร็จ

เป็นเหตุให้ตัดความสงสัยเสียได้

ทำความรู้ให้เจริญงอกงาม

เพราะสัตบุรุษทั้งหลาย

ย่อมกระทำคนพาลให้เป็นบัณฑิตได้

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “สุตสารทเลศคาลา” ข้อ ๒๑๒)

อุดมมงคล

● การไม่คบ *คนพาล*

การคบ *บัณฑิต*

การบูชาบุคคลที่ควรบูชา

นี้เป็น *อุดมมงคล*

(ความดีความเจริญอันสูงสุด)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “มงคลสูตร” ข้อ ๖)

คบพาล / คบปราชญ์

● **บุคคลจะเป็นผู้มีความสุขได้เป็นนิตย์**

เพราะการไม่เห็นคนพาลที่ต่อหลาย

ด้วยว่าผู้เที่ยวสมาคมกับคนพาล

ย่อมเศร้าโศกลี้ภัยกาลนาน

การอยู่ร่วมกับคนพาลเป็นทุกข์ตลอดไป

เหมือนการอยู่ร่วมกับศัตรู

ส่วนการอยู่ร่วมกับนักปราชญ์มีแต่เป็นสุข

เหมือนสมาคมอยู่ร่วมกับญาติ

ฉะนั้นพึงคบ **ผู้เป็นนักปราชญ์**

มีปัญญา **เป็นพหูสูตร (ผู้ศึกษารู้อย่างมาก)**

มีปกติเอาธุระ มีวัตร (ข้อปฏิบัติ)

เป็นพระอรหันต์ (ผู้มีใจสูงประเสริฐ)

เป็นสัปบุรุษ (คนมีความเห็นที่ถูกต้อง)

คบผู้มีปัญญาดีเช่นนี้

เหมือนดวงจันทร์คบทางแห่งดาวนักษัตร ฉะนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “คาถารวมมบท สุตวรรคที่๑๕” ข้อ ๒๕)

คบใครเป็นเช่นนั้น

● เป็น *สัตบุรุษ* (คนมีสัมมาทิฐิ) ก็ตาม
เป็น *อสัตบุรุษ* (คนมีความเห็นผิด) ก็ตาม
มีศีลก็ตาม ไม่มีศีลก็ตาม
บุคคลคบหาคนเช่นใด
ย่อมเป็นไปตามอำนาจของคนเช่นนั้น
หากคบหากคนเช่นใดเป็นมิตร
ก็ย่อมเป็นเช่นคนนั้น
เพราะการอยู่ร่วมกันเป็นเช่นนั้น
อาจารย์ที่แปดเปื้อนสอนลูกศิษย์
ย่อมทำให้ลูกศิษย์แปดเปื้อนไปด้วย
หรือลูกศิษย์ที่แปดเปื้อน
ย่อมพาให้อาจารย์แปดเปื้อนได้
แล้วยังพาให้อาจารย์อื่นแปดเปื้อนอีก
เหมือนลูกศรที่เปื้อนยาพิษ
ย่อมทำแสงลูกศรให้เปื้อนพิษด้วย
ฉะนั้นกษัตริย์จึงไม่มีมิตรชั่วเลย
เพราะกลัวการแปดเปื้อนไปด้วยบาป

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “สัตตนิคคัมพชาดก” ข้อ ๒๑๕๒)

ใช้เพื่อนหรือไม่ใช่

- คนที่ไม่มี ความละเอียดอ่อนต่อการทำผิด
จึงเกิดความละเอียดอ่อนต่อการทำผิด
แล้วกล่าวอยู่ว่า เธอเป็นเพื่อนท่าน
แต่ไม่เอื้อเพื่อช่วยงานของเพื่อนเลย
ซึ่งรู้เถิดว่า **นั่นไม่ใช่เพื่อนของเรา**
แม้เพื่อนคนใดพูดจาจนารัก
แต่ไม่ทำประโยชน์ให้มิตรเลย
บัณฑิต ย่อมกำหนดรู้ผู้ขึ้นใจว่า
ไม่ทำตามคำพูด
ส่วนเพื่อนที่หวังความแตกแยกกับ
ระมัดระวังคอยหาแต่ความผิดเท่านั้น
เพื่อนคนนั้นไม่ควรคบหา
แต่หากเป็นเพื่อนที่วางใจได้
ราวกับเป็นลูกที่เกิดจากอก
ถึงใครจะกล่าวเหตุตั้งร้อยตั้งพัน
ก็ทำให้แตกแยกกันไม่ได้
เพื่อนคนนั้นแหละควรคบหา
(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๕ “นริสสูตร” ข้อ ๓๑๖)

ไธสหาย

● ถักบคคคไธสหายร่วมทางจร

ที่มปีญญารักษาทวเป็นนภปราชน์(บดินชิต)

มปีกตให้สำเร็จประโยชน์อยู่

สามารถค้มนันตรายทังปวงได้

ขึงช้นชม มปีสตีเท่ยวไปกบสหายน้น

แต่ถ้าไมไธสหายเช่นน้น

ขึงเป็นผูเดียวเท่ยวไปไมทำบาป

เขมือนพระราชาทรงสละราชสมบตี

แล้วทรงประพฤติอยู่ผูเดียว

เขมือนช้างมาตังคะ(ช้างพลาย)ละทังโขลง

แล้วมปีความขวนขวายน้อยในป่า ฉะน้น

การเท่ยวไปผูเดียวประเสริฐกว่า

เขระไมมปีความเป็นสหายในคนพาล

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “อุปัถกิลเสสุตส” ข้๑ ๔๔๑)

เชื่อคนง่าย

● *คนใดมักเชื่อตามเสียงเล่าลือของคนอื่น*

ยังไม่วันทันได้รู้เรื่องแจ่มแจ้งเลย

คนนั้นนับว่า *เป็นพาล (คนโง่เขลาในธรรม)*

มีความประมาทเป็นอย่างยิ่ง

ดีแต่เชื่อคนอื่นง่าย

ส่วนคนใดสมบุรณได้ด้วยศีล ด้วยปัญญา

ยินดีในความสงบ (จากภิกษุ)

คนนั้นนับว่า *เป็นบัณฑิต (คนฉลาดในธรรม)*

ห่างไกลการทำชั่ว ไม่เชื่อคนอื่นง่าย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “พุทธทวารวาทก” ข้อ ๕๘๘)

เป็นแก่นสาร

● พวงคนพาล ไม่ฉลาด ไม่ใคร่ครวญ

ไม่พิจารณาแล้วกล่าวคุณหรือโทษของคนอื่น

เราไม่ควรยึดถือคำกล่าวของคนพาลเป็นแก่นสาร

ส่วนบัณฑิตทั้งหลาย ผู้ฉลาดเฉียบแหลม มีปัญญา

ใคร่ครวญพิจารณาแล้วกล่าวคุณหรือโทษของคนอื่น

เราควรยึดถือคำกล่าวของบัณฑิตเป็นแก่นสาร

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๑ “พินิตยสูตร” ข้อ ๕๕๑)

เครื่องจอบจำ

- *คนพาส* ซึ่งไม่ถูกจอบจำ
ขอเอ่ยปากขึ้นในทีใด
ก็มีถูกจอบจำในทีนั้น
ส่วน *บดินทิต* แม้ถูกจอบจำอยู่
แต่ขอเอ่ยปากขึ้นในทีใด
ก็หลุดพ้นได้ในทีนั้น

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “ขัณฑ์พาสขัณฑ์บดินทิต” ขัณฑ์ ๑๒๐)

ทบวบร่นด่

● ด่บวบควบเบบบวบร่น

บวบร่นจะแ่งด่บ ะด่บก็ดบ

บ่นบด (คบนลลดในรรม) ฐบบบ

บ่มดทบควบบดที่บวบด่บทำแล้งบ่นด่

บ่นบถบบ่นบดที่บหลยบวบบ

จะกลบเบบมกันด่บสนบดโดยเรบ

ล่งคบขล (คบบในรรม) บ่มหลยบวบบ

จะบ่มบควบสบเบบกันด่บเลย

บ่มดบกันเบบมบภบบดบด

ด่บภกบฟยบดรู้ควบบดที่ดบบะทำบแล้ง

รู้บแสดบควบบดขบด

บ่มล่งบฟยบ่มบบรบเบบบบบบบ

ควบสนบสนมจะบ่มล่บคลย

ด่งบ่นเบบเบบดบวบล่งเบบกัน

บ่บดบมบรบบบบบบบบบบ

บ่นบ่นบ่บ ะบบบบบบ

ะบบบบบบ ะบบบบบบ

(บรบบบบ ๒๓ “บสบบบบบ” บ ๕๔๖)

ทะเลาะกัน

● **คนพาลทะเลาะกันเสียงอื้ออึงเหมือนกันหมด**

แม้สักคนเดียวก็ไม่รู้สึกตัวว่า เป็นคนพาล

เมื่อสงฆ์(หมู่)แตกกันแล้ว

ก็ยังไม่รู้เหตุสำคัญยิ่งว่า

หมู่แตกกันก็เพราะเรา

อีกขั้วคนพาลมีสติซึ้งเพื่อนหลงลืม

ยังพูดว่า ตนเป็นบัณฑิต

พูดด้วยอารมณ์ ช่างพูด

ปรารภนาแต่จะยื่นปากพูด

เขาถุกการทะเลาะกันชักนำไปแล้ว

โดยไม่รู้ตัว การทะเลาะนั้นเป็นโทษ(ผลร้าย)

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๗ “โกสัมพินยชาดก” ข้อ ๑๒๑๖)

ชียชนะของบิณชิต

● *คนพาลกล่าวกำหยายด้วยวาจา*

ย้อมสำคัญว่า เป็นชียชนะ

แต่ความอดกลั้นได้

เป็นชียชนะของบิณชิตผู้รู้แจ้งอยู่

ส่วนบุคคลใดโกรธตอบผู้โกรธแล้ว

บุคคลนั้นเป็นผู้ลามกกว่าผู้โกรธแล้ว

หากบุคคลใดไม่โกรธตอบแก่ผู้โกรธแล้ว

ย้อมชื่อว่า ชนะสงครามที่ชนะได้โดยยาก

บุคคลใดรู้ว่า ผู้อื่นโกรธแล้ว

ยังทำตนมีสติ สงบอยู่ได้

บุคคลนั้นชื่อว่า *ประพฤดีประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย*

คือทั้งแก่ตนและผู้อื่น

เมื่อบุคคลนั้นรักษาประโยชน์อยู่ทั้งสองฝ่าย

คนที่ทั้งหลายผู้ไม่ฉลาดในธรรม

ย้อมสำคัญผู้นั้นว่า *เป็นคนโง่เขลา*

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “อสุรินทกสูตร” ข้อ ๖๓๖)

กำลัง ๘ ประการ

- นี้คือกำลัง(อำนาจ) ๘ ประการ
 - ๑. *ທາຣກ* มีการร้องไห้เป็นกำลัง
 - ๒. *ຜູ້ໝັ້ນ* มีความโกรธเป็นกำลัง
 - ๓. *ໂຈຣ* มีอาวูธเป็นกำลัง
 - ๔. *ພຣະຣາຊາ* มีอิสรียศเป็นกำลัง
 - ๕. *ຄນພາສ* มีการเพ่งโทษผู้อื่นเป็นกำลัง
 - ๖. *ບັນທິຕ* มีการไม่เพ่งโทษเป็นกำลัง
 - ๗. *ຜູ້ຟັງມາກດີກຳມາກ* มีการพิจารณาเป็นกำลัง
 - ๘. *ສມນພຣາທມນ* มีขันติเป็นกำลัง

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๑ “ผลสูตรที่ ๑” ข้อ ๑๑๗)

ปรีกษาหาเรือกัน

- **ชนเหล่าใดเป็นคนเจ้าโทษ:**
 - ฟุ้งซ่าน โอ้อวดเจรจา
 - ชนเหล่านั้นต่างหาโทษของกันและกัน
 - ชื่นชมคำทพฐภามิต (คำชั่ว)
 - ยินดีในความพลาดพลั้ง ในความหลงลืม
 - ในความพ่ายแพ้ของกันและกัน
 - แต่ถ้า **เป็นบัณฑิต** ผู้รู้กาลเทศะแล้ว
 - จะเป็นคนมีปัญญา ไม่เจ้าโทษ:
 - ไม่โอ้อวด ไม่ฟุ้งซ่าน
 - ไม่ใจเบาซุนหันพลันแล่น ไม่แข่งโทษ
 - กล่าวแต่ถ้อยคำที่ผู้ตั้งอยู่ในธรรมพูดกัน
 - ประกอบด้วยธรรมซึ่งพระอริยเจ้าพูดจากัน
 - ชนทั้งหลายจึงควรยินดีตามคำที่เป็นสุภามิต (คำดี)
 - ไม่ควรรุกรานด้วยถ้อยคำที่กล่าวชั่ว
 - ไม่ควรศึกษาการแข่งดี
 - ไม่ควรยึดถือความพลาดพลัด
 - ไม่ควรทับถม ไม่ควรข่มขี่
 - ไม่ควรพูดถ้อยคำเหลวไหล
 - แล้วเพื่อความรู้อย่าง เพื่อความเลื่อมใส
 - สัตว์บุรุษทั้งหลายจึงมีการปรีกษาหาเรือกัน**
 - พระอริยเจ้าทั้งหลายย่อมปรีกษาหาเรือกัน**
 - ดังนั้นนักปราชญ์ (ผู้มีปัญญารู้แจ้ง) รู้เช่นนี้แล้ว
 - ไม่ควรถือตัว ควรปรีกษาหาเรือกัน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “กถาวัตถุสูตร” ข้อ ๕๐๗)

รู้ว่าเป็นบัณฑิต

- พระราชาใดขณะคนที่ไม่ควรชนะ
พระราชาชนั้นไม่ชื่อว่า เป็นพระราชา
 ผู้ใดเอาชนะเพื่อน
ผู้นั้นไม่ชื่อว่า เป็นเพื่อน
 ภรรยาใดไม่ยำเกรงสามี
ภรรยาชนั้นไม่ชื่อว่า เป็นภรรยา
 บุตรคนใดไม่เลี้ยงดูบิดามารดาที่แก่ชรา
บุตรคนนั้นไม่ชื่อว่า เป็นบุตร
 ในที่ประชุมใดไม่มีสัตบุรุษ(คนสัมมาทิฐิ)
ที่ประชุมชนั้นไม่ชื่อว่า สภา
 ชนเหล่าใดไม่พูดเป็นธรรม
ชนเหล่านั้นไม่ชื่อว่า เป็นสัตบุรุษ
 คนละระคะ-โทสะ-โมหะ พูดเป็นธรรม
คนนั้นชื่อว่า เป็นสัตบุรุษ
 บัณฑิตปะปนอยู่กับคนพาล
เมื่อไม่พูด ใครก็ไม่รู้ว่า เป็นบัณฑิต
 แต่เมื่อบัณฑิตพูดแสดงอมตธรรม
ใครจึงจะรู้ว่า เป็นบัณฑิต

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๘ “มหาสุตโตสมชาดก” ข้อ ๑๘๑)

ความถือตัว

● ผู้ใดไม่ประเสริฐ เป็นพาล

แต่สำคัญตนถือตัวว่า

ประเสริฐกว่าเขา เสมอเขา

นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมไม่สรรเสริญผู้นั้น

ซึ่งเป็นผู้มีใจกระด้าง

ส่วนผู้ใดเป็นผู้ประเสริฐแล้ว

ย่อมไม่หวั่นไหวเพราะมานะ ๓ อย่าง

คือไม่ถือตัวว่าเราประเสริฐกว่าเขา

เสมอเขา เลวกว่าเขา

นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญผู้นั้น

ว่าเป็นผู้มีปัญญา มีวาจาจริง

ตั้งมั่นดีแล้วในศีลทั้งหลาย

และเป็นผู้มากด้วยความสงบใจ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ “มหากัสสปเถรคาถา” ข้อ ๓๙๘)

ความลัษไมม่ในโลภ

● **ขัันชัอว่าความลัษไมม่ในโลภ สัาหรัษผู้ทัาบาย**

ตุ่ก่อนบุรุษ จรึนหรือเท็จ ตัวของทัาเนองยัอมจรัฎัได้

เนน่บุรุษ ทัาเนสามารถจรัทำความดีได้

แต่ทัาเนกลัษตุหมัันตัวเองเส็ย

ปกปัดความชั้วที่มีอยู่เนตน

ทัาเนจึนเป็น **คณพาส** ผู้ประพฤตตีตึองๆหย่อนๆ

อัน**เทวดา** (**คณจึสฺสูง**) และ **พระตถาคต** ยัอมจรัเห็นได้

เพชระเหตุนััน **คณที่มีตนเป็นใหญ่** (**อตัตทาริปไตย**)

คจรมัีสตตีเท็ยจึไป

คณที่มีโลภเป็นใหญ่ (**โลการิปไตย**)

คจรมัปีญญาและเพ่งพึนจึ

คณที่มีธรรมเป็นใหญ่ (**ธรรมาริปไตย**)

คจรมัเป็นผู้ประพฤตธรรมให้สมคจรมัแก่ธรรม

มุขั (**ผู้จรัแจ็องเข้าถึธรรม**) มัีความขากบึ้นอยัองจรัจ็อง

ยัอมจรัไมม่เลวลงเลย

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ “อรัปไตยสุตธ” ชัอ ๔๗๓)

เกิดจากคนพาล

● กาย ไม่ว่าจะชนิดใดๆที่เกิดขึ้น

ทั้งหมดนั้นย่อมเกิดขึ้นจาก *คนพาล*

ไม่ใช่เกิดขึ้นจาก *บัณฑิต*

อัปรียัจฉุไร ไม่ว่าจะชนิดใดๆที่เกิดขึ้น

ทั้งหมดนั้นย่อมเกิดขึ้นจาก *คนพาล*

ไม่ใช่เกิดขึ้นจาก *บัณฑิต*

อุปสรรค ไม่ว่าจะชนิดใดๆที่เกิดขึ้น

ทั้งหมดนั้นย่อมเกิดขึ้นจาก *คนพาล*

ไม่ใช่เกิดขึ้นจาก *บัณฑิต*

คนพาลจึงมีภัยเฉพาะหน้า

บัณฑิตไม่มีภัยเฉพาะหน้า

คนพาลจึงมีอัปรียัจฉุไร

บัณฑิตไม่มีอัปรียัจฉุไร

คนพาลจึงมีอุปสรรค

บัณฑิตไม่มีอุปสรรค

ทั้งกาย อัปรียัจฉุไร อุปสรรค

จึงไม่มีมาจากบัณฑิต

ฉะนั้นพวกเธอพึงศึกษาไว้ อย่างนี้แล้ว

จะเป็นบัณฑิต

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๔ “พสุธาตูกสุต” ข้อ ๒๑๕)

ธรรมของสมณะ

● **คนพาล (คนโง่เขลาในธรรม)**

ประพฤติธรรมของสมณะ (ผู้สงบระงับกิเลส)

สิ้นวันและคืนนานเท่าใด

หากไม่ห้ามจิต (ฟุ้งซ่าน)

เขตกอยู่ในอำนาจของความคิดมาก

จึงติดขัดอยู่ทุกๆอารมณ์

แต่ขบขัน (คนที่ฉลาดในธรรม)

สามารถยับยั้งวิตกในใจไว้ได้

เหมือนเต่าหดอวัยวะที่งอกลายไว้ในกระดอง

แม้ต้นหนาสี (ความดีบนปรารถนา)

และทิวีสี (ความเห็นที่ผิด) ไม่อาจพัวพันแล้ว

ไม่เปียดเบียนสัตว์อื่น ไม่ว่าจะร้ายใคร

ปรีชัชฌาน (ดับกิเลสสิ้นเกลี้ยง ตายสูญไม่เกิดอีก) แล้ว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “สุกกรสูตร” ข้อ ๓๗)

โจรส – สมนะ

● *อำนาจ* เป็นใหญ่ในโลก

หญิง เป็นสูงสุดแห่งพันธะทั้งหลาย

ความโกรธ เป็นดังสนิมคัสตราในโลก

พวงโจรส เป็นเสนียด(เลวทราม)ในโลก

โจรนำของไปย่อมถูกห้าม

แต่สมณะนำไปกลับเป็นที่รัก

สมณะมาหาบ่อยๆ

ขัณฑิชาล ย่อมยินดีต้อนรับ

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “อิติสสุตต” ขัณฑิ ๒๖๓)

ปัจฉิมเฉพาพะหน้า

● **พจนานุกรมที่เป็นพจนานุกรมหลาย**

ไม่ครบถ้วนถึงปัจฉิม(ของจำเป็นในชีวิต)ที่ล่วงไปแล้ว

ไม่ปราศจากปัจฉิมที่ยังมาไม่ถึง

เสียดายด้วยปัจฉิมที่เกิดขึ้นเฉพาพะหน้า

พิภพวรรณวรรณะ(วรรณะของพจนานุกรมคือ คีล)

ย่อมพ้องใส่ด้วยเหตุนี้

แต่พจนานุกรมย่อมชุกชิว

เหมือนต้นอ้อสดที่ถูกลอนเสียดแล้ว

เพราะความปราศจากถึงปัจฉิมที่ยังไม่มาถึง

และครบถ้วนถึงปัจฉิมที่ล่วงเลยแล้ว

(พระไตรปิฎกเล่ม ๑๕ “อริยญสสูตร” ข้อ ๒๒)

